

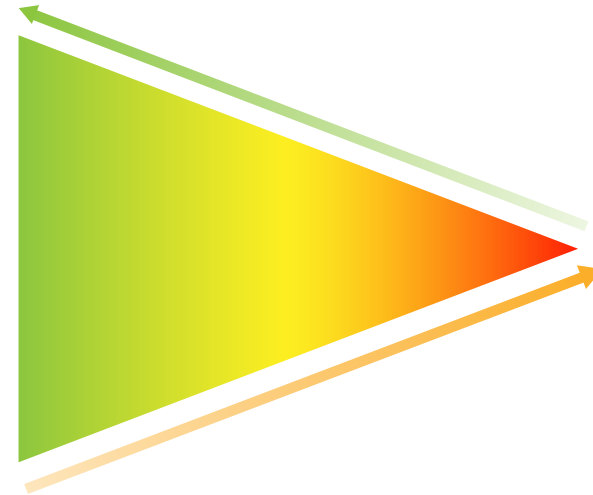

FRA FRAVÆR TIL FREMMØDE – EN HÅNDBOG

BESKYTTENDE FAKTORER

- > Tydelig og konsekvent fraværspolitik
- > Ledelsesfokus på fravær
- > Hurtig opfølgning
- > Socialfaglige kompetencer
- > Klasserumsledelse
- > Stærkt skole/hjem samarbejde
- > Engagement (lærer)
- > Meningsgivende undervisningsindhold
- > God klassekultur
- > Trivsel
- > Venner
- > God voksen-relation
- > Passende faglige udfordringer
- > Robusthed
- > Passende søvn
- > Sunde vaner

FOREBYGGELSESTREKANTEN ▶

RISIKOFAKTORER

- > Hyppige lærerskift
- > Dårligt lærer/elev-forhold
- > Dårlig klassekultur
- > Gruppepres ("dårligt selskab")
- > Over- eller understimulering
- > Psykiske forhold (elev/familie)
- > Familiære problemstillinger
- > Skilsmisse
- > Manglende forældreevne
- > Misbrug (elev/familie)
- > Lavt selvværd
- > Skoletræthed
- > (Mange) skoleskift
- > Ensomhed
- > Manglende fremtidsudsigter

INDIKATORER

- > Begyndende skred i fremmødet
- > Fraværs mønstre
- > Sammenfald i fravær søskende i mellem
- > Ingen venner
- > Er fagligt langt foran klassen
- > Er fagligt langt bagude klassen
- > Laver ikke lektier
- > Dårlig opførsel
- > Trist
- > Tilbagetrækkethed (ny)
- > Faldende karakterer
- > Misbrug
- > Kriminel adfærd
- > "Dårligt selskab"

INDHOLD

4 FORORD

5 INDLEDNING

7 DEL 1. VIDEN OM- OG ANALYTISKE TILGANGE TIL FRAVÆR

7 KONSEKVENSER AF FRAVÆR

8 1.1 ANALYTISKE REDSKABER

8 FOREBYGGELSESTREKANTEN – ET REDSKAB TIL SYSTEMATIK

9 SLØJFEMODELLEN – ET REDSKAB TIL AT MEDTÆNKE HELE BARNET

12 MONITORERING - TIDLIG OPSPORING OG OPMÆRKSOMHED VIA FRAVÆRSMØNSTRE

13 1.2 ÅRSAGER TIL FRAVÆR

13 ÅRSAGER TIL FRAVÆR – HVAD SIGER LITTERATUREN

15 ÅRSAGER TIL FRAVÆR – HVAD SIGER SKOLELEDELSENERNE

17 ÅRSAGER TIL FRAVÆR – HVAD SIGER ELEVERNE

21 DEL 2 .INDSATSER MOD FRAVÆR – EN VÆRKTØJSKASSE TIL INSPIRATION

23 FORBYGGENDE INDSATSER – DET GRØNNE FELT

24 FREMMØDEKULTUR PÅ SKOLEN OG I KLASSEN

24 FOR SENT FREMMØDE – EN STRUKTUREL TILGANG

25 LÆRERENS ROLLE OG FRAVÆRENDE ELEVER

29 PROTOKOL PÅ SMARTBOARD, TABLETS OG IPADS

30 TRIN OG OVERLEVERING

31 PENSUM-OVERSIGT

32 DIFFERENTIEREDE UNDERVISNINGSFORMER

33 PALS, LP-MODELLEN, COOPERATIVE LEARNING OG LÆRINGSSTILE

34 SKEMAOPTIMERING

35 KLAR OG TYDELIG KOMMUNIKATION

36 ET INFORMERET SAMARBEJDSGRUNDLAG

37 RUTINEMÆSSIG FØRSTEDAGSKONTAKT

37 SMS-ORDNINGER

38 SKOLEINTRA OG KONTAKTBØGER

38 GODMORGENLÆSNING

40 KONFLIKTER LØSES I FREDSTID - SAMARBEJDSFORMER

41 DIALOGBASEREDE FORÆLDREMØDER

41 RINGE I VANDET & FORÆLDREKRAFT

41 FORÆLDRETRIVSELSGRUPPER

42 FERIEPLANLÆGNING OG LÆSEPLANER

43 ENGAGERENDE SAMTALER OG KAFFESELKABER

44 SMG

45 INDDRAGELSE AF KLASSEN

INDHOLD

- 45 SOCIAL PEJLING OG SOCIAL KAPITAL
- 46 AARHUSEKSPERIMENTET
- 46 FÆLLESSKABER FOR ALLE
- 47 UNGDOMMENS UDDANNELSESVEJLEDNING
- 48 FOREGRIBENDE INDSATSER – DET GULE FELT
- 49 DET BASALE
- 51 LEKTIEOPBAKNING
- 52 LEDSAGER-ORDNING
- 53 INDHENTNINGSRUTINER OG –PROGRAMMER (CATCH-UP)
- 54 KOMPETENCECENTER FOR LÆSNING
- 55 FAMILIEKLASSER
- 56 SOCIALFAGLIGE MEDARBEJDERE
- 57 SHIP
- 58 IMPLEMENTERING AF RESSOURCEPERSONER
- 59 INDSATSER MOD MOBNING
- 60 UNGESAMTALER
- 61 PITTEN, PUSTERUM OG VENTILER
- 62 MENTORORDNINGER
- 62 KOMBINERET ARBEJDE OG UNDERVISNING
- 63 PRAKTIKKLASSER
- 63 ARBEJDSPRAKTIK OG DEN SOCIALE ARBEJDSPLADS
- 64 INDGRIBENDE INDSATSER – DET RØDE FELT
- 65 INDIVIDUALISERET UNDERVISNING
- 65 BELØNNING
- 67 KOMPASSET
- 68 FAMILIESKOLE
- 69 SKOLESKIFT
- 71 BILAG
- 71 RELEVANT LOVGIVNING
- 71 ULOVLIGT FRAVÆR OG UDLANDSOPHOLD
- 72 GENOPDRAGELSESTURER – ET SÆRLIGT FOKUS
- 72 NÅR FRAVÆR GIVER ÅRSAG TIL BEKYMNING: EN HANDLEPLAN
- 73 FRAVÆR - OMFANG OG UDVIKLING
- 81 YDERLIGERE BILAG – EKSEMPEL PÅ MONITORERINGSREDSKAB

FORORD

To dages fravær om måneden op gennem folkeskolen fører til et års tabt læring - et helt års tabt læring.

Vi skal undgå fravær, og vi skal forebygge fravær, så godt vi overhovedet kan. For erfaringerne fortæller, at det kan være svært at indhente den tabte læring igen.

Vi ved, at jo lavere fravær eleverne har gennem skoletiden, desto bedre klarer de sig ved afgangsprøven. Vi ved også, at chancen for at gennemføre en ungdomsuddannelse er større. Sammenhængen er klar, viser undersøgelser.

Og den er vel egentlig også ret logisk: Det er selvfølgelig svært at få udbytte af undervisningen, hvis man ikke er til stede.

Ved at nedbringe det nuværende fravær og ved at forebygge det fremtidige, giver vi unge langt bedre forudsætninger for at få en uddannelse. Det er ikke alene fornuftigt, det er også en indsats med gevinst for såvel elever som for fællesskabet.

Kristian Würtz
Rådmand, Børn og Unge

Vi skal sætte tidligt ind, når en elevs fremmøde begynder at skride. Fravær kan være et symptom på en række andre problemer. En tidlig indsats betyder, at indsatsen ikke bliver nær så indgribende.

Heldigvis har vi i Aarhus haft held til at nedbringe elevernes fravær de seneste år. Med denne håndbog får I inspiration til arbejdet med elevernes fremmøde, som er hentet fra kolleger rundt omkring på skolerne i Aarhus. I kan her hente viden, forslag til handling og se, hvad der har virket. Så vi kan gøre en endnu stærkere indsats for at styrke elevernes fremmøde i skolen.

Håndbogen er et godt eksempel på, hvordan viden, der er spredt rundt om på skolerne, kan deles.

God fornøjelse!

INDLEDNING

HVORFOR EN HÅNDBOG OM FRAVÆR?

Indsatsen for at ændre fravær til fremmøde er en hjørnesten i alt arbejde med børn og unge.

Vi ved, at fravær kan have alvorlige konsekvenser:

- Fravær giver tabt læring, som er svær at indhente: To fraværsdage om måneden bliver til 20 skoledage på et skoleår, hvilket bliver til et helt skoleår over et skoleliv – og det kan aflæses direkte i de faglige resultater.
- Fravær marginaliserer. Når klassen holder op med at stole på den fraværende elev, lukkes eleven ude af både det faglige og det sociale fællesskab. Eleven isoleres hermed. Det sætter gang i en selvforstærkende proces, hvor fravær leder til mere fravær.

” **TINGENE BIDER SIG SELV I HALEN. KOMMER MAN FX FOR SENT MANGE GANGE ELLER HAR MEGET FRAVÆR, SKAL MAN LYNHURTIGT KUNNE AFLÆSE, HVAD DER ER SKET I DE SOCIALE RELATIONER, MENS MAN VAR VÆK, OG HVAD MAN EGENTLIGT BURDE KUNNE FAGLIGT. DE ANDRE BØRN MISTER OGSÅ TILLIDEN TIL EN – MAN ER IKKE TIL AT STOLE PÅ I FORHOLD TIL GRUPPEARBEJDE OG SOCIALE FÆLLESSKABER. SÅ HAR MAN ENDNU MINDRE MOTIVATION TIL AT KOMME I SKOLE.**

(Skolesocialrådgiver)

Fravær er også et tegn på, at noget ikke fungerer, som det burde, i barnet/den unges liv. Der er mange forskellige årsager til fravær – det kan handle om barnet/den unge selv, om familien, om klassen eller mere bredt om ”systemet”. Ifølge litteraturen er det ofte en faglig problemstilling, der er katalysator for fraværet, men fællesnævneren er, at barnet eller den unge ikke har det godt. De adspurgte elever formulerer det som ”at have det dårligt i sko-

len” – på grund af mobning, faglige udfordringer, dårlige lærere eller problemer i familien. Også de adspurgte skoleledere peger på dårlig trivsel eller svære familiære forhold.

Del 1 giver et kort overblik over, hvad vi ved om årsager til og konsekvenser af fravær. Grundlaget er viden fra litteratur om fravær, analyser og ikke mindst praksisnær viden, som århusianske elever, skoleledere og andre ressourcepersoner har bidraget med.

Del 1 introducerer også en forståelsesramme til at understøtte afdækning af fraværsårsager samt systematik og målretning af indsatsen:

- I afdækningen kan forebyggelsestrekanter understøtte, at man medtænker, om et barn eller en ung er i en øget risiko for at udvikle fravær (risikofaktorer), og hvilken risikoadfærd man skal være særligt opmærksom på. I valget af indsatser kan forebyggelsestrekanter understøtte fokus og systematik.
- Sløjfemodellens kan hjælpe til at forstå, hvad fravær er et symptom på og dermed, hvordan man kan handle: Modellen hjælper til, at afdækning af årsagen til fravær når hele vejen rundt om barnet/den unge - handler fraværet primært om faglige forhold, sociale forhold, manglende relevans eller tvivl om valg og fravalg? Modellen hjælper desuden til, at fokus rettes mod både barnet/den unge, forældrene samt skolen og det bredere ”system”.

De potentielt alvorlige konsekvenser – såvel faglige som sociale, langsigtede som kortsigtede – betyder, at det er afgørende at tage hånd om fravær - og ikke mindst at forebygge, at det opstår: Jo før vi bliver opmærksomme, desto mindre er det problem, der skal løses.

Fravær kan være en advarselsslampe om, at der er noget galt. Med dette udgangspunkt beskrives i del 1 et monitoreringssystem, der er udviklet i samarbejde med skolerne. Systemet har til formål at understøtte skolerne i at lokalisere potentielt problematisk fravær tidligere og sikre handling før problemet vokser i omfang og tyngde.

Del 2 indeholder værktøjskassen til arbejdet med fravær og fremmøde. Den vigtigste indsats mod fravær er at skabe gode rammer, der tilskynder til fremmøde på skolen med indbyggede, tidlige opfølgingsmekanismer. Hermed skaber man gode rammer for at forebygge, at fravær opstår, eller inden et begyndende fravær udvikler sig. Sådanne rammer mindsker på sigt også behovet for efterfølgende "symptombehandling".

Værktøjskassen er inddelt i tre hovedafsnit med hhv. grønne, gule og røde indsatser. Under den enkelte indsats markeres det visuelt, hvor bredt indsatsen dækker ift. sløjfemodellens forskellige virkningsfelter.

Indsatserne i værktøjskassen er de århusianske skolers best practice i arbejdet med fravær og fremmøde. Dette er ud fra en tilgang om, at skolerne i Aarhus tilsammen har den erfaring og de redskaber, der skal til at løse flertallet af de fraværsproblematikker, man møder på de enkelte skoler. Del 2 bidrager således til en erfaringsudveksling skolerne imellem. Dette arbejde med at udbrede erfaringer skolerne imellem er med rapporten kun startet. Det er hensigten, at håndbogen fungerer som begyndelsen på en kontinuerlig proces.

Sidst er der bilagt en kort gennemgang af den relevante lovgivning for arbejdet med fravær og en status på fraværssituationen i de århusianske folkeskoler.

Håndbogen er produktet af et løbende arbejde, som blev igangsat i efteråret 2010. Det har været en løbende proces med afdækning og opfølgning på arbejdets konklusioner. Eksempelvis er fraværsindikatorerne i målarbejdet blevet ændret og et nyt monitoringsværktøj, der knytter sig til indikatorerne, er blevet implementeret på samtlige skoler, alt i mens best practice indsamlingen er fortsat.

DEL 1.

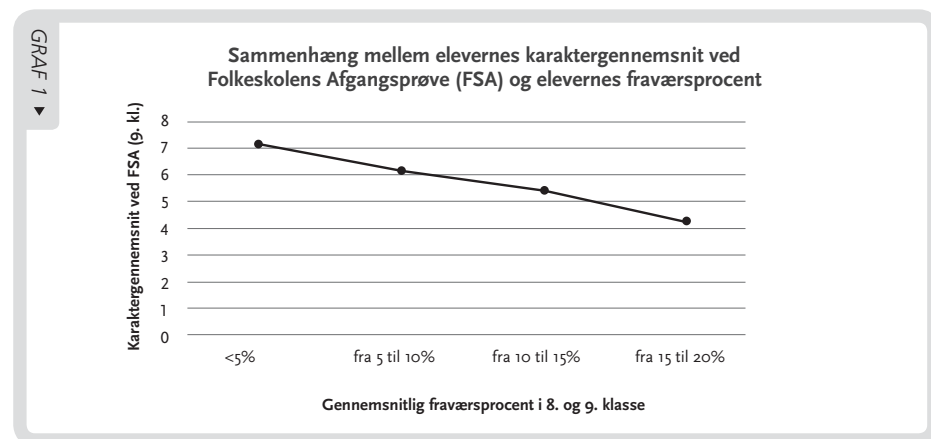
VIDEN OM- OG ANALYTISKE TILGANGE TIL FRAVÆR

KONSEKVENSER AF FRAVÆR

"Jeg kunne forestille mig, at de, som pjækker, enten gør det, fordi de synes det er sejt, kedeligt at være i skole, eller fordi de ikke rigtigt havde tænkt over, at det var skolen, der hang af, hvordan deres fremtid skulle se ud." (elev i 6. klasse)

Stigende samfundsmæssige krav til børn og unges uddannelsesniveau understreger, at det er vigtigt at sikre det fundament, hvorpå al senere læring hviler.

En undersøgelse foretaget af Børn og Unge viser en klar sammenhæng mellem elevernes prøveresultater (FSA) og deres fremmøde.

Læsevejledning: viser forholdet mellem elevernes fravær og deres karaktergennemsnit ved Folkeskolens afgangsprøve i 9. klasse.

► JO LAVERE FRAVÆR, DESTO BEDRE PRØVERESULTAT.

Denne konklusion stemmer overens med undersøgelser fra England, der har vist, at elever, som ofte er fraværende, er mere end to år bagefter deres klassekammerater i læse- og matematiktests. (Reid, 2002, s. 41f)

Anden engelsk forskning viser, at 38% af de eleverne, der havde haft ulovligt/omfattende fravær¹, ikke gennemførte deres prøver (Reid, 2000, s. 169). Forfatteren tager her udgangspunkt i det engelske skolesystem og de prøver, der henvises til, kan bedst sammenlignes med fag på gymnasialt niveau.

Opgørelsen nedenfor, der er lavet på baggrund af Børn og Unges egne tal, viser, at FSA-karaktergennemsnittet hos de elever, der formår at forbedre en skidt fremmødepraksis i udskolingen, stadig forbliver påvirket af den tidligere mødepraksis. FSA-resultatet blandt elever, der havde meget fravær på deres 7. klassetrin og lavt fravær i 9. klasse, var på resultatsiden stadig markant påvirket af at have været meget fraværende førhen.

Fravær og FSA gennemsnit		Fravær i 9.kl				
		0%]0-5%]5-10%]10-20%	>20%
Fravær i 7.kl	0%	8,43	7,99	7,09	6,39	3,23
]0-5%	7,75	7,50	6,82	5,94	3,88
]5-10%	6,70	7,01	6,59	5,04	4,74
]10-20%	6,53	6,08	5,70	5,05	3,88
	>20%	-	4,89	5,23	4,80	3,19

¹ Truancy ligger som begreb tæt op ad, hvad vi i Danmark kalder "ulovligt fravær". Truancy dækker fravær relateret til "pjæk", men synes også brugt om "meget" fravær.

Læsevejledning: i tabellen sammenlignes elevernes fraværsprocent for skoleåret 2008-09 med henholdsvis deres fraværsprocent og FSA-resultat i skoleåret 2010-2011. Værdierne i tabellens "hvide område" refererer til elevernes karakter-gennemsnit ved afgangsprøven i 9. klasse.

► DEN TABTE LÆRING ER SVÆR AT INDHENTE.

Dette er et klart argument for at styrke den forebyggende indsats, som bidrager til et stabilt fremmøde og derved modvirker fravær. Senere præsenterer derfor sådanne forebyggende indsatser samt et monitoreringsredskab, som netop har til formål at skabe tidlig fokus ved at lokalisere mønstre og tendenser i fravær.

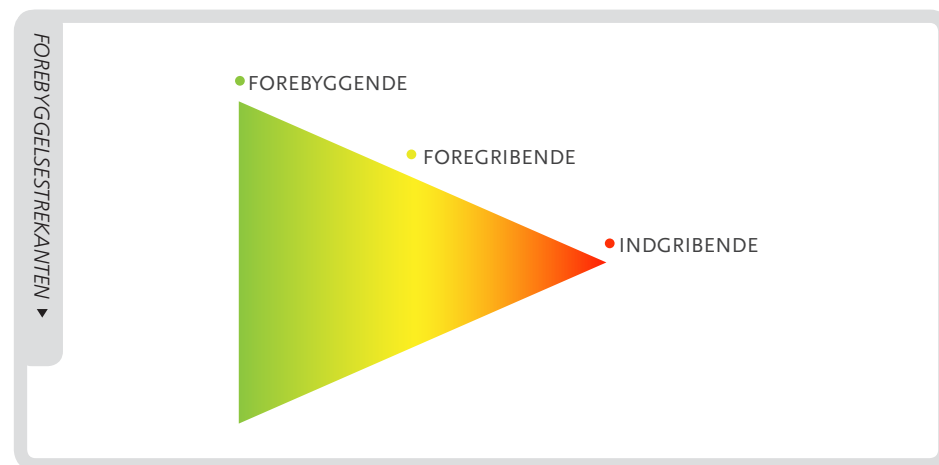
ANALYTISKE REDSKABER

I dette afsnit beskrives det analytiske begrebsapparat, der opereres med i håndbogen.

- Forebyggelsestrekantens forståelsesramme kan fungere som en ramme til afdækning af årsager og til systematisering af indsats.
- Sløjfemodellen er den analytiske tilgang, som skal sikre, at vi i afdækningen af årsagerne til fravær kommer hele vejen rundt om barnet/den unge og samtidigt "kigger indad".
- Monitoreringssystemet er det operative redskab, der skal understøtte skolen i at opspore problemstillinger, før de udvikler sig.

FOREBYGGELSESTREKANTEN – ET REDSKAB TIL SYSTEMATIK

Forebyggelsestrekanten sætter fokus på en række årsager, der kan øge et barns/en ungs risiko for at udvikle en fraværsproblemstilling. I det følgende omtales disse som "faktorer".

Faktorerne er ikke operative, da de ofte vil være svære at "se". Men de kan betragtes som faktorer, der i sig selv til bidrager negativt til skoleelevers fremmøde. Der arbejdes også med et sæt af indikatorer (tegn) på, at en elev er i øget risiko for at udvikle en fraværsproblematik.

Trivsel/mistrivsel og udsathed kan bunde i en række årsager, der henholdsvis benævnes beskyttende faktorer og risikofaktorer. Disse faktorer kan ses som en række opvækstbetingede vilkår og belastende begivenheder med stor betydning for børns og unges udvikling og trivsel.

På det individuelle og det sociale niveau vil mulige symptomer på mistrivsel og udsathed ikke blot kunne identificeres ved hjælp af risikofaktorer, men også via individers og grupperes adfærd. Disse symptomer omtales ofte som risikoadfærd. Det kan defineres som adfærd, hvor der er risiko for, at man påfører sig selv eller andre skader af psykisk, fysisk og/eller social karakter.

Der er en klar sammenhæng mellem en høj grad af belastningsfaktorer og graden af risikoadfærd. Dette ses for eksempel ved, at børn, der er vokset op i familier med alkoholproblemer, har 2½ gange så stor risiko for at blive indlagt på psykiatrisk hospital, og er i dobbelt så høj risiko for selvmordsforsøg end andre børn. Der er ligeledes et ret entydigt mønster i tyngden af risikoadfærd hos den enkelte unge, idet unge, der har en høj grad af risikoadfærd på én indikator, ofte vil have høj grad af risikoadfærd på andre indikatorer. Dette skyldes, at de grundlæggende komplekse årsager til risikoadfærd hænger sammen med graden af beskyttende faktorer og risikofaktorer.

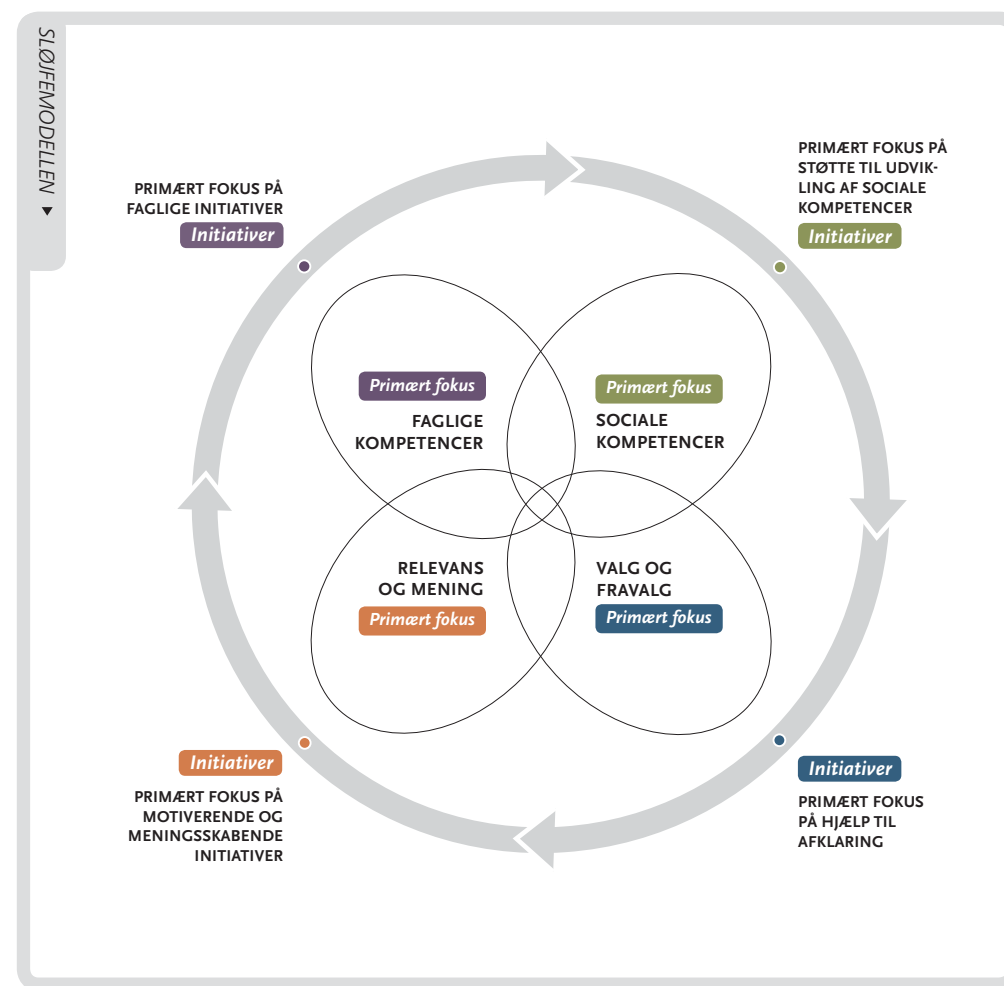
Disse sammenhænge forklarer, at metoder til at mindske risikoadfærd – og mulige tegn på mistrivsel - kan være de samme, selvom der er tale om vidt forskellige former for adfærd. Derfor kan man fx sige, at både en generel indsats, der støtter børn og unge i at gennemføre en uddannelse og en målrettet indsats mod problemer med mobning i en klasse, i princippet er fraværforbyggende (eller med andre ord fremmødefremmende), inkluderende og understøttende i forhold til målsætningen om, at 95% af en ungdomsårgang skal gennemføre en ungdomsuddannelse.

SLØJFEMODELLEN – ET REDSKAB TIL AT MEDTÆNKE HELE BARNET

Sløjfemodellen skal hjælpe til, at vi når hele vejen rundt om barnet/ den unge i af-dækningen: Handler fraværet primært om faglige kompetencer, sociale kompetencer, manglende relevans eller tvivl om valg og fravalg? – og er det primært barnet/ den unge, forældrene eller rammerne der skal arbejdes med?

Årsagerne bag fravær, som har nået et bekymrende niveau, er ofte komplekse. Derfor er det vigtigt at se på barnet/den unge i et bredere perspektiv end alene en skolesammenhæng.

Nedenstående model er udviklet som led i arbejdet med Aarhus Kommunes indsats for, at 95% af en ungdomsårgang får en ungdomsuddannelse. Modellen kan også bruges som afsæt til at lokalisere årsagen (eller årsagerne) til en elevs fravær.

Fravær kan bunde i årsager, der er forbundet med sociale og faglige kompetencer. Fraværet kan også være udtryk for, at eleven af en eller flere årsager ikke formår at træffe de rigtige valg. Det kan også gøre sig gældende, at den enkelte elev har svært ved at se meningen med undervisningen og derfor relevansen af at tage i skole.

▶ DET ER VIGTIGT AT SE DET HELE BARN.

Der kan gemme sig såvel ressourcer som årsager til fravær i barnets/den unges bredere netværk. "At se det hele barn" betyder derfor, at vi i afdækningsfasen samt i selve udformningen af den handleplan, som skal vende elevens fravær til fremmøde, skal have fokus på alle fire kompetenceområder og betragte disse fra tre forskellige perspektiver:

- Barnet/den unge selv
- Barnets/den unges forældre
- Systemet

Dette sikrer, at vi kommer hele vejen rundt om barnets/den unges liv og verden.

Et eksempel - sådan kan forebyggelsestrekant og sløjfemodell bruges i arbejdet med at afdække fravær og vende fravær til fremmøde

Som eksemplet nedenfor skal vise, er det vigtigt, at alle årsager, som bidrager til en elevs manglende fremmøde, adresseres i den samlede handleplan. Både eksemplet og eleven er fiktive, men tager afsæt i følgende citat fra en pædagogisk leder:

” BØRN MÆRKER ALLEREDE I 5.KLASSE, AT DE ER FAGLIGT BAGUD OG IKKE HELT PASSER IND SOCIALT – FØLELSEN AF AT VÆRE MARGINALISERET KOMBINERET MED EN ERKENDELSE AF AT FAMILIEN FALDER FRA HINANDEN OMKRING ÉN, OG MAN IKKE KAN HOLDE SAMMEN PÅ DET, GØR DET NÆSTEN UMULIGT AT KOMME I SKOLE. SELVOM MAN HAR KÆMPET OG KÆMPET, KAN MAN PÅ ET TIDSPUNKT SE, AT NU GÅR DET IKKE LÆNGERE. DET ER NEMMERE AT BLIVE VÆK.

(pædagogisk leder).

EKSEMPEL ▶

EKSEMPEL: ELEVEN MOGENS HAR LÆSE-/STAVEVANSKELIGHEDER

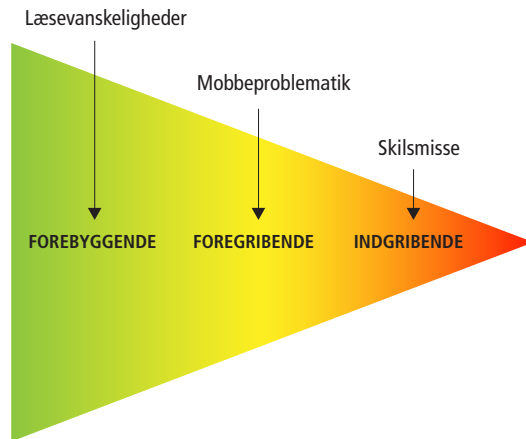
I indskoling udgør det ikke et stort problem fra hverken et fagligt eller et socialt perspektiv.

På mellemtrinnet får Mogens sværere ved at kompensere for sine faglige vanskeligheder. De opleves nu som personlige nederlag. Vi ser måske her et mønster med gentagen enkelt-dags-sygdom. Mogens har "ondt i maven".

Vanskelighederne giver snart anledning til, at andre i klassen begynder at mobbe Mogens, der nu begynder at isolere sig socialt. Fraværsmatikken tegner sig nu tydeligere.

I sommerferien mellem 6. og 7. klasse oplever Mogens dernæst den belastende begivenhed, at hans forældre bliver skilt. Mogens nægter nu at tage i skole og sidder hjemme med en hættetrøje trukket godt og tæt op omkring hovedet og spiller computer hele dagen.

Med udgangspunkt i en forebyggelsestænkning kan vi kortlægge de problemer, som Mogens oplever i forskellige alvorsgrader (grøn, gul, rød).

Ved at kombinere dette med sløjfe-modellens fokusområder og perspektiver, har vi en analytisk ramme, der kan sikre, at indsatsen (handleplanen) når hele vejen rundt om barnet/den unge. Løsningen skal findes i et samarbejde mellem skole og forældre.

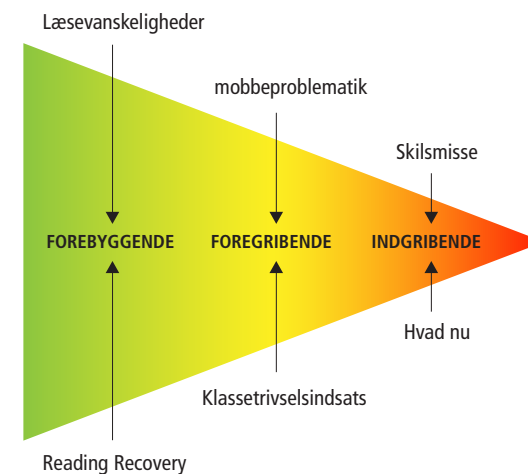
Når vi taler om forebyggelse, er der to centrale pointer:

► EN RØD INDSATS KAN IKKE STÅ ALENE.
DE "RØDE BØRN" HAR ALLERMEST GAVN AF DEN GRØNNE INDSATS.

I eksemplet med Mogens skal handleplanen adressere både en psykologisk problemstilling (skolevægring), såvel som en social trivselsproblematik (mobning) og et sæt faglige vanskeligheder. Disse er samlet årsag til, at Mogens ikke kommer i skole.

Årsagen til Mogens' faglige problemer kan f.eks. adresseres gennem en midlertidigt øget faglig indsats (gerne refereret til som "catch-up"-indsatser eller programmer). Vi betegner i udgangspunktet dette som en grøn indsats. En trivselsindsats i klassen vil hjælpe med at adressere den sociale problemstilling, som mobningen udgør for Mogens. Indsatsen tages i brug på grund af mobningen af Mogens, men de andre børn i klassen vil også have gevinst ved indsatsen. Vi betegner dette som en gul indsats.

Endeligt vil løsningen på Mogens' skolefobi skulle findes i et samspil mellem familiesfæren og skolesfæren. De første skridt hen imod at finde en løsning vil typisk være et specialcenter-møde efterfulgte af et netværksmøde. Til at tackle denne problemstilling vil man ofte gøre brug af en "rød" individrettet indsats.

En helt central pointe i forebyggelsestænkningen er, at hvis skolen havde været opmærksom på Mogens faglige vanskeligheder, kunne man have reageret før og måske forhindret den negative spiral, som over tid udvikler sig til en svær (rød) problematik uden nogen umiddelbar løsning. Skolen kan selvfølgelig ikke forhindre forældrenes skilsmisse. Men hvis Mogens

ikke havde haft de andre problemer med i sin "bagage", da skilsmissem indtraf, ville hans reaktion sandsynligvis ikke udmunde i, at han fjernede sig fra skolen.

▶ JO FØR VI SPOTTER ET PROBLEM,
DESTO MINDRE ER DET PROBLEM, DER SKAL LØSES

MONITORERING - TIDLIG OPSPORING OG OPMÆRKSOMHED VIA FRAVÆRSMØNSTERE

Fravær kan være en advarselsslampe, der blinker og viser, at et eller andet er galt. Ifølge kommunens børn og unge-læger er børn sjældent syge blot én enkelt dag. Ser vi derfor et mønster, hvor en elev ofte er syg en enkelt dag, er der grund til at undersøge, hvad der ellers kan ligge bag fraværet. En anden anledning til at skærpe fokus på en konkret elevs trivsel er, hvis der pludseligt ses en ændring i negativ retning i en elevs fraværsmønster.

Reid er enig i, at tidlig opsporing er nøglen, hvis fraværet skal nedbringes (Reid, 2000, s. 109). Grundstenene til elevernes høje fravær lægges tidligt. Det er bare først i udkolingen, at effekten bliver tydelig.

Ifølge Reid vil fravær ofte begynde i "rand-timerne" (de mindre fag) og ikke hos klasselæreren. Det kan gøre det svært for lærerteamet at spotte en begyndende negativ udvikling. Omvendt understreger det også vigtigheden af at have et fælles fokus på fraværende elever, og kommunikere mellem klassens lærere.

Denne kommunikation vanskeliggøres i takt med, at eleverne får flere fag og derved flere forskellige lærere op igennem skoletiden. Det bliver altså endnu vigtigere at have fokus på den interne kommunikation i klasseteamet, i takt med at eleverne bliver ældre.

Interviewene med flere socialfaglige medarbejdere viser, at de ofte modtager eleverne for sent til at kunne hjælpe dem. En socialfaglig medarbejder, som arbejder med børn med store fraværproblemer, siger:

"Vi får børnene alt for sent. [...]Det nytter ikke, at jeg får dem efter nytår i 9. klasse! Det er ikke længe nok til at rette op på en adfærd, der har stået på i flere år".

Hun specificerer, at de børn hun møder, primært er stille børn, som ingen lægger mærke til, før det er for sent. Det er børn, som har massivt fravær i et eller to år. En anden socialfaglig medarbejder betoner ligeledes, at barnets alder og en tidlig indsats er afgørende. Jo før jo bedre. Han fortæller:

"Jeg oplever, at nogle lærere i indskolingen kan tænke. "Det er jo ikke det grove faglige efterslæb, eleven får af sit fravær, og så kan vi jo godt prøve at klare det selv". Det betyder, at jeg først bliver inddraget, når der er gået mange år, og det er alt for sent".

Det kan derfor anbefales, at man på skolerne har en debat om, hvordan og hvornår den enkelte lærer skal give problemet videre til sin ledelse og/eller det tværfaglige samarbejde. Det vil understøtte arbejdet med at forebygge fravær og muliggøre en tidligere indsats.

Med udgangspunkt i interviewene med skoleledelserne og samtaler med skolelæger, AKT-medarbejdere og PPR-psykologer om fravær og årsager til fravær indledte Børn og Unge en proces med 12 skoler med henblik på at opstille nogle "early warning-signs". Igen-nem denne proces drøftede man en række konkrete elever, hvis fravær vurderedes til at ligge i gråzonen for, hvad man kunne betragte som bekymrende. På baggrund heraf udledte man i fællesskab, jf. nedenfor fire "opmærksomheds-parametre".

De 4 parametre (early warning signs) er:

- 4 eller flere fraværstilfælde den seneste måned
- 10% ulovligt fravær den seneste måned
- 11 eller flere fraværstilfælde det seneste skoleår
- 10% samlet fravær det seneste skoleår

De to månedlige parametre har en operativ karakter, som skal understøtte skolen i at spotte problemer tidligt. Sammen med de to årlige parametre danner parametrene omdrejnings-

punktet for det nye monitoreringssystem, der blev implementeret i oktober 2011. Systemet overordnede formål er at opspore mønstre i elevernes fravær og sikre handling tidligt i forløbet.

Parametrene a og c har til formål at sikre fokus på mønstre såsom gentagen mandags-/fredagsfravær. Andre typer af "klassiske" mønstre, som er blevet fremhævet af skolerne, er enkeltstående fraværsdage hver anden uge hos børn/unge af forældrene med delt forældremyndighed eller fravær de dage, hvor klassen har svømning.

Parameteret b, som omhandler ulovligt fravær, adskiller sig på sin vis fra den gældende tænkning, hvor der er fokus på fravær generelt (uafhængigt af kategorien). Parameteret er medtaget ud fra den begrundelse, at der er al mulig grund til at være ekstra opmærksom på situationer, hvor hverken skole eller forældre er klar over, hvor det fraværende barn/ung opholder sig.

Det gør sig givetvis gældende i nogle tilfælde, at den reelle årsag bag kategorien "ulovligt" er, at forældrene ikke husker at få skrevet i kontaktbogen eller på intra. Her vil en udskrift af elevens fravær være et stærkt redskab til skolehjem-samtalen (se kalender i bilagsmaterialet).

Parameteret d omhandler fraværets omfang. Som nævnt skelnes der her ikke mellem sygdom, ferie eller ulovligt fravær. En elev kan have to perioder med sygdom samt to ferier placeret uden for skolens planlagte 12 ferieuger, før fraværet får et omfang, som systemet reagerer på.

► **BLOT 2 FRAVÆRSDAGE OM MÅNEDEN BLIVER TIL 20 DAGE PÅ ET SKOLEÅR. DET BLIVER ET HELT SKOLEÅR OVER ET SKOLELIV.**

Elever med et fravær, der slår ud på ét eller flere af de fire parametre angives på listen, som månedligt leveres til skoleledelsen i ledelsesinformationssystemet.

For hver elev kan skolelederen se omfanget af elevens fravær. Ved at trykke på CPR-nummeret dirigeres brugeren videre til et kalenderbillede af den pågældende elevs fravær. Den

visuelle oversigt gør det nemmere at lokalisere mønstre og tendenser. En udskrift af elevens fraværskalender kan med fordel medbringes til skolehjem-samtaler, specialcenter-møder, netværksmøder og lignende.

ÅRSAGER TIL FRAVÆR

ÅRSAGER TIL FRAVÆR – HVAD SIGER LITTERATUREN

Der findes ikke megen litteratur, der har fokus specifikt på fravær. En stor del af litteraturen har fokus på pjæk, mens anden litteratur har fokus på nogle af de specifikke problemstillinger, som kommer til udtryk i elevens fravær – som eksempel kan nævnes "skolevægning".

Denne håndbog bygger på den fundamentale forståelse, at fravær er fravær. Det er mindre vigtigt, hvilken fraværskategori der er påhæftet. Som det senere vil fremgå, er der desuden et stort overlap kategorierne i mellem. Det vigtige er og bliver årsagerne til fraværet.

Hos den engelske forsker Ken Reid findes en mere generel tilgang til "elevfravær". Han har baggrund i skoleverdenen og er forfatter til flere bøger om fravær². Ifølge Reid findes der mange bud på, hvorfor skoleelever er fraværende, men fælles for dem er, at barnet/den unge ikke har det godt. Hvilket fokus, folk har på fravær, og årsagsforklaringer, der opstilles, er afhængigt af deres tilgang til fravær. Fra et psykologisk perspektiv er fravær et symptom på, at barnet/den unge er usikker, har lavt fagligt og personligt selvværd, og eventuelt psykiske problemstillinger. Fra et sociologisk perspektiv relaterer fravær sig til socioøkonomiske forhold som lav socialklasse, dårlige hjemlige forhold, afsavn og manglende stimuli. Fra et institutionelt perspektiv (en tilgang med fokus på skolen) skyldes fraværet utilfredshed/misfornøjelse med skolen.

Ifølge Reid selv er det oftest en faglig problemstilling, der virker som katalysator for, at en elev begynder at blive "meget" fraværende, men der ligger ofte mange og komplekse

² I håndbogen benyttes henholdsvis "Truancy and Schools", der omhandler fravær bredt, "Tackling Truancy in Schools - a Practical Manual for Primary and Secondary Schools", der som titlen antyder, har en praktisk vinkel på fravær, samt "Truancy and Schools - Short and Long Term Solutions", der fungerer som en slags inspirationskatalog.

problemstillinger bag en fraværsproblematik.³ Alt i alt påpeger Reid fire forhold, der bør medtænkes, for at en fraværsindsats bliver vellykket:⁴

1. Fravær er et problem med mange årsager.
2. Hver sag og hver elev er forskellig.
3. Lærere mangler træning/undervisning i at håndtere elevernes fravær.
4. Få løsninger er simple.

Det er også vigtigt at huske, at skolens og lærernes reaktion kan virke yderligere ekskluderende på eleven.

En elev med meget fravær vil ofte have en følelse af ikke at slå til, en følelse af at blive skældt ud for ikke at have lavet sine lektier, og at blive mødt af modstand, hvor der er behov for forståelse og hjælp. Dette kan betyde, at elevens opførsel opfattes (yderligere) negativt. Denne situation gør det dernæst, ifølge Reid, endnu sværere for eleven at være i skolen, og derved igangsættes en negativ spiral. Reid tilføjer, at forældre typisk ser mere positivt på læreren, men eleven kan give læreren og/eller skolen "skylden" for forhold, der ikke nødvendigvis er direkte relateret hertil.

"Hvis man nu ikke har lavet lektier, så skal læreren ikke skælde så meget ud, at man ikke vil komme i skole. Man har jo allerede dårlig samvittighed og hvis de forstår det, så skælder de ikke ud – men hvis de gør, så bliver man bare væk" (Pige, produktionsskole).

En af forklaringerne bag denne mekanisme er, at læreren bliver den fysiske repræsentant for et "system" (skolen), der kun har budt på nederlag og konflikt. Under alle omstændigheder er det en central pointe, at skal denne cirkel brydes, så skal vi forstå årsagerne til fraværet hos den enkelte elev og fjerne dem. Disse årsagssammenhænge er ofte komplicerede.⁵

De skoleledelser, som er blevet interviewet som baggrund til håndbogen, er enige i, at der ligger mange og ofte komplekse problemstillinger bag en fraværsproblematik.

³ Reid, 2000, s. 4, s. 76f.

⁴ Reid, 2000, s. 5

⁵ Hamblin, 1978 i Reid, 2000, s. 82ff.

ÅRSAGER TIL FRAVÆR – IFØLGE LITTERATUREN

FAKTORER RELATERET TIL FAMILIEN

- › Svære forhold i hjemmet,
- › Psykisk sygdom,
- › Forældre/søskende som pjækker,
- › Manglende forælderevne,
- › Omsorgssvigt,

FAKTORER RELATERET TIL ELEVEN ELLER KLASSEN

- › Mobning (mobbeoffer),
- › Faglige nederlag,
- › Lav IQ,
- › Psykisk sygdom,
- › Understimulering,
- › Overstimulering,
- › Lavt selvværd (socialt og/eller fagligt),
- › Manglende fremtidsplaner,
- › Mobning (klassekultur),
- › Kriminalitet
- › Smidt ud af skole,
- › Dårligt lærer/elev-forhold,
- › Dårlige lærere,
- › Skoleskift

STRUKTURELLE/INSTITUTIONELLE FAKTORER

- › Lav socialklasse,
- › Fattigdom,
- › Æn-forældrefamilie

ÅRSAGER TIL FRAVÆR – HVAD SIGER SKOLELEDELSENE

Som en del af arbejdet med at indsamle viden har mere end halvdelen af kommunens skoleledelser deltaget i interviews. Desuden er der gennemført samtaler med samtlige skoler om fravær.

Flere skoleledere har i interviewene fremsat en tese om, hvorfor (særlig udsatte) elever er fraværende: I indskolingen er fravær primært relateret til forældrenes egne problemer. Kommer eleven ikke i skole er det som regel fordi forældrene af forskellige grunde ikke har formået at få deres barn ud af døren om morgenen. Når eleverne bliver gamle nok til, at de selv kan tage i skolen (i løbet af mellemtrinnet) ser vi meget lidt fravær hos denne gruppe elever. Skolelederne forklarer det med, at skolen her kan være et rart sted at være – modsat et hjem der ikke fungerer. I udskolingen begynder de problemer, der også gør sig gældende hos elevernes forældre, at gentage sig hos eleverne. Her ses så kraftig stigning i fraværet.

Ifølge nogle skoleledere indtræffer også, hvad de kalder "magnet-effekten" i udskolingen. Hermed refereres til en dynamik, hvor elever primært indenfor samme skole - men også på tværs af skoledistrikter - finder sammen og opnår en identitet og gensidig anerkendelse gennem mindre hensigtsmæssig adfærd såsom at pjække fra skole.

Skolerne peger også på fravær som årsag til mere fravær. Fravær kan få en selvforstærkende effekt, da en fraværende elev ofte bliver socialt marginaliseret i klassesammenhænge. De andre elever stopper på et tidspunkt med at stole på ham/hende. Eleven lukkes dernæst ude af det sociale fællesskab. I undervisningsrelaterede situationer som gruppearbejde isoleres den fraværende elev. Som nedenstående citat viser, er den sociale marginalisering, som begrundes i fraværet, bliver i sig selv en risikofaktor.

” **TINGENE BIDER SIG SELV I HALEN. KOMMER MAN FX FOR SENT MANGE GANGE ELLER HAR MEGET FRAVÆR, SKAL MAN LYNHURTIGT KUNNE AFLÆSE, HVAD DER ER SKET I DE SOCIALE RELATIONER, MENS MAN VAR VÆK, OG HVAD MAN EGT-LIGT BURDE KUNNE FAGLIGT. DE ANDRE BØRN MISTER OGSÅ TILLIDEN TIL EN –**

MAN ER IKKE TIL AT STOLE PÅ I FORHOLD TIL GRUPPEARBEJDE OG SOCIALE FÆLLESSKABER. SÅ HAR MAN ENDNU MINDRE MOTIVATION TIL AT KOMME I SKOLE.

(Skolesocialrådgiver)

Stort set alle skolerne peger på psykisk sygdom i elevens nære familie som en af de problemstillinger, der ofte gemmer sig bag en elevs fravær. Det kan betyde, at familien ikke har de fornødne ressourcer til at sørge for, at barnet kommer ud af døren om morgenen. Det kan også betyde, at barnet er bange for at forlade en mor eller far, der har det skidt. Skoleledelserne ser ikke kun psykisk sygdom som afgrænset til udsatte familier. Forskellen er, at der hos de udsatte familier er en større risiko for, at det direkte går ud over barnets/den unges skolegang. Dette begrundes med manglende overskud. Desuden vil udsatte familier oftere være familier med kun én forælder.

Mange nævner rejser, der ligger uden for skolernes planlagte ferie (ekstraordinær frihed), som en betydelig årsag til fravær. På mange skoler er holdningen, at én eller to ugers ekstra ferie om året ikke er et problem. Oftest henvises der til, at det er svært at vurdere, om skolen eller familien er vigtigst for barnet. De fleste skoler differentierer ikke i forhold til rejsens "karakter" – om der er tale om en ressourcestærk familie, der i uge 8 tager på skiferien senere på året tager en uge ved Middelhavet, når det er blevet koldt og gråt herhjemme, eller om der er tale om en ressourcervag familie, der forlænger sommerferien en uge i hver ende i forbindelse med en tur til forældrenes oprindelsesland.

Reglerne for ekstraordinær frihed foreskriver, at al ekstraordinær frihed over én dag skal godkendes af skolens ledelse. Det er blevet understreget overfor samtlige skoler, at ferie ikke per automatik bør kategoriseres som ekstraordinær frihed. Er en elev indskrevet på en skole, så har denne effektivt skolepligt, da det er her igennem undervisningspligten varetages. Denne tolkning er i overensstemmelse med gældende lovgivning, ifølge hvilken der skal foretages en konkret vurdering fra gang til gang – fra elev til elev (se yderligere afsnittet "Lovgrundlag").

Førhen blev denne regel fortolket på tre forskellige måder på de århusianske folkeskoler.

Hovedparten af skolerne fortolkede reglen således, at fraværet automatisk var "lovligt", fordi forældrene ønskede det. Dette blev gjort med henvisning til, at vi i Danmark ikke har skolepligt men undervisningspligt. Der kunne spores forskellige praksis på skolerne, i forhold til hvornår denne indstilling erstattes af en bekymring for barnets læring og/eller trivsel.

Nogle skoler fortolkede reglen således, at skolens ledelse skulle foretage en vurdering på baggrund af den konkrete elev. Vurderes eleven fagligt robust og forældrene i stand til at varetage undervisningsopgaven i perioden, registreres fraværet som lovligt. Vurderede ledelsen, at eleven mistede mere end han/hun opnåede gennem rejsen, betragtede man fraværet som ulovligt. Denne fortolkning er i overensstemmelse med lovgivningen.

På enkelte skoler var fortolkningen, at al ferie (af længere varighed) udenfor skolens planlagte ferier per definition blev betragtet som ulovligt fravær.

ÅRSAGER

Oversigten overfor sammenfatter de årsagsforklaringer, som ledelserne peger på. På samme måde som hos eleverne er disse grupperet i forhold til "familien", "eleven/klassen" og hvad kan kategoriseres som "strukturelle" forhold. Sidstnævnte er forhold, der inkluderer faktorer relateret til enten systemet (forstået som skolen, kommunen og/eller det bredere samfund).

ÅRSAGER TIL FRAVÆR – IFØLGE SKOLELEDELSERNE

FAKTORER RELATERET TIL FAMILIEN

- › Manglende/svigtende forældreevne (primært hos ressourcetsvage familier).
- › Storebrødre/-søstre der overtager forældrerollen ift yngre søskende (primært i etniske/udsatte familier),
- › Psykisk sygdom på forældresiden (depression går igen),
- › Rejser (udenfor skoleferierne)
- › Alkoholproblemer i familien,
- › Forlængede weekender (særligt skilsmissebørn),
- › Luksus-fravær (mor har fri, pøde får fri),
- › Overbeskyttelse ("curling børn")
- › Dårligt skole-hjem samarbejde (grundet forhold i hjemmet – ikke skolen)

FAKTORER RELATERET TIL ELEVEN ELLER KLASSEN

- › Teenage-smøleri/slendrian (afgrænses til udskolingen)
- › Kriminalitet,
- › Dårligt selvskab,
- › Omklædning og badning ifbm idræt,
- › Overstimulering (udskoling: flugt fra nederlag),
- › Skoletræthed,
- › Ensomhed,
- › Mobning - herunder digital mobning,
- › Dårlig klassekultur,
- › Gruppepres

STRUKTURELLE/INSTITUTIONELLE FAKTORER

- › Dårligt institutionelt samarbejde
- › Ikke-kristne religiøse højtider (hvor der ikke er helligdage)
- › Dårligt lærer-elev forhold

Som boksen viser, peges der i stort omfang på forhold relateret til eleven selv og dennes netværk (bredt forstået). Det bør dog fremhæves, at strukturelle og institutionelle faktorer relateret til skolen og "systemet" også spiller en central rolle for elevernes fremmøde. Det er derfor vigtigt at understrege nødvendigheden af at vende blikket indad og se på selv og de(t) tilbud, vi stiller til rådighed for de enkelte elever.

ÅRSAGER TIL FRAVÆR – HVAD SIGER ELEVERNE

Som en del af arbejdet med at indsamle viden har en række elever på to meget forskellige skoler bidraget med deres syn på eget og deres klassekammeraters pjæk og fravær.

Eleverne fremhæver mobning som den hyppigste forklaring på, hvorfor man pjækker. Det gælder både elevernes egne oplevelser og deres forestillinger om, hvorfor deres klassekammerater pjækker. Hos dem, som nævner mobning personligt, fremstår skolen som et sted, der ikke er rart at være.

Eleverne i en af de adspurgte klasser nævner bemærkelsesværdigt slet ikke mobning. I stedet begrundes pjæk/fravær primært med, at det er kedeligt at gå i skole. Flertallet af eleverne skriver selv, at de ikke pjækker. Men kedsomhed (i skolen) er deres bud på, hvorfor deres kammerater pjækker. På denne skole fremhæver mange elever, at man opholder sig inde i byen eller på andre skoler, når man pjækker.

Elevernes udsagn om sig selv ("egne erfaringer") og de andre ("forestillinger om andre") adskiller sig særligt, når det kommer til, hvad man faktisk foretager sig, når man pjækker. Personligt udtrykker de, at de ofte keder sig, når de pjækker. Omvendt har de en forestilling om, at deres klassekammerater laver alt muligt fedt og hænger ud med vennerne, når de pjækker. Denne slags pjæk udvises der enten ligegyldighed eller foragt overfor.

At slippe for at lave lektier er også at finde i forestillingen om, hvorfor andre pjækker, og hvorfor eleverne selv har pjækket. Eleverne er dog godt klar over, at de faktisk ikke slipper for at lave lektierne alligevel. Det begrundes med, at lektierne "jo alligevel skal laves" samt kommunikationen mellem skole og hjem gennem eksempelvis elevintra. Denne kommunikation gør det svært at påstå, at læreren ikke har givet lektier for.

Pjæk på melletrinnet grundet kedsomhed begrundes i faglig understimulering – manglende faglige udfordringer. Omvendt nævnes overstimulering også som en grund til pjæk (at være bagefter, at føle at man ikke slår til). Faktorer, der relaterer sig til faglighed, spiller således en væsentlig rolle i elevernes forhold til faktisk at være fysisk til stede. Dette stemmer godt overens med Reids pointe om, at faglighed er en katalysator. Hos nogle elever ses erkendelsen af, at fraværet også er problematisk for undervisningen og for underviseren.

Luksus-fravær (forstået som en fridag med mor/far i Legoland, en shoppe-tur eller lignende) er også et tema hos eleverne - om end ikke omfattende.

Stort set alle eleverne peger på, at en central motivation til at tage i skole er at være sammen med vennerne. Det understreger, at det er vigtigt, at skolen for den enkelte elev er et socialt rum med venskaber.

På den ene skole fremhæver eleverne det at være træt om morgenen som en årsag. Men overvejelsen om, at det er fordi, man kommer for sent i seng, er kun at finde i "forestillingen om de andre". Enkelte elever fremhæver også, at uddannelse er vigtig.

Nedenstående oversigt sammenfatter de årsager, som eleverne peger på:

ÅRSAGER TIL FRAVÆR – IFØLGE ELEVERNE SELV

ÅRSAGER DER BYGGER PÅ EGNE ERFARINGER OG "FORESTILLINGER OM ANDRE"

- › Mobning.
- › Kedsomhed.
- › Sammenværd med venner (midtbyen fremhæves).
- › Psykisk "dårlighed".
- › Stress.
- › Angst/eskapisme.
- › Pjækkende søskende.
- › Træt om morgenen / for sent i seng.
- › Har det dårligt i skolen.
- › Dårlige lærere
- › Luksus-fravær.
- › Manglende konsekvenser ved pjæk (på forældre-siden).
- › Melletrinnet er for useriøst (tolkning: understimulering).
- › Ønske om at slippe for at lave lektier (dog erkendelse af, at man ikke slipper).

ÅRSAGER AFGRÆNSET ALENE TIL "FORESTILLINGER OM ANDRE"

- › Fagligt bagefter (overstimuleret).
- › Lavt selvværd.
- › Manglende forståelse for, hvor vigtig uddannelse er.
- › Familieproblemer.

Det fremhæves som en generel pointe af elever og professionelle, der arbejder med fravær, at det er kedeligt at pjække (Reid, 2000, s. 19). En af de interviewede skoleledere fortalte, mens hun pegede op på en nærliggende skov, at man ofte kunne finde de elever, der var forsvundet i løbet af dagen, deroppe. "Her går de bare rundt." siger hun.

” VI SYNES JO SELV, AT VI HAR MANGE GODE TILBUD TIL ELEVERNE PÅ SKOLEN. DET HJÆLPER BARE IKKE, HVIS IKKE DE ER HER.

(AKT-medarbejder)

▶ DET ER SVÆRT AT LÆRE NOGET, HVIS MAN IKKE ER TIL STEDE. DET ER OGSÅ SVÆRT AT LÆRE NOGET, HVIS MAN IKKE HAR DET GODT.

Samler vi de årsagsforklaringer til fravær som fremføres i litteraturen, af skolernes ledelser, læger, psykologer og andre professionelle samt elevernes egne forklaringer på, hvorfor de er fraværende, får vi følgende billede:

RISIKOFAKTORER

FAMILIEN

- › Svære forhold i hjemmet,
- › Psykisk sygdom,
- › Forældre/søskende som pjækker,
- › Manglende forælderevne,
- › Omsorgssvigt,
- › Rejser (udenfor skoleferierne)
- › Alkoholproblemer i familien,
- › Skilsmisse,
- › Luksus-fravær (mor har fri, pøde får fri),
- › Overbeskyttelse ("curling børn")
- › Dårligt skole-hjem samarbejde

INDIVIDUELLE

- › Faglige nederlag,
- › Lav IQ,
- › Psykisk sygdom,
- › Understimulering,
- › Overstimulering,
- › Lavt selvværd (socialt og/eller fagligt),
- › Manglende fremtidsplaner,
- › Kriminalitet,
- › Mobning (mobbeoffer),
- › Skoletræthed,
- › Ensomhed

STRUKTURELLE /SYSTEMISKE

- › Lav socialklasse,
- › Fattigdom,
- › Æn-forældrefamilie
- › Dårligt institutionelt samarbejde
- › Ikke-kristne religiøse højtider (hvor der ikke er helligdage)

EKSKLUSION / MARGINALISERING

INDIKATORER

› Udadreagerende adfærd, › Kriminel adfærd, › Dårlig opførsel, › Trist, › Kedsomhed, › Tilbagetrukkethed (som noget nyt hos eleven), › Faldende karakterer	› "Dårligt selskab" /bandeadfærd, › Laver ikke lektier, › Sammenfald i fravær søskende i mellem, › Cutting, › Misbrug, › Hastigt "stilskitte", › Begyndende skred i fremmøde

Ud fra disse faktorer (årsager) og indikatorer (tegn) kan udledes en samlet figur med forhold, der trækker i hver sin retning i forhold til elevens fremmøde: Risikofaktorerne trækker i retning af en øget risiko for fravær, mens de beskyttende faktorer trækker i retning af øget fremmøde fravær.

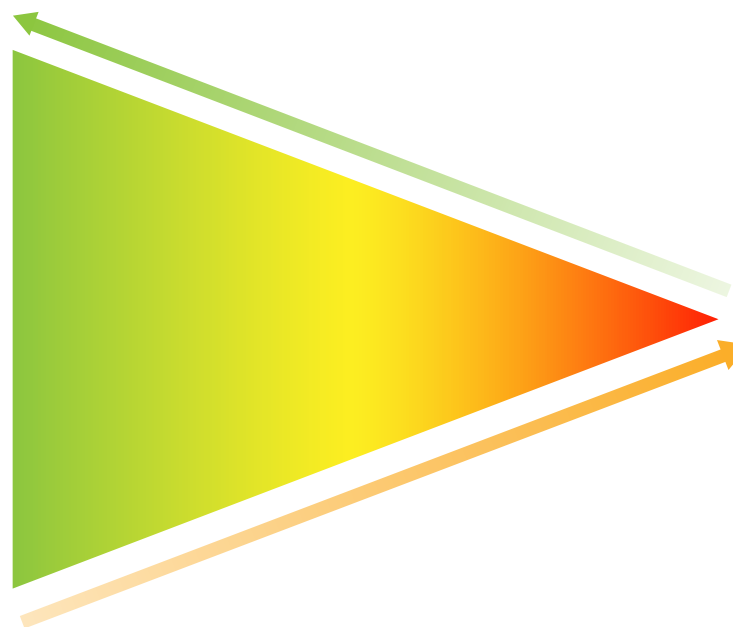
BESKYTTENDE FAKTORER

- > Tydelig og konsekvent fraværspolitik
- > Ledelsesfokus på fravær
- > Hurtig opfølgning
- > Socialfaglige kompetencer
- > Klasserumsledelse
- > Stærkt skole/hjem samarbejde
- > Engagement (lærer)
- > Meningsgivende undervisningsindhold
- > God klassekultur
- > Trivsel
- > Venner
- > God voksen-relation
- > Passende faglige udfordringer
- > Robusthed
- > Passende søvn
- > Sunde vaner

RISIKOFAKTORER

- > Hyppige lærerskift
- > Dårligt lærer/elev-forhold
- > Dårlig klassekultur
- > Gruppepres ("dårligt selskab")
- > Over- eller understimulering
- > Psykiske forhold (elev/familie)
- > Familiære problemstillinger
- > Skilsmisse
- > Manglende forældreevne
- > Misbrug (elev/familie)
- > Lavt selvværd
- > Skoletræthed
- > (Mange) skoleskift
- > Ensomhed
- > Manglende fremtidsudsigter

FOREBYGGELSESTREKANTEN

INDIKATORER

- > Begyndende skred i fremmødet
- > Fraværsmønstre
- > Sammenfald i fravær søskende i mellem
- > Ingen venner
- > Er fagligt langt foran klassen
- > Er fagligt langt bagude klassen
- > Laver ikke lektier
- > Dårlig opførsel
- > Trist
- > Tilbagetrukkethed (ny)
- > Faldende karakterer
- > Misbrug
- > Kriminel adfærd
- > "Dårligt selskab"

Opgaven er således at skabe en samlet ramme, der samtidig formår understøtte arbejdet med beskyttende faktorer, alt imens de nævnte risikofaktorer forsøges modvirket.

For at blive klogere på hvorledes dette omsættes i praksis, har vi indsamlet spurgt skolerne til deres erfaringer med arbejdet mod elevfravær.

DEL 2.

INDSATSER MOD FRAVÆR – EN VÆRKTØJSKASSE TIL INSPIRATION

Indsatserne i værktøjskassen er de århusianske skolars best practice i arbejdet med fravær og fremmøde. Tilgangen er, at skolerne i Aarhus tilsammen har den erfaring og de redskaber, der skal til at løse flertallet af fraværsproblematikker. Del 2 skal derfor bidrage til at synliggøre og udbrede erfaringer og værktøjer skolerne imellem.

Værktøjskassen genbruger to allerede kendte tilgange til afdækning og handling:

- Sløjfemodellens forståelsesramme skal hjælpe til, at vi når hele vejen rundt om barnet/den unge - både i afdækning og indsatser: Handler fraværet primært om faglige forhold, sociale forhold, manglende relevans eller tvivl om valg og fravalg? Modellen sikrer desuden, at fokus rettes mod både barnet/den unge, forældrene samt skolen og det bredere "system".
- Forebyggelsestrekanten kan fungere som en ramme til afdækning af årsager og valg af indsats. Denne ramme kan understøtte, at man også medtænker, om et barn eller en ung har øget risiko for at udvikle fravær (risikofaktorer), og hvilken risikoadfærd man skal være særlig opmærksom på. Forebyggende indsatser (fremmødefremmende indsatser) kan findes i trekantens grønne felt. Indsatser rettet mod en eksisterende fraværsproblematik findes i trekantens gule og røde felt.

Kender vi omfang og årsager til fravær, kan vi lettere dykke ned i værktøjskassen og finde det rigtige værktøj. Værktøjskassen indeholder redskaber til at afdække årsager til fravær og redskaber til at vende fravær til fremmøde – indsatser.

Indsatsbeskrivelserne er struktureret ud fra forebyggelsestrekantens tre felter. Under den enkelte indsats markeres det visuelt, hvor bredt indsatsen dækker ift. sløjfemodellens forskellige virkningsfelter. Indsatserne har til formål enten at fremme elevernes fremmøde eller

at modvirke fravær. Indsatserne er primært de århusianske skolars best practice i arbejdet med fravær og fremmøde. Tilgangen er, at skolerne i Aarhus tilsammen har redskaberne til at løse langt de fleste af de udfordringer der opleves.

Konkret er indsatserne produktet af flere end 50 samtaler med forskellige ressourcepersoner, som dagligt arbejder med børn og unges trivsel og læring. Personkredsen tæller blandt andet lærere, skoleledere, AKT-medarbejdere, børn og unge-læger samt socialfaglige medarbejdere. Ydermere er der trukket på den eksisterende litteratur på området.

FREMMØDEINDSATSER

- > Indsatser som har til formål at modvirke at en fraværsproblematik overhovedet opstår (grønne indsatser)

FRAVÆRSINDSATSER

- > Indsatser som har til formål at imødegå en eksisterende fraværspøblemstilling (gule og røde indsatser)

Den primære fremmøde-fremmende indsats er den brede vifte af indsatser, der findes på alle skoler, som overordnet set har til formål, at alle skolens elever trives – med andre ord – at skolen er et rart sted at være.

Disse indsatser er karakteriseret ved at være målrettet alle skolens elever og omhandler ikke direkte fravær. De vil ligeledes også ofte have en strukturel karakter.

En komplet afdækning af skolernes indsatser på et så bredt område er ikke mulig. Listen er således ikke udtømmende. De indsatser som er medtaget, er dem, som de forskellige ressourcepersoner fremhæver som indsatser med en positiv effekt på elevernes fremmøde. Hovedparten af indsatserne er ikke evalueret, men anvendes fordi den enkelte skole eller lærer oplever, at de har effekt. Børn og unge dagligt påvirkes af et virvar af "effekter", som påvirker deres trivsel, læring og udvikling, og vekslingsvirkning mellem disse effekter vanskeliggør en egentlig effektmåling.

Det er vigtigt at anerkende, at en indsats kan have en positiv effekt på ét barn, mens den samme indsats vil have en negativ effekt på et andet. Som tænkt eksempel herpå kan nævnes skole X, som vælger at udvide mængden af idræt betragteligt. Indsatsteorien vil her være, at børnene gennem mere aktivitet forbedrer både koncentrationsevne, helbred og immunsystem. Det vil hos flertallet betyde et øget fremmøde. Men for en gruppe af børn/unge vil elementet med mere fælles-badning antageligt betyde mere fravær. At idrætstimerne opleves som andet end blot en anledning til fysisk aktivitet fremhæves blandt andet af Dorte Marie Søndergaard (forsker, DPU med speciale i mobning) og Benedikte Ask Skotte (tidligere formand for Skole og Samfund). For at sætte dette i perspektiv bruger Dorte Marie Søndergaard eksemplet med at voksne burde overveje, hvordan de ville opleve det, hvis man på arbejdspladsen introducerede fælles-badning hver onsdag morgen. Pointen er altså her, at man nøje skal overveje ikke blot den ønskede effekt af en given indsats, men hvordan det opleves af alle børnene/de unge. Med dette konkrete eksempel kunne man som skole overveje, om man skulle ændre på badefaciliteterne, da renlighed - og ikke nøgenhed - er formålet med badning efter fysisk udfoldelse.

Best practice forefindes ikke kun på de skoler, hvor fraværet er lavt. Skoler med højt fravær har tilsvarende mere erfaring med at arbejde med elevernes fremmøde. Antagelsen bag den best practice-indsamling, nedenstående er produktet af, er, at svaret på de fleste af kommunens fraværsproblematikker er at finde et sted blandt den mosaik af professionelle, der dagligt arbejder med vores børn og unge.

INDSATSER ▼

De indsatser, som nævnes nedenfor, er indsatser, som skolerne har fremhævet som havende en positiv effekt på elevernes fremmøde. Når der ud fra en indsats refereres til en skole, er det ikke udtryk for, at andre skoler ikke har den samme eller en lignende indsats, men blot udtryk for, at netop denne skoler valgte at fremhæve denne konkrete indsats.

Skolerne opfordres til løbende at sende yderligere eksempler på gode indsatser ind til pædagogisk afdeling, som man ønsker at dele med andre.

FOREBYGGENDE INDSATSER – DET GRØNNE FELT

Indsatser i trekantens grønne felt er karakteriseret ved at være brede indsatser, som sigter på en større målgruppe. Nedenfor præsenteres indsatser, der sigter på at skabe en skole, som understøtter en fremmødekultur hos eleverne såvel som hos lærerne.

FOREBYGGENDE INDSATSER ▶

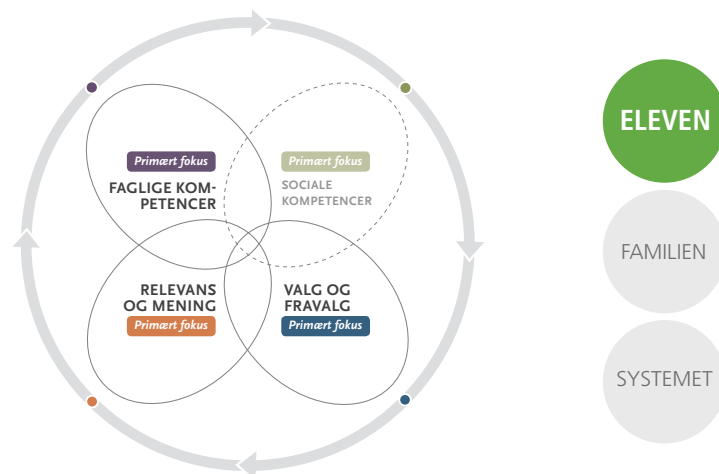
● FOREBYGGENDE

● FOREGRIBENDE

● INDGRIBENDE

FREMMØDEKULTUR PÅ SKOLEN OG I KLASSEN

På skolen og i klassen skabes kulturer, som enten fremmer fremmøde og/eller gøre at nogle elever er fraværende. Her beskrives kort en række indsatser af primært organisatorisk karakter, der understøtter arbejdet med at skabe en fremmøde fremmende kultur.

Det er indsatser, som karakteriseres ved, at de skaber rammer indenfor hvilke, der lægges mærke til fraværende elever. Formår indsatsen samtidigt at indtænke elementer, som forebygger fravær relateret til andre faktorer (såsom faglighed), opnås der en yderligere merværdi.

► ER SKOLEN ET RART STED AT VÆRE, SKAL ELEVERNE NOK KOMME

FOR SENT FREMMØDE – EN STRUKTUREL TILGANG

En pædagogisk leder på en skole med to 0.klasser fortæller, at man i den ene klasse i løbet af skoleåret registrerede cirka 20 tilfælde af elever, som kom for sent om morgen, mens man i den anden havde over 900 tilfælde.

Det er forstyrrende for klassen som helhed, når enkelte elever kommer dumpende 5-10 minutter inde i timen. For de elever, som har svært ved at koncentrere sig, vil det virke endnu mere forstyrrende.

Ifølge Smith og Ford kan det medvirke til øget fravær, hvis eleverne eller læreren kommer for sent til timestart. Forfatterne opstiller nogle anbefalinger til at nedbringe det for sene fremmøde. Skolens skal først og fremmest have en klar og entydig holdning til manglende punktlighed¹:

- Holdningen skal være kendt blandt alle – elever, forældre og lærere.
- Lærerne skal gå forrest og være i klasseværelset, når timen begynder.

¹ (Smith og Ford, Attendance Matters: A Guide for Schools, 1994, s. 78f)

- Punktlighed skal italesættes positivt.
- Forbedret punktlighed hos en elev skal roses.
- Man skal være spørgende ift årsagen til manglende punktlighed.
- Man kan introducere en systematisk opfølgning – f.eks. en "komme ikke til tiden"-seddel.

Den overordnede anbefaling er, at sanktioner skal være fair. Hermed mener forfatterne, at der ikke må gøres forskel mellem lærer og elev eller mellem de enkelte elever. Som man kan høre på nogle skoler rundt om i landet, kunne man understøtte arbejdet med punktlighed ved lade klokken ringe to gang:

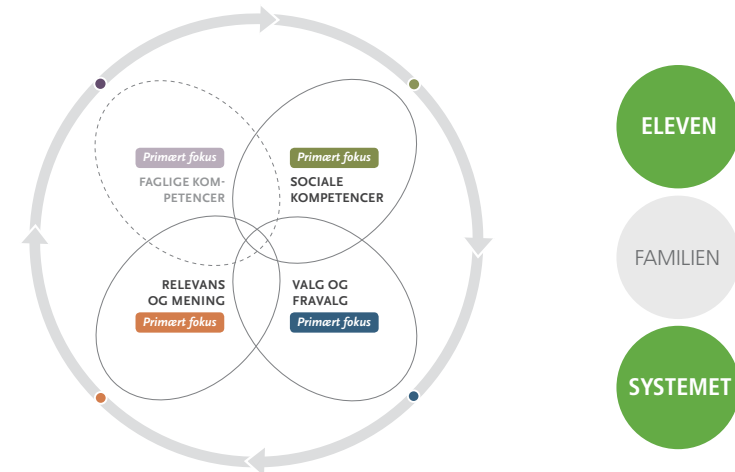
1. **signal:** nu starter undervisningen snart;
 - lærere gå til klasselokalerne.
 - elever afslut jeres leg og gå til klasselokalerne.
2. **signal:** nu *begynder* undervisning.

Et sådan tiltag, som virker forebyggende på elevernes fravær (grøn indsats), styrker faglige kompetencer af den simple grund, at der bliver længere tid at undervise i. Samtidigt fjernes den forstyrrende effekt, det kan have, når elever kommer dumpende ind i klasseværelset, efter timen er gået i gang.

På sigt styrkes elevens sociale kompetencer også i forhold til at imødekomme såvel uddannelsesinstitutioners som arbejdsgivers krav om punktlighed.

LÆRERENS ROLLE OG FRAVÆRENDE ELEVER

Ifølge Reid betyder lærerens syn på sig selv og sit job i kombination med en travl hverdag, at mange lærere ikke er tilpas bekendt med deres elevers liv til at reagere på fraværet. Han tager her udgangspunkt i det engelske skolesystem.

Han går videre og siger, at mange lærere faktisk er "glade", når der er færre elever i klassen - særligt hvis de fraværende elever er dem, der normalt laver ballade og forstyrrer undervisningen. Hermed kan læreren koncentrere sig om de elever, der gerne vil lære. Dette vanskeliggør arbejdet med at få fraværende elever tilbage i skole. (Reid, 2000, s. 5f)

For eleven er læreren helt afgørende for oplevelsen af skolen. En god lærer gør det muligt at tilvælge skolen, når forældre, venner og ens faglige evner ikke slår til, men en dårlig lærer kan gøre det umuligt at komme i skole, selv når man synes, at det går godt fagligt og socialt.

” **DET ER DEN FORPLIGTENDE KONTAKT, DER GØR FORSKELLEN.**

(pædagogisk leder)

En skole understreger, hvordan det er vigtigt, at eleverne oplever, at lærerne er med dem og ikke mod dem. Tydelighed kan gøre en stor forskel. På nogle skoler kender lærerne alle elever på det trin, de er tilknyttet og kan tage hensyn til dem på en anden måde end på skoler, hvor lærerne kun i ringe grad deler viden om eleverne.

Kragelundskolen har sat tillidsopbygningen i system. AKT-teamet følger systematisk de mindste elever fra børnehaven til 1. klasse. Som resultat ved alle elever, hvor de kan få hjælp hos en voksen, når noget bliver svært. Skolen fortæller, at tilgangen har reduceret fraværet og problemer i udskolingen, så de nu bruger mindre tid og energi på brandslukning (symptombehandling) end før, de indførte ordningen.

” **VI GØR OS UMAGE FOR AT PASSE RIGTIG GODT PÅ VORES BØRN. OG JEG TROR FAKTISK, AT BØRNENE FØLER, AT VI PASSER GODT PÅ DEM – OGSÅ DE BØVLEDE AF DEM.**

(pædagogisk leder)

HER ER EN RÆKKE STATEMENTS PÅ "DEN GODE LÆRER" FRA ELEVER, DER HAR DELTAGET I UNDERSØGELSEN.

” EN GOD LÆRER KAN GODT BLIVE RIGTIG VRED, MEN SÅ ER DET OGSÅ, NÅR VI HAR FORTJENT DET. DET ER EN, SOM KENDER OS, OG VI KENDER HAM. OG EN VI LÆRER MEGET AF.

” EN GOD LÆRER HOLDER SAMMEN PÅ KLASSEN.

” EN GOD LÆRER ER SÅDAN EN MAN OGSÅ KAN KOMME OG SNAKKE MED, HVIS MAN HAR ET PROBLEM – OGSÅ OM PERSONLIGE PROBLEMER, ELLER HVIS MAN HAR NOGET DERHJEMME.

” EN GOD LÆRER GIVER OMSORG OG SPØRGER, HVORDAN PERSONER HAR DET. HAN OVERHOLDER SINE EGNE REGLER OG KOMMER IKKE FOR SENT.

” EN GOD LÆRER SKAL KUNNE LIDE DET, HAN LAVER!

” EN GOD LÆRER ER EN, DER ER VÅGEN – OG OPDAGER FEJL MED KOMMA OG SÅDAN I DANSK FX – DER ER DET JO VIGTIGT.

” EN GOD LÆRER ER EN, MAN KAN LAVE SJOV MED UDEN DE BLIVER SURE OG SOM SELV JOKER, EN SOM OVERHOLDER REGLERNE, F.EKS. NÅR VI KOMMER FOR SENT, SÅ LÅSER DE DØREN OG BLIVER SURE. MEN NÅR DE KOMMER FOR SENT, SÅ SMILER DE BARE SOM SÅDAN NOGLE IDIOTER, DER KOMMER GÅENDE MED DERES KAFFE. DET ER IRRITERENDE, AT HVIS VI KOMMER FOR SENT, SÅ BLIVER DE SURE PÅ OS, MEN HVIS DE KOMMER FOR SENT, SÅ SMILER DE BARE. DET ER DOBBELTMORALSK!

Skoleledelse er også central for dannelsen af en fremmødevenlig skolekultur. Fremmødekulturen i klasserne kan fremmes og styrkes, hvis skolen som organisation har fokus på fravær og arbejder på at skabe en fremmødefremmende skolekultur, som gør det meningsfuldt for lærerne at fokusere på fremmøde i hverdagen.

Skoleledelsen kan bidrage til, at der skabes fokus på fravær og fremmøde gennem en højere grad af formalisering. Nogle pædagogiske ledere sætter rutinemæssigt fremmøde på dagsordenen på teammøder, mens andre spørger til fremmøde som en fast rutine. En grundig protokolføring og indrapportering er også nødvendig for, at sikkerhedsnettet bliver så finmasket som muligt.

På Beder Skole tages elevernes fraværstatistik altid med på netværksmøder. Dette sikrer dels, at begyndende fravær forårsaget af faglige, sociale eller andre årsager bemærkes og sættes ind over for med det samme. Denne praksis betyder også, at lærerne har nemmere ved at se meningen med at føre protokol.

LISTE OVER ANBEFALINGER ▼

LISTE OVER ANBEFALINGER UDLEDT AF OVENSTÅENDE

- › Synlig ledelse,
- › Ledelsesopbakning,
- › Godt sammenhold i lærerkollegiet,
- › Anerkendende og ressourcefokuserede tilgange til børn, forældre og kolleger,
- › Tydelig forventningsafklaring og rollefordeling,
- › Klar kommunikation,
- › Mulighed for sparring med ledelse og kolleger,
- › Mulighed for faglig udvikling,
- › Ledelsesfokus på fremmøde/fravær.

Ken Reid har på en tilsvarende måde spurgt en række (engelske) elever om, hvilke lærer-relaterede faktorer, de føler, bidrager negativt til deres fremmøde. Listen afspejler samme holdning til "den gode lærer" som ovenfor – her blot med omvendt fortegn. Ifølge de engelske elever skal nogle af forklaringerne på deres fravær findes i at¹:

- › Læreren selv er fraværende,
- › Læreren har en dårlig undervisningsstil,
- › Læreren ikke er glad for sit arbejde,
- › Læreren og elev har et dårligt forhold,
- › Læreren bidrager til eksklusion gennem mobning af konkrete elever,
- › Læreren ofte udskiftes.

Clearinghouse lavede i 2008 en review over international forskning, der beskæftiger sig med, hvilke kompetencer "den gode lærer" bør have. De tre overordnede anbefalinger er at:

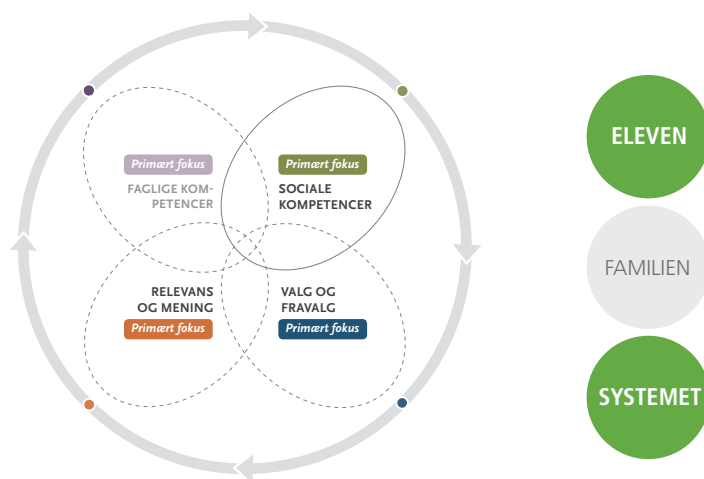
- Læreren skal besidde kompetencer til at indgå i en social relation til den enkelte elev.
- Læreren skal i relation til hele klassen besidde kompetencer til at lede klassens undervisning ved at være en synlig leder, som over tid lærer eleverne selv at formulere regler og følge dem.
- Læreren skal besidde den didaktiske kompetence i forhold til undervisningsindholdet generelt og i det enkelte undervisningsfag.

Du kan læse mere her: <http://www.dpu.dk/omdpu/dansklclearinghouseforuddannelsesforskning/udgivelser/laererkompetencerogeleverslaeringifoerskoleogskole/>

¹ Reid, 2000, s. 102

PROTOKOL PÅ SMARTBOARD, TABLETS OG IPADS

På Møllevangskolen fører lærerne i udskolingen protokol på smartboard i klassen, sådan at eleverne har adgang til at se deres fravær hver dag. Det skaber synlighed og opmærksomhed på det at være til stede.

Eleverne i 7. klasse virker glade for den større grad af inddragelse og gennemsigtighed:

- ” VI VED MERE, HVAD DET BETYDER, DE FORSKELLIGE TING, DE SKRIVER OM OS – SÅDAN E, G OG U. JEG VIDSTE IKKE AT MAN FIK SKREVET, HVIS MAN GIK TIDLIGT OG DET MED ULUVLIGT, DET VIDSTE JEG HELLER IKKE.
- ” MAN TÆNKER OGSÅ MERE OVER DET. HVIS DER STÅR U, SÅ FÅR MAN LIGE EN SEDDEL MED, FORDI MAN IKKE VIL HAVE ET U.
- ” DET ER OGSÅ GODT MAN KAN FØLGE MED I DET. HVIS MAN HAR FÅET MANGE U’ER, KAN DET VÆRE AT MAN TÆNKER, AT JEG HAR FÅET FOR MANGE U’ER, SÅ NU MÅ JEG HELLERE SIGE DET TIL MIN MOR OG FAR, INDEN SKOLEN RINGER ELLER PRØVE AT TAGE MIG SAMMEN.
- ” JEG SYNES DET ER DEJLIGT AT KUNNE FØLGE MED I DET OG SE HVOR MEGET MAN ER VÆK. HVIS MAN NU VED, AT NOGLE AF S’ERNE ER FORDI, MAN IKKE LIGE GAD, SÅ KAN MAN STRAMME OP.

Viby Skole satte i efteråret 2012 et lignende forsøg i gang. Nu registrerer man i udvalgte klasser fraværet på tablets.

For at opnå den fulde effekt af en lektionsbaseret fraværsregistrering i klassen bør man kunne registrere fravær på time basis. Kommunens (nye) elevadministrationssystem tillader, at hver enkelt skole selv vælger mellem ét af tre registreringsniveauer:

1. En minimumsudgave,
2. Udvidet registrering,
3. Registrering på timebasis ("real time").

Ad1) Denne systemindstilling tillader registrering af elevernes fravær på dagsbasis og lever således op til gældende lovgivning – hverken mere eller mindre.

Ad2) Den udvidede registrering tillader, at fraværet registreres på dagsbasis med en yderligere mulighed for at registrere elever, der møder for sent.² Denne indstilling omfatter desuden muligheden for at registrere "syg, bekymrende" og "ulovligt, bekymrende". De to kategorier eksisterede også i KMD's elevadministrationssystem, men benyttes ikke i Aarhus Kommune.

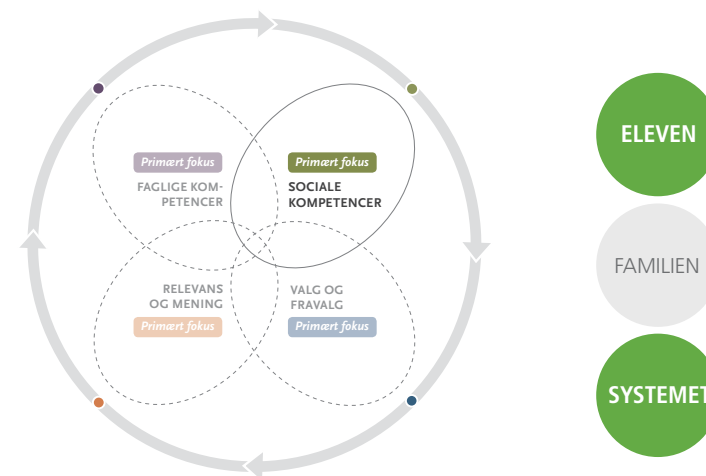
Ad3) Da "real time registrering" vurderes at kunne tilføje særligt nogle skoler en merværdi, har Børn og Unge foretaget en afdækning af muligheden for at benytte denne løsning. Det vurderes dog, at merværdien ikke står til måls med en øget datamæssig usikkerhed samt afledt øget administration. Vurderingen deles af Aarhus Skolelederforening.

En lokal løsning, der imødekommer ønsket om en mere nøjagtig registrering, kan findes på Center-10. Her konstaterede man, at der var en særlig udfordring omkring pletvis fravær i løbet af dagen. Man benytter nu en såkaldt vagtbog, som er integreret i SkoleIntra. Vagtbogen gør det muligt for lærerteamet at følge med i, om nogle elever har været fraværende i nogle timer. Vagtbogen benyttes også til at skabe overblik over eventuelt manglende afleveringer. En kontaktlærer følger (minimum ugentligt) op på oplysningerne i vagtbogen. Har en elev problemer med enten sit fremmøde eller sin opgaveaflevering, tages der kontakt til eleven og forældrene.

² Kategorien "gået for tidligt", som i dag benyttes på nogle skoler, skulle, ifølge Tabulex, været implementeret i løbet af skoleåret 2011/12.

TRIN OG OVERLEVERING

Gennem interviewene med lærere, ledelser og AKT-medarbejdere træder det tydeligt frem, at forventninger til både elev og lærer er aldersafhængige. Interviewene tegner en tendens til, at forventningerne til elevernes selvstændighed stiger i takt med, at de skifter trin, sådan at lærerne i stigende grad fokuserer på den faglige opgave og i mindre grad på elevernes sociale kompetencer.

De fleste skoler i Aarhus Kommune opererer med tre trin: indskoling (0-3. klasse), mellemtrinnet (4.-6.klasse) og udskoling (7.-9. klasse). Både skiftet fra indskoling til mellemtrin og fra mellemtrin til udskoling kan virke meget markant. Overgangen fra mellemtrin til udskoling er særlig sårbar, da den ofte falder sammen med elevernes pubertet.

På et tidspunkt hvor eleverne får fornyet brug for hjælp, møder eleverne samtidig et nyt lærerteam, som de skal til at skabe relationer til. Gode overgangsprocedurer, hvor elever med fravær eller andre problemer, eksempelvis afleveres til det nye team gennem et overleveringsmøde, eller hvor den nye klasselærer inviteres til et mini-netværksmøde et helt eller halvt år op til trinskiftet, kan være et godt supplement til overleveringsmapper og overdragelsesmøder udelukkende mellem lærere.

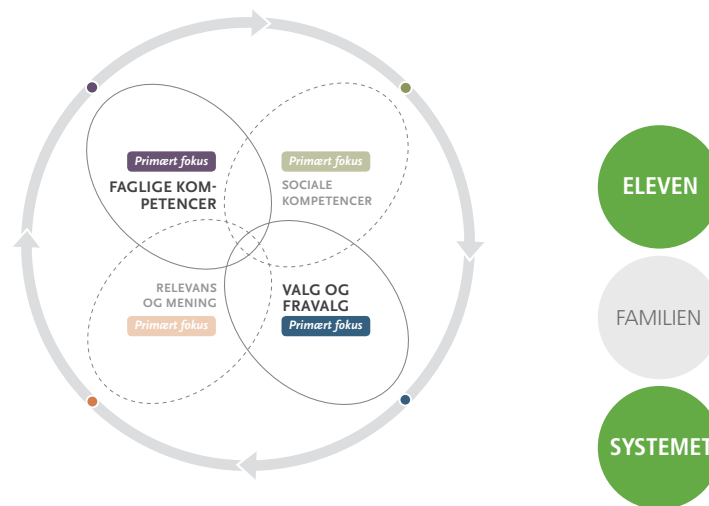
Tovshøjskolen og Bakkegårds skolen er blandt de skoler, som har lavet en anden organisering. Her skifter eleverne teams mellem 4. og 5. Klasse. Her kan lærer og elev så nå at opbygge tillid til hinanden, inden puberteten slår igennem.

En yderligere fordel ved at lærer og elev lærer hinanden at kende, inden puberteten vender op og ned på eleven og ofte også familiens liv, er at det bliver nemmere for lærerne at vurdere, hvornår elevens adfærd bliver bekymrende.

PENSUM-OVERSIGT

PENSUM-OVERSIGT

Reid anbefaler også, at elever og forældre har adgang til en indholdsoversigt for undervisningen en periode ud i fremtiden. Anbefalingen bunder i en antagelse om, at fraværet modvirkes hos de elever, som er understimulerede, ved at eleverne får muligheden for at se, hvor undervisningen bevæger sig hen. (Reid, 2002, s. 66).

Tilgangen bygger på "empowerment", hvorved der menes at den enkelte elev ansvarliggøres, og at man understøtter eleven i at nå egne mål.

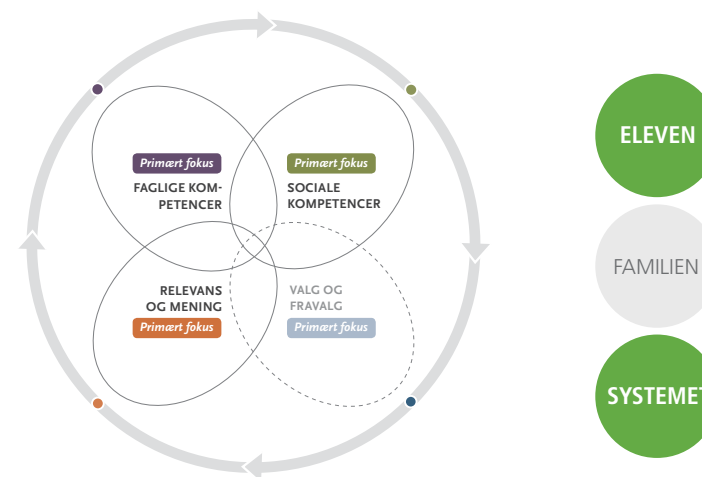
På skolerne i Aarhus Kommune benyttes "ugeplaner" som del af SkoleIntra til at formidle indholdet af den kommende undervisning. Som ugeplanerne er udformet i dag, er den primære modtager forælderen, men der er intet til hold for at tænke eleven mere aktivt ind i dette arbejde.

En sådan praksis kunne også vise sig at imødekomme de elever, som mangler faglige udfordringer i et sådan omfang, at kedsomhed bliver årsag til fravær eller anden uhensigtsmæssig adfærd i hverdagen.

Muligheden, for at en elev kan se sit pensum fremadrettet, vil gennem "empowerment" være relateret til kompetence-cirklerne "relevans og mening" samtidig med at den vil tillade en større grad af differentiering i undervisning – særligt for de understimulerede elever. Dette kan igen give plads til at en mere hensigtsmæssig fordeling af lærerens ressourcer, som så tillader en mere ligelig udvikling af hver enkelt elevs kompetencer. Denne type brug af ugeplaner er i udpræget grad en grøn indsats.

DIFFERENTIEREDE UNDERVISNINGSFORMER

I de fleste klasser sidder både elever, som keder sig og elever som ikke kan følge med. Eleverne fremhæver selv både faglig understimulering og faglig overstimulering som årsag – eller i vores terminologi - risikofaktorer til fravær. Dette stiller store krav til lærerens evne til at differentiere sin undervisning. Formålet i denne håndbog er ikke at beskrive metoder til undervisningsdifferentiering, men blot at synliggøre betydningen af passende udfordringer for et stabilt fremmøde.

Under denne overskrift beskrives derfor differentieringsmetoder, der fremhæves i interviewene.

PALS, LP-MODELLEN, COOPERATIVE LEARNING OG LÆRINGSSTILE

Læringsstile, LP modellen, PALS og Cooperative Learning er eksempler på evidensbaserede undervisningsstrategier, der sigter efter at skabe inkluderende rammer, hvor flest mulige elever får passende faglige udfordringer.

PALS er en skoleomfattende tiltagsmodel til styrkelse af børns sociale kompetencer, samt forebyggelse og afhjælpning af adfærdsproblemer.

Målsætninger for PALS:

- Fremme positiv adfærd, et støttende læringsmiljø og samspil i skolen
- Fremme udvikling af en skolekultur, som støtter elevernes udvikling af sociale og skolefaglige færdigheder
- Udvikle viden og kompetence i skolen for at forebygge og afhjælpe adfærdsproblemer
- Øge skolens kapacitet til en vedvarende indsats og opretholdelse af denne kompetence

Man kan læse mere om PALS på servicestyrelsens hjemmeside: www.servicestyrelsen.dk/born-og-unge/evidensbaserede-programmer/pals

LP-modellen er en pædagogisk analysemodel, hvor resultaterne baserer sig på forskning i forståelse af læringsmiljøets betydning for elevernes sociale og faglige læring. LP-modellen er en analysemodel, der har til formål at opnå en utvetydig forståelse af de faktorer, som udløser, påvirker og opretholder adfærds-, trivsels- og læringsproblemer i skolen. Modellen indeholder således ikke metoder, der beskriver, hvordan lærere skal tackle de enkelte udfordringer i skolehverdagen. Gennem systematisk anvendelse af modellen for læringsmiljøet kan skolerne opnå:

- relativt større fagligt udbytte for elever
- relativt øget selvværd i forhold til skolearbejdet
- bedre faglige resultater
- øget arbejdsglæde for professionerne

Man kan læse mere om LP-modellen her: www.lp-modellen.dk

Cooperative Learning er en undervisningsform, der via strukturerede samarbejdsprocesser skaber en helt ny dynamik i klasseværelset. Elevernes indbyrdes samarbejde organiseres i såkaldte Cooperative Learning-strukturer, der trin for trin fører eleverne igennem tænkning, skrivning, læsning, problemløsning, præsentationer og alt det andet, man har brug for at gøre, når man lærer. Strukturerne er udviklet af Dr. Spencer Kagan i samarbejde med en lang række forskere og lærere, og de er baseret på adskillige årtiers international forskning. Du kan læse mere om cooperative learning her: www.cooperativelearning.dk

Læringsstile er et struktureret differentieringsredskab, hvor elevens optimale måde at lære på matches med undervisningsmetoderne. Ved at matche opgaver med den enkelte elevs læringsstil og ved at fokusere på fordelene i at lære forskelligt, fjernes en del af de fagligt forankrede risikofaktorer, der kan resultere i fravær. Samsøgades Skole er modelskole for læringsstile og har gennemført omfattende ændringer i både de fysiske rammer og måden hvorpå undervisning tænkes og tilrettelægges.

Mange skoler har lærere, som har været på kursus i læringsstile. Interesserede skoler har også mulighed for at erhverve et inspirationsoplæg fra en af de 13 ressourcepersoner i Børn og Unges Pædagogiske Afdeling, som er certificeret i læringsstile.

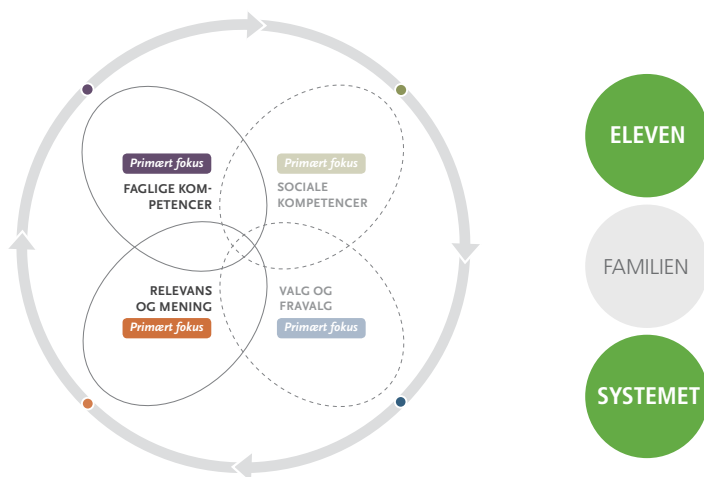
Danmarks Evalueringsinstitut (EVA) har evalueret brugen af denne type programmer i en landsdækkende undersøgelse, som man kan finde på instituttets hjemmeside: <http://www.eva.dk/eva/projekter/2011/undersogelse-af-skolens-indsatser-for-inklusion/projektprodukter/inklusion>

Nogle børn og unge kan også motiveres gennem brugen af mindre formelle differentieringsformer. Man kunne som eksempel tænke et konkurrenceelement ind i undervisningssituationen med det formål at skabe yderligere motivation for læring hos bestemte elevgrupper.

SKEMAOPTIMERING

"I 6.-7. klasse betyder relationerne fantastisk meget[...]. Matematik, fysik og dansk kan eleverne have meget svært ved at tage seriøst, fordi det er så abstrakt." (Udskolingslærer og AKT-medarbejder).

Nogle fag er særligt udsatte for fravær ligesom nogle tidspunkter på dagen er mere fremmødevenlige end andre.

Idræt er et af de fag, der ofte lider under dårligt fremmøde i udskoling. På Holme Skole har de taget konsekvensen og samlet tre ugers idrætstimer til en idrætsevening hver tredje uge. Resultatet er elever, som møder op, fordi de glæder sig til idrætseveningen.

På Rosenvangskolen optimeres skemaet ved at flytte bogligt tunge og abstrakte fag fra det 7. til det 8. klassesetrin, mens mere fysiske og kreative fag flyttes ned i 7. klasse.

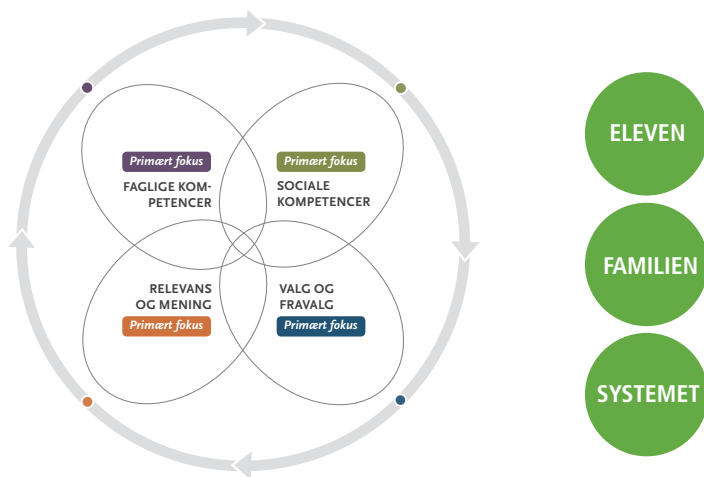
EN RUNDSPØRGE BLANDT ELEVERNE I EN 6. KLASSE GAV FØLGENDE IDEER TIL AT OPTIMERE SKEMAET/UNDERVISNINGEN.

- › Selvlavet skema én uge om året
- › Legepauser i timen
- › Færre lektier
- › Flere projekter hvor man skal bruge hænderne
- › Mere aktivitet
- › Mere leg og læring i timen - fx kaste fodbold mens man lærer tabeller
- › flere sjove timer, fx musik eller emner
- › flere film
- › slik og søde sager; kage og champions League billetter

Skemaoptimering og tilrettelæggelse af undervisningen er et grønt organisatorisk tiltag. De skoler, som har pointeret en effekt på fraværet af denne type indsatser, formoder, at de foruden at skabe et bedre undervisningsmiljø øger eller fastholder et godt fremmøde.

KLAR OG TYDELIG KOMMUNIKATION

En måde at understøtte forældres i at få deres børn i skole på er, at være klar og tydelig omkring skolens holdning til fravær samt fraværets betydning for barnet – særligt den type fravær, som ikke bunder i sygdom. Elsted Skole oplyser forældre både om deres pligt i forhold barnets skolegang og om skolens politik for ekstraordinær frihed og deres forventninger til forældrene under ferien.

Flere skoleledere fortæller, at forældre sjældent tænker over, hvad en fridag hist og en uges ferie pist betyder for barnet og endnu sjældnere for klassen. Flere interviewede lærere fremhæver den uro, det giver, når en elev forlader fællesskabet og kommer tilbage. Det ekstra arbejde, som ferier betyder for lærerne, der skal finde lektier frem og efter ferien sikre sig at eleven er med, fremhæves også gentagne gange.

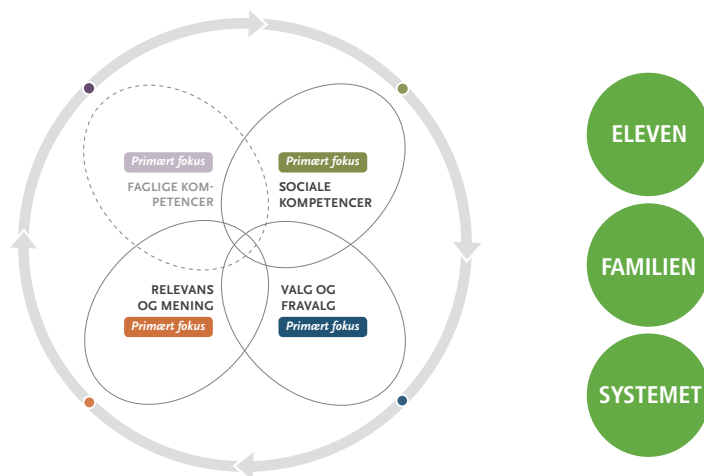
For eleverne er det heller ikke altid rart at være taget ud af den sociale sammenhæng. Når de kommer tilbage, er de usikre på, hvad der er sket, hvor deres plads er, og hvad de burde kunne.

En folder, en feriepolitik på skolens hjemmeside eller mundtlige orienteringer på forældre-rådsmøder kan have en forebyggende effekt på mængden af fridage, der afholdes uden for skoleferierne. Man kunne også inddrage forældregruppen i refleksioner over fravær, som tegn på at noget er ved at gå galt i barnet eller den unges liv. Hvis forældrene får et tilpas belyst grundlag, kan de begynde at overveje, om ønsker fra barnets side om fridage eller mange dage med "ondt i maven" måske er udtryk for noget andet og tage kontakt til skolen for at høre, hvad de oplever.

En af de interviewede forældre til en elev med et meget stort fravær efterspørger også information om, hvad man kan gøre, hvis ens barn ikke vil i skole, og hvor man kan få hjælp. Hun beskriver, hvor flovt og skamfuldt det er, når man ikke slår til som mor og ikke kan få sit barn i skole. Det gør det svært at bede om hjælp. En åbenhed omkring emnet kunne åbne op for dette "tabu" ved at vise, at man ikke er den eneste, der har disse problemer og understøtte forældrene i selv at række ud efter den hjælp, der tilbydes.

ET INFORMERET SAMARBEJDSGRUNDLAG

Der tegner sig et potentiale for tidligere opsporing af fravær, hvis kommunikationen mellem skole og forældre optimeres. Ved forældre ikke, at deres børn ikke er i skole, er det svært at gøre noget ved.

En pædagogisk leder beskriver tre typer af forældre:

” NOGLE FORÆLDRE VED IKKE, AT DERES BARN KOMMER FOR SENT ELLER PJÆKKER. DE SKAL BARE INFORMERES, SÅ TAGER DE HÅND OM DET. ANDRE HAR LUKKET ØJNENE FOR FRAVÆRET OG SKAL OGSÅ BEVIDSTGØRES OM BETYDNINGEN AF AT KOMME FOR SENT ELLER VÆRE FRAVÆRENDE OG ALVOREN, INDEN DE ÅBNER ØJNENE OG TAGER SIG AF DET. EN TREDJE KATEGORI FORÆLDRE VED DET GODT MEN ER MERE ELLER MINDRE LIGEGLADE.

(pædagogisk leder)

De første to typer af forældre kan og vil altså gribe ind over for fravær, hvis blot de informeres om det. På de fleste skoler inddrages forældrene rutinemæssigt i deres børns fremmøde på skole-hjem samtaler, eller når lærerne vurderer, at der er for meget fravær. Der kan imidlertid både være stor forskel på, hvad lærere og forældre oplever som ”meget fravær”, og hvor effektiv en kommunikationskanal skolen bruger.

” JEG GÅR SELV HEN TIL SKOLEN OG SIGER TIL SKOLELEDEREN, AT JEG GERNE VIL HAVE, AT DE RINGER TIL MIG, HVIS MINE BØRN IKKE KOMMER I SKOLE. JEG ER MEGET BEKYMRET FOR DEM, FOR HVOR ER DE HENNE, HVAD LAVER DE OG HVEM DE MØDER, NÅR DE IKKE ER I SKOLE? SIDEN DENGANG RINGEDE SKOLEN TIL MIG, NÅR MINE BØRN IKKE KOM I SKOLEN.

(Mor til to drenge i 7. og 5. klasse).

Her har en skole enten ikke fundet grund til bekymring, eller også har skolen anvendt en kommunikationskanal, som ikke nåede hele vejen hjem i til forældrene. Hvis skolen kommunikerer tidligere og i en form, som forældrene forstår, kan der gribes ind fraværet tidligere.

En udskrift af elevernes fremmødekalender (se afsnit om monitoreringsredskab) kan danne et godt informeret grundlag for en samtale. Det kan derfor være en god ide fast at medbringe elevernes fremmødekalender til skolehjem-samtalerne. Det vil samtidig give forældre mulighed for at opdage mønstre i fraværet såvel som at observere, hvor meget fravær barnet faktisk ender med at få, når en uges sygdom suppleres af to ugers ekstra ferie, et par hyggedage og en familiefest. Endelig vil det have den positive effekt, at fravær og fremmøde dagsordensættes og synliggøres.

RUTINEMÆSSIG FØRSTEDAGSKONTAKT

Sødalsskolens udskolingsteam eksperimenterer med en måde at inddrage forældrene i fraværet fra første dag.

Hver morgen føres protokollen digitalt på en bærbar pc i klasselokalet. Forældrene til fraværende elever modtager gennem et sms-modul (en tilkøbsordning til SkoleIntra) en sms. "Vi skriver til forældrene, og hvis de så ikke ved, at deres børn ikke er i skole, kan de ringe tilbage og måske hjælper det dem også til at komme ud af døren om morgenen og sende eleverne herhen til næste time, selvom de har sovet over. De behøver ikke melde tilbage, og er eleven syg, får vi bare en kontaktbog, når vi ser dem igen." (Udskolingslærer).

Lærerne har delte meninger om sms-systemet og effekten. En mener, at det er genialt. En anden, at det er til besvær. Rutinemæssig førstedagskontakt til forældre sikrer, at forældre har et solidt fundament at samarbejde med skolen på. Det hjælper også til sikre en tidlig opsporing af elever med fravær. Af samme årsag fremhæver Ken Reid den konsekvente førstedagskontakt, som såvel den bedste som den vigtigste anbefaling i forhold til at nedbringe fraværet. (Reid, 2002, s. 31f). Det har dog skabt grobund for en debat om skolernes ressourceforbrug i England.

I Danmark er førstedagskontakt til forældre lovpligtigt, hvis børn er fraværende uden gyldig grund.³ Da kontaktbogen typisk først medbringer efter endt sygdom, kan det dog være svært for læreren at vide "på forhånd", om en elev er fraværende "uden grund" eller blot syg. SMS-modulet kan være en billig løsning, hvis skolen er i tvivl om elevens fraværsårsag.

³ §6 i Bekendtgørelse om elevs fravær fra undervisningen i folkeskolen

SMS-ORDNINGER

Gennem SkoleIntra kan der automatisk sendes en sms via internettet til enten forældrene eller eleven selv, hvis denne ikke møder i skole. SMS'en giver også skolen mulighed for at styrke fundamentet for skole/hjem-samarbejdet og udtrykke bekymring for en fraværende elev, eller blot at man savner hans/hendes tilstedeværelse. (Reid, 2002, s. 33)

Der er 17 skoler i Aarhus som benytter sig af sms-modulet, som koster ca. 3000 kr. Prisen er inklusiv 10.000 sms'er mens de efterfølgende kan tilkøbes yderligere 1.000 sms'er for 125 kr. Det er forskelligt skoler imellem, hvor udbredt benyttelsen af systemet er. Den mest udbredte variant er, at tjenesten bruges i udskolingen, hvor både elev og forælder så modtager en sms, når eleven er fraværende. Dette er eksempelvis er tilfældet på Sødalsskolen. På Samsøgades Skole er udbredelsen i højere grad op til den enkelte lærer.

Denne type indsats vil i udgangspunktet være grøn, men repræsenterer også et stærkt samarbejdsredskab mellem skole og hjem i sager længere ude i trekantens spids.

På Malling og Hasselager Skole kan netværksmøder ende med en handleplan, som involverer en sms til forældrene, hver gang deres barn ikke er i skole. Strandsskolen har en lignende indsats, hvor forældre til elever med bekymrende fravær bl.a. får et brev med ugens fremmødeprofil.

På Beder Skole ligger ansvaret for at kontakte skolen hos forældrene. Her melder indskolingsforældre deres børn syge ved at ringe til kontoret på barnets første sygedag.

Det er heller ikke usædvanligt, at lærere laver uformelle aftaler med elever om, at de sms'er hver morgen i en periode for at hjælpe eleven med at komme op og ud af døren om morgenen. Ifølge lærere og ledere handler det mindst lige så meget om den personlige relation. De fleste skoler har ikke faste procedurer for sms-ordninger mellem lærere og elever. Lærere stiller sig forskelligt til ordningen. Man møder holdninger, der spænder fra "hvis det er det, der skal til" til holdningen om, at man ikke bør udlevere sit private mobilnummer til eleverne.

SKOLEINTRA OG KONTAKTBØGER

SkoleIntra er et af de primære kommunikationsredskaber på mange skoler. Systemet er gradvist begyndt at erstatte den traditionelle kontaktbog. En mor fremhæver SkoleIntra som et redskab, der forbedrer hendes mulighed for at støtte datterens valg. Citatet er fra en mor til en datter med en fraværshistorik.

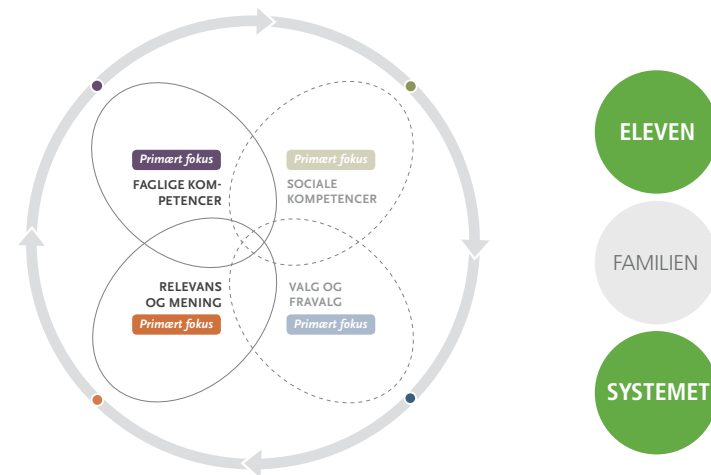
” I DAG ER DET MEGET NEMT, FOR VI KAN BARE GÅ PÅ INTRA OG TJEKKE. STÅR DER, AT DE IKKE HAR LEKTIER FOR ER DET FINT – ELLERS ER DET I GANG. DET ER DEJLIGT MED NOGET, SOM DE IKKE KAN ÆNDRE I. SÅ ER DET SLUT MED AT SNYDE.

(mor til pige i 7. klasse)

Skolen fortæller, at de har sendt sedler med datteren hjem, og har skrevet i kontaktbogen, men beskeden nåede ikke frem til moderen. Igennem SkoleIntra kan moderen kommunikere direkte med skolen og følge med i sin datters lektier, fravær og generelle trivsel.

GODMORGENLÆSNING

På Ellekærskolen findes ”Godmorgenlæsning”. Indsatsen formår på samme tid at skabe gode organisatoriske rammer for det forebyggende fraværarbejde, samtidigt med at indsatsen har et fagligt udbytte, der igen (på sigt) hjælper med at forebygge fravær hos den elev, der måske har det svært ved at læse.

På skolen starter alle skoledage med at eleverne læser de første 15 minutter. Eleverne finder selv bøger, som de har lyst til at læse på biblioteket og tager dem med i klassen.

” KL. 8.15 RINGER DET. ”SÅ LÆSER VI”. FIRE ELEVER BEVÆGER SIG RUNDT I KLASSEN EFTER BØGER OG LÆSEMATERIALE. EFTER TO MINUTTER ER DER VED AT VÆRE RO. ET PAR PIGER FINDER STADIG TING FRA TASKERNE, MEN DE SIDDER PÅ DERES PLADS. NOGLE ELEVER HAR HØRETELEFONER I. EN DRENG LÆSER KONCENTRERET, MENS HAN TAGER NOTER. DRENGEN FORAN MIG BLADRER IKKE I SIN BOG. NOGEN LÆSER I MAPPER MED KOPIARK ANDRE I TYNDE BØGER. TO PIGER SOM SIDDER VED SIDEN AF HINANDEN KOMMUNIKERER MED ØJNENE, DEN ENE SMILER. DE SIGER IKKE NOGET. DET GØR LÆREREN HELLER IKKE. HUN HAR KUN SAGT ”SÅ LÆSER VI”. HUN LÆSER OGSÅ. EFTER 5 MINUTTER SÆNKER EN PIGE PÅ FORRESTE RÆKKE PLUDSELIGT SIN STOL TIL NEDERSTE POSITION OG TAGER HØJLYDT SIN BOG, MENS HUN LÆNER SIG TILBAGE OG TRÆKKER KNÆENE OP. NU LÆSER HUN OGSÅ. UD OVER SVAGE RAP-RYTMER FRA HØRETELEFONER OG ET SNØFT HIST OG HER ER DER HELT STILLE I KLASSEN

(observation fra besøg i 9. klasse på Ellekærskolen).

Indsats har altså på samme tid som det faglige udbytte et indbygget fokus på rettidigt fremmøde. Elever som kommer for sent, mødes af en medarbejder uden for klassen. Her bliver de, indtil de 15 minutter er gået.

Det giver ro i klassen og mulighed for, at den elev, som kommer for sent bemærkes. Forældresamarbejdet om fremmøde er en systematiseret del af indsatsen. Hver gang en elev kommer for sent, modtager forældrene et brev.

Indsatsen har flere positive effekter. Gennem den systematiske inddragelse af forældre i indskolingens etableres tidligt en kultur, hvor eleverne oplever, at ”her kommer vi til tiden”.

Skolen vurderer, at Godmorgenlæsning har haft en særdeles positiv effekt på antallet af tilfælde med ”for sent fremmøde”, som er blevet mere end halveret på et år. Denne del af indsatsens effekt vil altså kunne effektmåles gennem en systematisk registrering af ”for sent fremmøde”. I lyset af fravær ofte begynder i randtimerne vil dette også have en forebyggende effekt.

De 15 minutters læsning hver morgen er også en måde at stimulere interessen for at læse og øge elevernes læsehastighed og ordforråd. Godmorgenlæsning fungerer derved som en slags generaliseret catch up-program (mere herom senere).

Sidst men ikke mindst oplever læreren, at der falder ro på klassen, ved at eleverne får mulighed for at ”lande rigtigt”, før den skemalagte undervisning begynder.

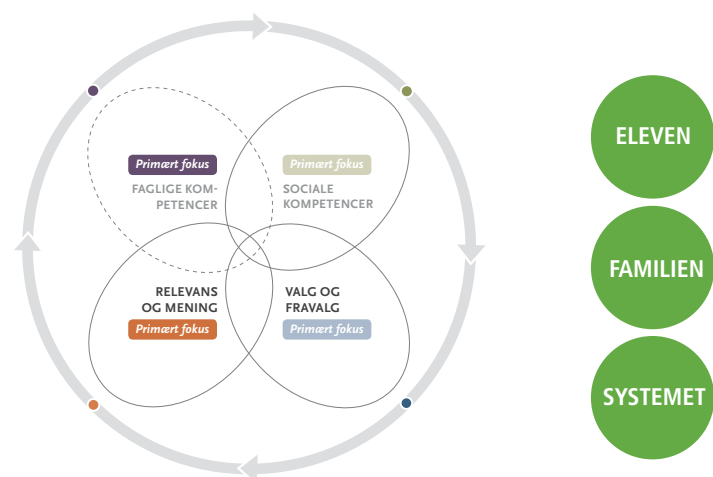
En indsats af denne type kan kategoriseres som en grøn forebyggende indsats, men skaber gennem opsamlingsordningen og den direkte voksen-elev-kontakt også elementer relateret mere til forebyggelsestrekantens gule felt.

Flere skoler er begyndt at bruge lignende indsatser. På flere skoler kaldes disse ”læsebånd”. Det kan her anbefales, at man sammentænker det organisatoriske element fra Godmorgenlæsning for derved at opnå den beskrevne merværdi. Som eksempel kan nævnes Jellebakkeskolen, der organiserer ’løbe-læsebånd’ om morgenen i udskoling, hvor eleverne skiftes til at lave morgenmad, løbe og læse. Hermed fokuseres på andre typer af faglige kompetencer end de boglige, samtidig med at eleverne øger deres energiniveau gennem motion og sund kost.

Elevernes læseprøver kan give en mulighed for at måle den faglige effekt, fraværstistikken effekten på elevernes fremmøde, og stortrivselsundersøgelsen kan sige noget om effekten i forhold til elevernes trivsel.

KONFLIKTER LØSES I FREDSTID - SAMARBEJDSFORMER

Tilliden, til at skolen og lærerne vil familien og barnets bedste, er ikke altid en selvfølge. Elever med højt fravær har ofte forældre med en dårlig skoleoplevelse, men selv forældre med en positiv skolekarriere kan mangle tillid til skolen, hvis de oplever, at skolen peger fingre af dem i en situation, hvor de føler sig udsatte og sårbare. Omvendt er skolen og lærernes tillid til forældrenes evner heller ikke givet.

Uden gensidig tillid har kommunikationen mellem skole og hjem hårde betingelser. Et velmenende råd kan føles som en pegefinger eller et slag oven i hovedet, og for skolen kan det være svært at få øje på de ressourcer, indsatser og forsøg, som familien faktisk gør. En høj grad af gensidig tillid giver derimod mulighed for at hjælpe:

” HVIS EN FAMILIE IKKE KAN FÅ AFLEVERET BØRNENE I EN PERIODE, SÅ TRÆ-
DER DE ANDRE FORÆLDRE TIL. HVIS NU FX DER ER EN LILLESØSTER MED
SÆRLIGE PLEJEBEHOV, OG MOR OG FAR HAR EN DEPRESSION ELLER PTSD –
SÅ VED VI DET OG PRØVER AT HJÆLPE. ELLER EN GENBO MED ET BARN I EN
STØRRE KLASSE TILBYDER AT TAGE BARNET MED. VI VED RIGTIG MEGET OM
FAMILIERNE

(Pædagogisk leder)

Fraværproblemer kan altså løses delvist, inden de overhovedet opstår, ved at skole og forældre opbygger en gensidig tillid til hinanden. Skolen kan skabe rammerne for en tillidsopbygning dels ved at være tydelig i sin kommunikation om forventninger, krav og rollefordelinger og dels ved at lave sociale arrangementer, hvor skole og forældre mødes. Dette princip kan blandt andet ses i skolehjemvejledernes praksis. Mødregupper, madklubber og andre uformelle mødefora, der fokuserer på forældres behov, er netop måder at skabe rammer, hvor skole og forældre kan mødes om noget positivt. Sensommermarkedet på Rosenvangsskolen, Ellekærskolens ”Ringe i vandet” og Søndervangskolens ”Forældrekræft”, der beskrives nedenfor er også måder at skabe og opbygge relationer mellem skole og forældre.

DIALOGBASEREDE FORÆLDREMØDER

Skole-hjemvejlederne bruger uformelle mødeformer til at tale med forældre om, hvordan de kan støtte deres børns valg. Deres målgruppe kan have sproglige problemer og måske også en lav tillid til skolen. I sådanne tilfælde er en folder næppe effektiv. Familieværksted Inter har i samarbejde med en Skole-hjemvejleder udviklet en model for forældremøder, der sigter efter at få forældre så meget i spil som muligt. Et centralt element er, at møderne skal være en dialog, hvor forældrene ikke blot bliver modtager for en lærers envejskommunikation. Groft sagt skal forældre tale 90 procent af tiden og læreren 10 procent. Dette giver forældrene mulighed for at opleve sig som ressourcer samtidig med, at lærerteamet får indsigt i, hvordan klassens forældre forholder sig til emner, som fravær i forbindelse med familiebegivenheder, ferier, religiøse højtider osv.

RINGE I VANDET & FORÆLDREKRAFT

Ringe i vandet er et projekt på Ellekærskolen om at skabe et tættere forældresamarbejde og knytte forældrene tættere til skolen. Indsatsen sigter efter at give forældrene et bedre grundlag for samarbejdet med skolen ved at gøre skolen til en del af deres hverdag. Tanken i projektet er, at forældreambassadører starter aktiviteter op på skolen, som de har lyst til. Det kunne være fædre, som har lyst til at mødes og spille skak, majong eller se nyheder. Ambassadørerne trækker flere forældre ind, der kan igangsætte aktiviteter, som de har lyst til, og som tiltrækker nye forældre. På den måde bliver antallet af forældre med en positiv tilknytning til skolen større og større - som ringe i vandet.

Projektet er i udviklingsstadiet, men viser det sig at virke, vil det være en indsats, som kan påvirke elevernes valg om at komme i skole, ved at deres forældre viser vejen. Indsatseteorien støttes af Ben Whitney, en engelsk "education welfare manager" (i stil med en socialfaglig medarbejder/socialrådgiver). Han anbefaler inddragelse af forældrene og arbejdet med få dem til at føle sig som en del af skolen som en måde at nedbringe fravær på. (Whitney 2007, s. 96f).

Søndervangskolen udvikler et lignende projekt, som sigter på forældre-empowerment, ved at give forældrene en platform, hvorfra de kan indgå i skole-hjem samarbejdet og være gode rollemodeller for deres børn.

FORÆLDRETRIVSELSGRUPPER

"Det, der sker for den her pige, er, at det bliver nemmere at blive under dynen end at skulle op i skolen og være udenfor. Forældrene synes nemlig, at det er synd for hende, og lader hende blive hjemme - af et godt hjerte. Den type piger får pludselig ondt i hovedet og i maven og alle vegne, men kun indtil kl. 10, så har de det fint nok. Der kommer en uheldig symbiose mellem elev og forældre her, fordi forældrene ikke tør være forældre" (AKT-medarbejder).

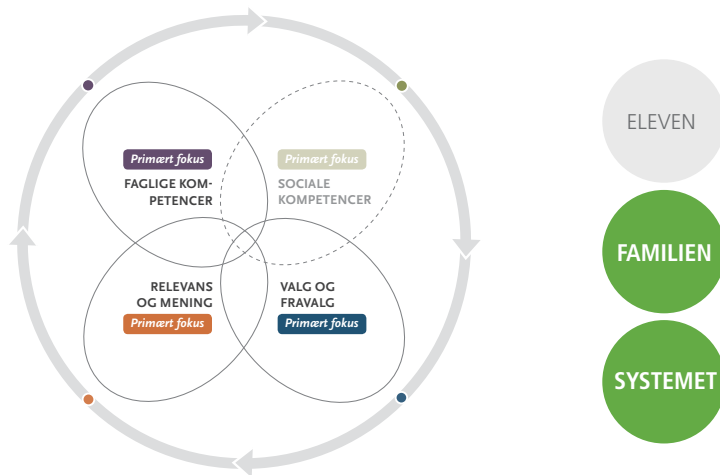
På Højvangskolen og på Hasselager Skole er forældretrivselsgrupper en populær måde at arbejde med sociale kompetencer og social kapital i det bredere netværk, som ligger uden om klassen.

Forældre organiseres i mindre forældretrivselsgrupper. Forældretrivselsgrupperne kan mødes og diskutere emner som sengetider, mobiltelefonvaner eller andet, der optager forældregruppen. Gruppen skal også lave en klasseaktivitet sammen. Hvert år får man en ny gruppe og kommer på den måde til at møde alle forældrene i klassen og ikke kun dem, man ligner eller kender i forvejen.

Denne type indsatser er eksempler på grønne indsatser, som forebygger fravær og fremmer fremmøde ved at styrke klassens sociale netværk og kapital gennem en forældrerettet indsats.

FERIEPLANLÆGNING OG LÆSEPLANER

”Vi vil lave en vejledning, som indeholder information om de faglige og sociale betydninger af at tage barnet ud af skolen [i forbindelse med ferie] og om forældrenes undervisningsforpligtelse. Den skal indeholde en guide til forældrene, som hjælper dem med at genkende og fremhæve den skjulte læring i ferierne: fx kan man regne på valutakursen, skrive dagbog, lave geografi eller læse bøger om stedet og på den måde overholde undervisningsforpligtelsen” (Pædagogisk leder).

Ikke alle forældre kan se, hvordan ferie og læring kan hænge sammen. Med den i citatet beskrevne guide, signalerer Tranbjerg Skole ikke kun, at det er forældrenes ansvar at undervise børnene i ferien, de giver dem også inspiration til at gøre det.

Fleire interviewede lærere og ledere har gjort en interessant iagttagelse. Mange forældre vurderer det nemmere at tage et barn i indskolingen ud af skolen i forbindelse med en ferie, end det er tilfældet i udskolingen. Pædagogiske ledere og lærere beskriver, at forældre kan have en oplevelse af at børnene 'bare leger' i de små klasser. (Men er det rent faktisk nemmere for en forælder at forklare sit barn, hvad bogstavet "A" er for en størrelse end at hjælpe dem med brøkregning?)

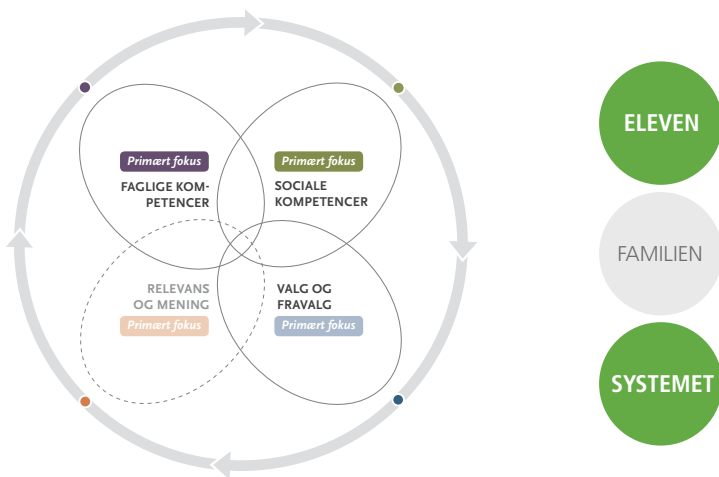
En ferieguide kunne derfor med fordel forholde sig aktivt til denne forståelse af indskolingen og synliggøre skolens holdning til ekstraordinær frihed i indskolingen såvel som mellemtrinnet og i udskolingen. I den forbindelse skal skoler også overveje, om en intern debat skal gå forud for en ferieguide rettet mod forældrene.

Samtalerne med halvdelen af lederne på skolerne i Aarhus har vist forskellige holdninger til, om lærere skal påtage sig merarbejde i forbindelse med, at forældre placerer ferier uden for skolernes planlagte ferier.

ENGAGERENDE SAMTALER OG KAFFESELKABER

Valg er nemmere at tage, hvis man har en ide om, hvor man vil hen. Hvilken uddannelse eller type af liv drømmer man om og hvordan komme derhen? Ikke alle unge har et lige klart billede herom.

Jellebakkeskolens leder holder fokusinterview og engagerende samtaler med udskolings elever.

I samtalerne er der fokus på, hvad de unge vil, og skolelederen vurderer, at det giver de unge mere retning i forhold til uddannelse og motivation til læring.

På Bakkegårdsskolen drikker skolelederen kaffe med afgangseleverne et halvt års tid efter de har forladt skolen. Alle eleverne inviteres til kaffe. Kommer man ikke, bruger man anledningen at opsøge eleven og retablere en kontakt til skolen, så der er et sikkerhedsnet. Denne indsats er meget sen i et folkeskoleperspektiv, mens den giver god mening i forhold til et ungdomsuddannelsesforløb.

Begge indsats er i udgangspunktet grønne og fremmer fremmøde. For unge, der befinder sig tidligt i et fraværsforløb, kan samtalerne og voksenkontakten også foregribe, at fraværet eskalere.

SMG

SMG

Fravær vil fremover være ét af de temaer, som drøftes på de såkaldte SMG-arrangementer. SMG er en forkortelse for Samtaler Mellem Generationer.

SMG er et trivselsfremmende tiltag, som sætter fokus på dialogen som det bærende element i et udviklende og konstruktivt samspil mellem forældre og børn.

I lyset af at fraværet erfaringsmæssigt stiger omkring 5, 6, 7. klassestrin, er det et godt tidspunkt at få drøftet holdningerne til- og betydningen af fravær.

Ordningen er et tværgående initiativ koordineret af SSP Aarhus. Det tilbydes alle 7. klasser i Aarhus Kommune (cirka 85% af kommunens 7. klasser har deltaget i et SMG-arrangement). Der er fokus på dialog og kommunikation mellem forældre og børn.

Her mødes forældre, elever og klasselærere på en hverdagsaften og drøfter temaer som blandt andet mobning, butikstyveri, alkohol og sex.

Afhængigt af klassens behov kan man eksempelvis også diskutere holdningen til og betydningen af at tage på ferie udenfor skolernes ferie, vigtigheden af at møde udhvilet i skole, hvad det betyder for klassens koncentration, når to-tre elever kommer dumpende 5 minutter inde i første time. Man kunne også tale om, hvornår man er syg.

Gennem samtalerne med de pædagogiske ledere har dette vist sig at være et relevant spørgsmål. De interviewede lærere og ledere er enige om, at børn godt kan komme i skole, selvom de er trætte, har lidt ondt i hovedet eller maven. Ofte går det over, så snart de ser deres kammerater.

” FORÆLDRENE SKAL VIDE, AT VI VIL DERES BØRN DET GODT - OG DET LYKKES VI MED. DET BETYDER FX, AT FORÆLDRE LYTTER OG STOLER NOK PÅ OS TIL AT SENDE DERES BØRN AF STED, SELVOM DE SIGER, AT DE HAR DET SKIDT – FOR DE KAN JO ALTID KOMME HJEM IGEN.

(Pædagogisk leder)

Opbygningen af tillid mellem skole og hjem er altså en central nøgle, når det handler om at nedbringe sygefravær, såvel som andre typer af fravær.

På blandt andet Kragelundskolen inddrages sundhedsplejersken, når elever har meget sygdom. Er eleven ofte syg, kan det være et tegn på, at vedkommende er alvorligt syg, eller at der måske er noget andet galt.

Flere skoler fremhæver, at det er afgørende, at forældrene modtager denne type oplysninger fra en fagperson på sundhedsområdet og ikke fra klasselæreren eller den pædagogiske leder.

Hvordan fravær indarbejdes som tema på SMG-arrangementerne, har været drøftet blandt instruktørerne, og det er aftalt, at der skal udarbejdes noget debat-/infomateriale.

INDDRAGELSE AF KLASSEN

En vigtig pointe, som fremhæves i flere interviews, er klassens rolle i processen med at vende fravær til fremmøde. Lærere og elever påpeger også, hvor hård klassen kan være ved elever med fravær. I et fokusgruppeinterview med elever fra 8. Klasse, svarer elever på, om det er pinligt at komme for sent:

” [DRENGENE I MUNDEN PÅ HINANDEN]: **NEJ, DET ER IKKE PINLIGT! DET ER LIGE MEGET. MEN DET, DER ER TRÆLS, ER AT INGEN TROR PÅ EN. DER ER ALTID EN KOMMENTAR OM, AT MAN HAR PJÆKKET OG SÅDAN – OGSÅ HVIS MAN FX HAR VÆRET VED TANDLÆGE. ELLER HVIS MAN HAR MISSET BUSSEN. SÅ BLIVER DET DEN DER UDSKILLING. JA – DER ER ET KOLLEKTIVT PRES PÅ EN! ALLE TROR AT MAN HAR PJÆKKET ELLER ER DOVEN OG IKKE HAR STYR PÅ SIT SHIT.**

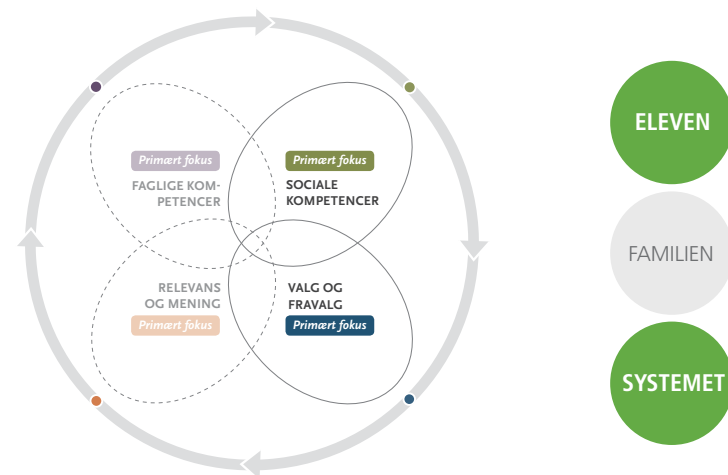
” PIGE: **JEG SYNES IKKE DET ER PINLIGT! ENTEN KOMMER JEG KUN 10 MINUTTER FOR SENT, ELLERS VENTER JEG BARE TIL FRIKVARTERET KL. 10 – SÅ KOMMER JEG DER”**

(uddrag fra fokusgruppeinterview i 8. klasse).

Eleverne beskriver her en social kontrol, som kan gøre det svære at komme i skole, hvis barnet/den unge i forvejen er inde i en ond spiral.

SOCIAL PEJLING OG SOCIAL KAPITAL

Social pejling er en forebyggende indsats, som i samarbejde med Østjyllands Politi tilbyder alle kommunale 5. klasser i Aarhus. Alle skoler kan booke en ”intervention” med social pejling til deres 5. klasser hos Pædagogisk Afdeling.

Indsatsen er udviklet på baggrund af et eksperiment i Ringsted, der viste, at unge er langt mere risikovillige, hvis de tror, deres kammerater også er det. Forskningen viste også, at unge generelt tror deres jævnaldrende drikker, ryger, dyrker sex og overtræder færdselsloven langt hyppigere, end de egentligt gør. Når unge for eksempel vælger at drikke alkohol, er deres valg altså baseret på en "flertalsmisforståelse" – dvs. en misforståelse, som mange unge deler. Indvier man børnene/de unge om, hvor (u)normal forskellige typer af adfærd faktisk er, ligger de ikke længere under for flertalsmisforståelsen, og vil derfor føle sig mindre pressede i forhold til at skulle prøve.

Inden instruktøren kommer, besvarer klassen spørgsmål bl.a. om deres egne ryge- og alkoholvaner, og hvad de tror, andre unge drikker og ryger. En pejling består af fire timer, hvor elever får mulighed for at pejle sig bedre ind på sandheden gennem diskussioner og gruppearbejder, hvor deres forestillinger om andres og egen risikovillighed sammenlignes med fakta på, hvor mange unge, der rent faktisk ryger, drikker osv.

Social pejling er inddraget her, fordi risikofaktorer ofte hænger sammen. Forebygger man én type risikoadfærd, kan det forventes at smitte af elevernes fravær.

AARHUSEKSPERIMENTET

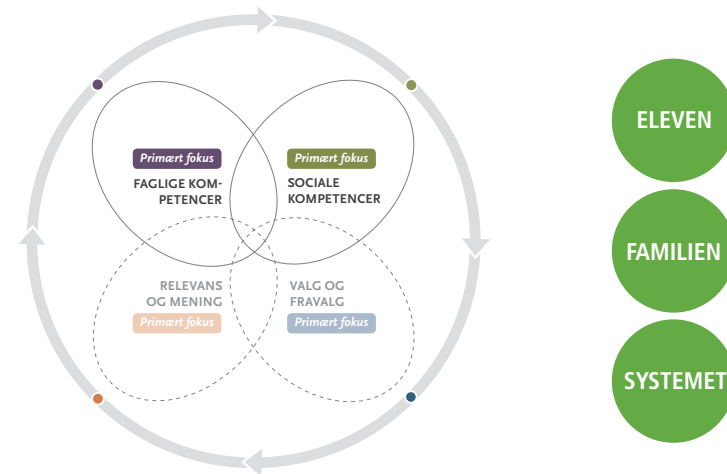
AarhusEksperimentet er et projekt, som har kørt i to år på Møllevangskolen og Hasle skole. Projektet sigter på at reducere risikoadfærd gennem to teknikker: opbygning af social kapital og social pejling.

Social kapital defineres i AarhusEksperimentet som en egenskab i klassen. Det betyder, at der er mange indbyrdes venner, at klassen kan lide at lave ting sammen, og at eleverne kan stole på hinanden (Balvig 2005). Social kapital er noget klassen kan investere venskab, tryghed og fællesskab i, på samme måde som de kan investere penge i en klassekasse.

I AarhusEksperimentet har tre årgange gennem to år arbejdet med teambuilding, konflikthåndtering og hjælperelationer for at øge klassens sociale kapital. Et udførligt inspirationskatalog med konkrete øvelser til alle klassetrin kan hentes på www.aarhuseksperimentet.dk.

FÆLLESSKABER FOR ALLE

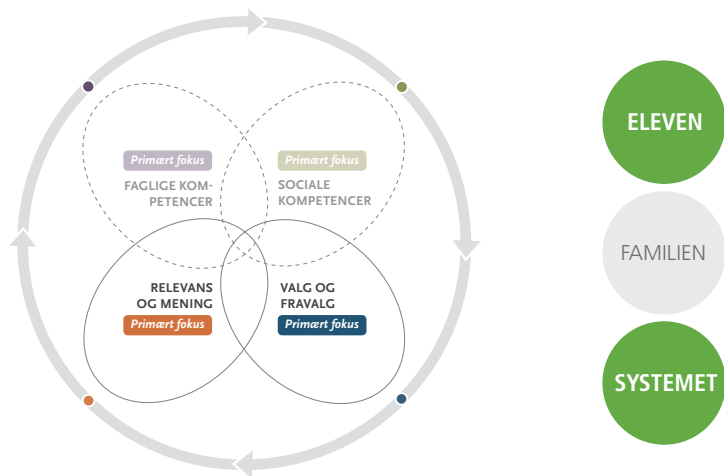
Fællesskaber for Alle er et udviklingsprojekt, der fremmer inklusion i institutioner, skoler og fritidstilbud i Aarhus Kommune og styrker medarbejdernes kompetencer i forhold til at skabe inkluderende fællesskaber i institutioner, skoler og fritidstilbud.

Fællesskaber for Alle har et 0 – 18 års perspektiv og består af tre forløb: Dagtilbuddets Fællesskaber, Folkeskolens Fællesskaber og Ung i Aarhus' Fællesskaber. De tre kompetenceforløb betragtes som en fælles kompetenceindsats med et samlet formål og baseret på de samme bærende principper. Forløbenes bærende principper er praksisnærhed, fokus på de professionelle kompetencer, på videndeling og ny udvikling, og alle tre forløb skabes inden for rammerne af Børn og Unge-politikens målsætning om, at alle børn bliver en del af et fællesskab, og at børn og unge trives, lærer og udvikler sig.

UNGDOMMENS UDDANNELSESVejledning

Vejledning i UU-regi støtter de unges valg mod et formodet mål. UU-vejlederen kan også være med til at skabe alternative veje til målet, for elever der ikke kan se meningen med skolens form og indhold. Skovvangsskolen er en blandt flere skoler, der anvender UU-vejlederen som en aktiv partner i fremmødearbejdet.

Her sikres koordineringen af indsatser for elever med højt fravær gennem rutinemæssige ugentlige møder. UU-vejlederen er bekendt med den konkrete elevs vanskeligheder og kan hjælpe til med at finde motivation til at komme i skole.

FOREGRIBENDE INDSATSER

– DET GULE FELT

Indsatserne i det gule felt er karakteriseret ved at have en afgrænset målgruppe. Tyngdemæssigt placerer de sig et sted mellem normal- og specialsystemet, men varetages for det meste af og i netop normalsystemet. Der vil ofte være tale om indsatser, som har til formål at kompensere for "noget der mangler" – der værende fagligt, socialt eller mere "indadrettet".

FOREGRIBENDE INDSATSER ▾

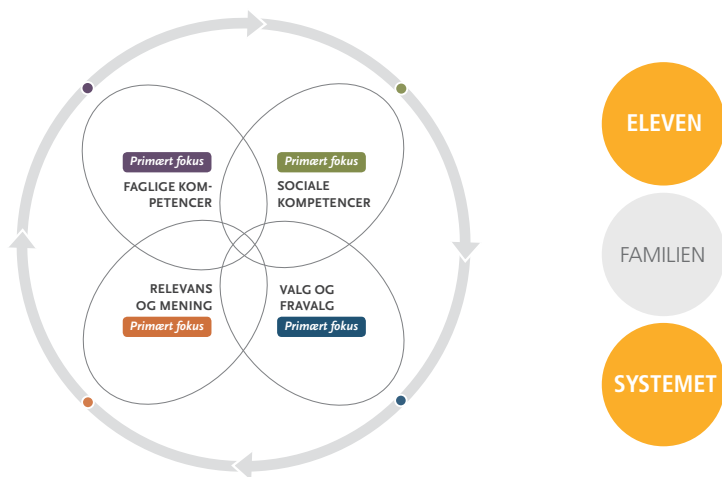
● FOREBYGGENDE

● FOREGRIBENDE

● INDGRIBENDE

DET BASALE

Det er banalt – men banalt basalt, det vi gør. Den kontakt, der er naturlig i de fleste hjem, er det ikke alle, der har. Den kan vi levere ved at ringe og hente dem, og ved at mødes med dem – eller runde dem i frikvartererne. Det ændrer ikke på, at de ville ønske, at det var mor og far, der gjorde det, men det er ok, at det er os. (AKT-medarbejder)

Få ting er meningsfulde, hvis man er sulten eller træt. Konfliktniveauet stiger, tingene bliver uoverskuelige og motivationen for at være i skolen forsvinder. Det er selvfølgelig en forældreopgave at indfri børns basale behov, men nogle gange kan det være nødvendigt, at "systemet" tilbyder lidt hjælp – eller med andre ord – kompenserer for en eventuel manglende forældreevne.

Den rolle skolen her indtager som "kompensator", bør ikke stå alene, men følges op af tiltag eller indsatser, der øger forældreevnen gennem et tæt samarbejde mellem skole og hjem – og i nogle tilfælde de sociale myndigheder.

Søvn er en forudsætning for, at mennesker fungerer og kan tilegne sig viden. Falder man først i søvn på den anden side af midnat, er det ikke overraskende, at man er træt om morgenen. Som to drenge udtrykker det:

” JEG ER NOK PÅ FACEBOOK 1-2 TIMER HVER AFTEN, EFTER JEG SKULLE VÆRE GÅET I SENG. SÅ SOVER JEG OMKRING KL. 24.

(Dreng 8.klasse)

” JEG ER MEGET PÅ FB, MEN EFTER JEG BURDE SOVE, ER JEG DET I CA. TRE KVARTER, OG SÅ SMS'ER JEG TIL JEG SOVER.

(Dreng 8. klasse)

Der bør ikke herske tvivl om, at det er forældrenes ansvar, at deres børn kommer i seng – og står op – i ordentlig tid, om end det kan og bliver diskuteret i kraft med at børnene bliver ældre.

Morgenmad er på samme måde som søvn central for læring. Det er den benzin, som skal trække motoren indtil frokost. Nogle børn får ikke morgenmad, fordi de ikke er sultne. Andre får ikke morgenmad, fordi der enten ikke er tid eller mulighed for det i hjemmet. Derfor har mange skoler en morgenmadsordning, hvor elever kan komme og spise morgenmad inden undervisningen begynder. Morgenmadsordninger er en måde at hjælpe eleverne til at få en god start på dagen.

Andre børn og unge har svært ved at komme ud af døren om morgenen. Bakkegårds skolen benytter sit AKT-team til at vække og hente elever, som har svært ved at komme op og af sted. AKT-teamet sms'er til nogle elever, mens andre ringes op og nogle få hentes ved fordøren. Hente-ordningen aftales på et formelt møde mellem skoleledelsen og forældrene. Der sættes altid en evalueringsfrist på, ud fra hvilken man ser, om det virker, eller om der skal sættes noget andet/mere i gang. Den pædagogiske leder beskriver hente-ordningen som skolens mest effektive våben mod fravær.

I Viby giver samarbejdet "Viby på tværs" (udbydes nedenfor) også mulighed for at arrangere en vække/hente-ordning tidligt i et fraværsløb. Ordningen har til formål at sætte en stopper for fraværet, før tyngden af problemerne vokser. Sætter man tidligt nok ind, kan man i mange tilfælde nøjes med en klasselærer, der hjælper med at få en følges-aftale i stand mellem en elev og en klassekammerat eller dennes forældre om, at hente barnet om morgenen. Som citatet nedenfor fra en indskolingslærer viser, kræver dette åbenhed og tillid mellem skole og forældre:

☞ **ALTSÅ, DET TÆTTE FORÆLDRESAMARBEJDE ER HELT VILDT VIGTIGT. JEG TROR, AT DET BETYDER MEGET, AT FORÆLDRENE ER TRYKKE VED, AT VI VED, AT DE HAR DET SVÆRT. OG AT VI IKKE ER BANGE FOR AT SPØRGE: HVILKEN HJÆLP VIL DU GERNE HAVE FRA OS?**

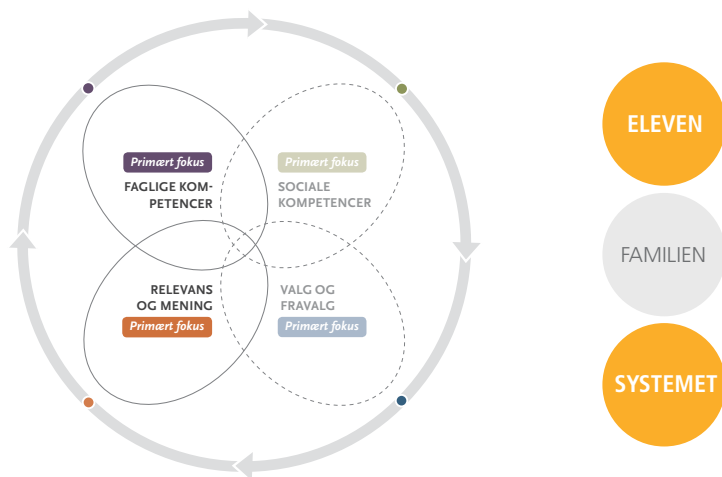
(indskolingslærer)

På Vorrevangskolen går lærere og ledelse ind i en dialog med familien om hvilke rutiner, der kan ændres for, at barnet kommer op og af sted. Kan far aflevere det ene barn og mor det andet, kan barnet følges med nogen, kan den ældste selv cykle osv. Mulighederne er mange, nogle gange kræver det bare et ekstra sæt øjne for at se dem.

Der findes rundt om i Danmark ordninger, hvor det er ungdomsklubberne, som står for at vække og hente elever. Andre steder varetages dette af en skolesocialrådgiver. På en erhvervsskole i Viborg har de ansat "bedstemødre" til at vække elever, som har svært ved at komme op om morgenen. Disse "bedstemødre" bidrager også med voksenkontakt. Mulighederne er mange, og det kan være nødvendigt at tænke uden for boksen.

LEKTIEOPBAKNING

"I AKT-teamet tilbyder vi også lektiehjælp hver dag til kl. 14.30. Det er godt til de børn, som er fagligt svage. Kommer man for langt bagud, er det uoverskueligt, og det hele kan være lige meget, når man alligevel ikke kan finde ud af det. Sidegevinsten for os er relationen til eleverne, som kommer os til gode i mange andre sammenhænge." (AKT-medarbejder)

Skal en elevs faglige kompetencer styrkes, er forældrene og netværket omkring hjemmet en vigtig ressource. Alle forældre har dog ikke samme forudsætninger for at hjælpe deres børn med lektierne. Om en elev kan få hjælp til sine lektier i hjemmet, og om eleven lærer at sætte pris på undervisning og læring, kan i nogen grad være afhængigt af forældrenes egen skoleoplevelse. Når det handler om uddannelse repræsenterer social arv en strukturel risikofaktor.

Lektiehjælp er et tilbud, der kompenserer for hjemmets mulighed for at hjælpe barnet fagligt. Der findes lektiecafeer på mange skoler og i alle SFO'er, i den lokale FU-klub eller det lokale bibliotek. Der er også flere frivillige foreninger, som tilbyder lektiehjælp, så der er mulighed for at få ekstra støtte mange steder.

I forældrekompenenserende indsatser er der ofte fokus på familiens mangler, og derfor overses familiens ressourcer nemt. Søndervangskolens skole-hjem vejleder hjælper forældre til tosprogede børn med at støtte deres børns faglige udvikling.

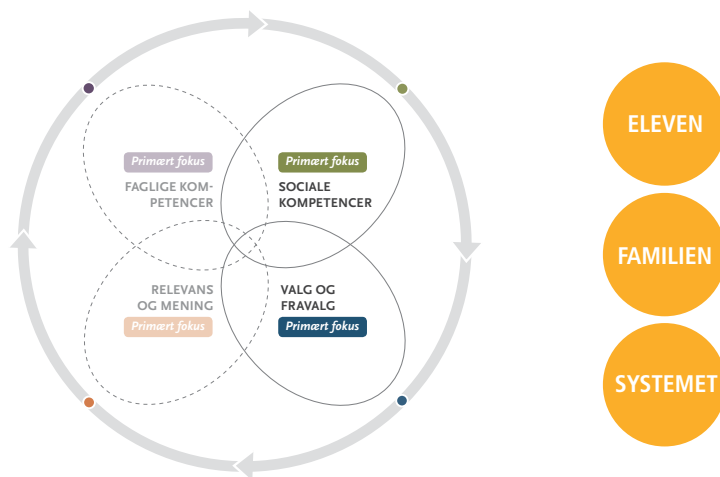
” JEG GØR GENERELT MEGET FOR AT SKABE OG OPRETHOLDE RELATIONER TIL FORÆLDREGRUPPEN. BL.A. HAR VI LIGE NU ET PROJEKT MED KVINDEMØDER, HVOR MØDRE MØDES OG LAGER MAD. SÅ LÆGGER VI NOGET IND OM AT BAKKE OP OG STØTTE SKOLEBØRN, HVORDAN DE KAN BIDRAGE MED DERES RESSOURCER. FX ER DET OK, AT DE IKKE KAN HJÆLPE MED LEKTIER, DET KAN VI FÅ ANDRE TIL, MEN SÅ KAN DE SPØRGE TIL DAGEN I SKOLEN OG BIDRAGE TIL, AT DER KØRES ÉN KULTUR PÅ TVÆRS AF SKOLE OG HJEM.

(Skole-hjemvejleder)

Selvom nogle forældre måske kan have svært ved direkte at hjælpe deres børn med at læse eller regne, kan de gennem aktiv inddragelse bidrage afgørende til deres børns faglige kompetencer - og derved på sigt deres stabile fremmøde i skolen.

LEDSAGER-ORDNING

Har man sovet over sig, haft en stresset morgen med skænderier, fået det samme tøj på som i går og glemt at sætte hår kan det være svært at mærke alles øjne på sig, når man går ind i klassen. Har man heller ikke nået at lave sine lektier og mødes man med spydige kommentarer fra klassekammeraterne, bliver det ikke bedre.

Aarhus Kommune har en omfattende handlingsplan for udvikling af sprog og læsning for tosprogede elever, hvor der kan hentes yderligere inspiration til inddragelse af forældre i deres børns faglige udvikling. Handlingsplanen kan fås ved henvendelse til Pædagogisk Afdeling samt findes på Aarhus Kommunes hjemmeside. (se mere <http://www.aarhus.dk/~media/Dokumenter/MBU/VI/Sprogscreening/Sprog-og-laesning/Handlingsplan-for-sprog-og-laesning.ashx>)

Bakkegårdsskolen har derfor udarbejdet en ordning, hvor elever, som ikke kan lide at gå ind i klassen, når de kommer for sent, i stedet går ned til AKT-teamet. Metoden og den umiddelbare effekt er udtrykt godt i et citat fra en AKT-medarbejder:

” **ELEVERNE FÅR EN KOP 'OMSORGS-TE' OG KAN FORTÆLLE OM DERES MORGEN, AFTEN ELLER HVAD DE NU HAR PÅ HJERTET. NÅR DE ER KLAR, FØLGES VI OP I KLASSEN. INDEN VI GÅR, LOVER ELEVEN AT GÅ STILLE HEN PÅ SIN PLADS, TAGE SINE BØGER FREM, KIGGE HOS SIDEMANDEN, HVOR DE ANDRE ER KOMMET TIL OG ÅBNE BOGEN PÅ DEN SIDE. DET JEG GØR TIL GENGÆLD, ER AT GÅ FORREST IND I KLASSEN OG TAG FOKUS. JEG GÅR OP TIL LÆREREN OG GIVER EN KORT FORKLARING PÅ, HVORFOR ELEVEN KOMMER FOR SENT, MENS ELEVEN GØR SIG KLAR.**

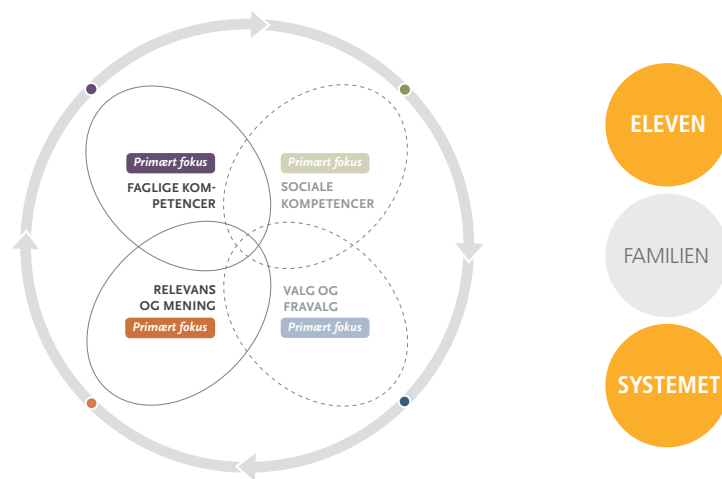
(AKT-medarbejder).

Ledsagerordningen foregriber fravær ved at gøre en svær situation nemmere. ”Omsorgsteen” er en måde at arbejde med elevernes sociale robusthed. Samtidig slipper eleven for de andres øjne og kommentarer, idet en voksen følger eleven ind i timen.

En pædagogisk leder nævner et eksempel med en velfungerende familie, som har svært ved at komme ud af døren til tiden om morgenen. Dette betød, at datteren (en indskolingselev) gentagne gange kom 5-10 minutter for sent om morgenen. Situationen udviklede sig til, at datteren grædefærdigt nægtede at forlade bilen og gå ind på skolen. Moren følte sig nødsaget til helt at holde pigen hjemme den pågældende dag. Eksemplet med pigen, som nægter at komme for sent, illustrerer, at en sådan ordning bør kombineres med en indsats, der favner familien, således at pigen slet ikke stilles i situationen.

INDHENTNINGSRUTINER OG – PROGRAMMER (CATCH-UP)

International litteratur anbefaler catch-up programmer for elever, der grundet sygdom, ferie eller andet har været fraværende igennem en længere periode. Et catch-up program har til formål at indhente tabt læring gennem en intensiv og målrettet indsats.

Indsatserne ligger i relation til forebyggelsestrekanten i grænsefeltet mellem det grønne og det gule felt. I eksemplet med Mogens benævnes catch-up-indsatsen som grøn. Dette vil være afhængigt af indsatsens tyngde.

Der er oftest tale om elever, som ikke kan indhente resten af klassen ved egen hjælp og har været bagude gennem en periode. Indsatsteorien er i dette tilfælde, at man kan modvirke senere tilfælde af fravær, der bunder i faglige nederlag. Catch-up indsatserne foregriber således fagligt begrundet fravær ved at skabe faglige succeser for elever, der enten er, eller er tæt på at være marginaliseret i en faglig sammenhæng.

Catch-up programmer findes på skolerne under mange forskellige titler – for eksempel benytter Viby Skole sig af det new zealandske koncept Reading-recovery. Programmerne er gerne forankret i skolens støttecenter. Tidlig Læsehjælp og En ekstra chance er andre eksempler på catch-up programmer for børn, der ikke er kommet godt i gang med læseprocessen. Viby Skole, Virupskolen, Vejlbys Skole og Højvangsskolen har erfaringer med denne type programmer, der viser gode resultater.

Et støttecenterforløb med fokus på eksempelvis læsning, matematik eller noget tredje igangsættes oftest på baggrund af et specialcentermøde.

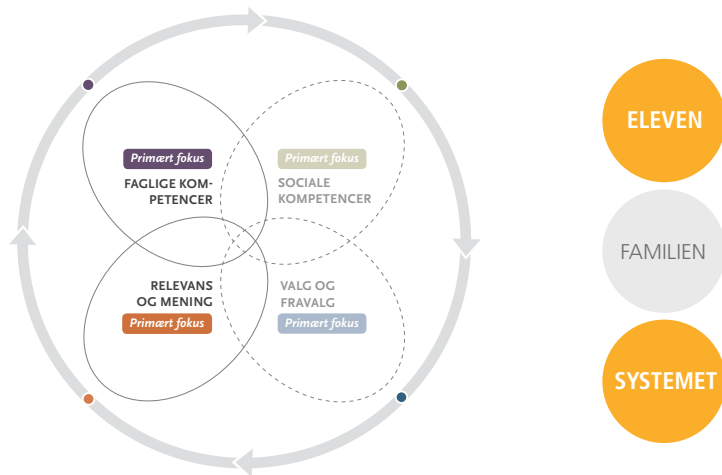
” I ØJEBLIKKET SIDDER JEG MED TRE ELEVER FRA 8.KLASSE, SOM ER PÅ 5. KLASSES NIVEAU. DE HAR IKKE EN CHANCE I UNDERVISNINGEN, HVOR DER SIDDER 25 ANDRE. DE HAR OPGIVET, OG DE HAR PJÆKKET. MEN DE SYNES, AT DET ER FANTASTISK HYGGELIGT AT KOMME HER – DE HYGGER, MEN DE FÅR FANDME OGSÅ LAVET MEGET. DET ER ELEVER, SOM OGSÅ TRÆNGER TIL LIDT OMSORG.

(AKT-medarbejder)

Citatet antyder sammenhængen mellem faglig og social marginalisering, der ligger til grund for indsatsteorien. De faglige kompetencer er centrale for elevernes oplevelse af at have en plads i klassen, og at det giver mening at deltage i undervisningen. Ønskes en pejling på effekten kan der måles på elevens faglige kompetencer og fremmøde før og efter et forløb.

KOMPETENCECENTER FOR LÆSNING

En mere indgribende version af catch-up programmerne tilbydes på Kompetencecenter for Læsning på Rosenvangsskolen. Her kan normalt begavede elever med store læsevanskeligheder samt elever, der er i risiko for ikke at tilegne sig brugbare læsefærdigheder få hjælp.

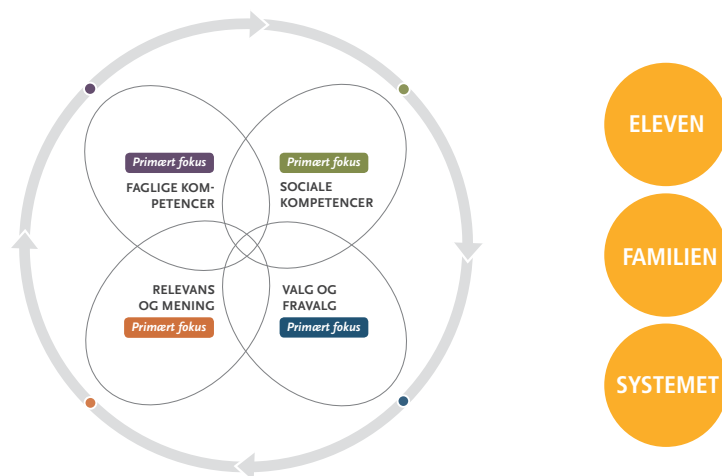
Et forløb på kompetencecentret sker på baggrund af en indstilling fra PPR. Elever, der indstilles til Kompetencecenter for Læsning er i højrisiko for at fravælge skolen.

Indsatsteoretisk har vi at gøre med de samme mekanismer som beskrevet ovenfor – her blot i en mere markant version. Vi har altså bevæget os længere ud i trekantens gule felt.

FAMILIEKLASSER

“Entydige voksne, som vil den samme vej, plejer at få børn til at makke ret. Der, hvor det går galt, er, når forældre af den ene eller anden grund ikke kan indgå i samarbejde med skolen om at være entydig voksne for deres børn. Så kommer børnene til at bestemme.”

(Pædagogisk leder).

Vorrevangsskolen, Katrinebjergskolen og Skovvangsskolen oprettede i samarbejde med Socialforvaltningen familieklasser. I familieklassen kommer eleven to formiddage om ugen sammen med en forælder, der altså skal kunne tage fri fra arbejde de to formiddage.

De tre skolers specialcentermøder fungerer som indgang til et familieklassetilbud. Familieklasser er et frivilligt tilbud af en varighed på tre måneder, hvor lærere og pædagoger hjælper med at sætte ord på familiens temaer.

I familieklassen arbejder eleverne med det faglige materiale, de også skal lave i deres normale klasse. Forælderen hjælper barnet med lektierne, mens to lærere og to pædagoger hjælper forælderen. Hvordan man sætter grænser, eller hvordan man laver gode rammer for lektielæsning kombineres med temaer om godnat- og godmorgenrutiner og andre emner, som er relevante for det konkrete barn og forældrepar.

Den pædagogiske leder på Vorrevangsskolen, der husede familieklasserne, siger:

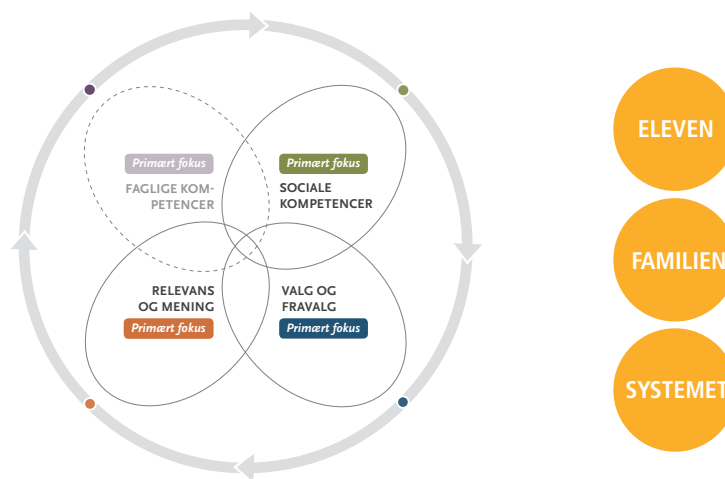
” **FAMILIEKLASSERNE HAR EN RIGTIG GOD EFFEKT PÅ FREMMØDE, MEN DET REDDER IKKE ALT. NOGLE FAMILIER KAN I EN PERIODE BLIVE BEDRE TIL AT KOMME OG SÅ FALDE TILBAGE I DERES GAMLE MØNSTRE – ANDRE KAN HAVE STOR SUCCES MED AT FÅ DET BARN, SOM DE HAR VÆRET I FAMILIESKOLEN MED, I SKOLE, MEN IKKE BARN NUMMER TO. SÅ IGANGSÆTTER VI ET FORLØB FOR DETTE BARN.** ”

Et forløb varer typisk tre måneder, men vil ofte være afhængigt af familiens behov. Der er 7-9 børn i forskellige aldre i familieklasserne. Familieklasserne bruges primært til elever med et højt fravær og/eller udfordrende adfærd. Der er ofte tale om ressourcetsvage familier, hvor der er en bekymring for barnets trivsel og sociale relationer og/eller en bekymring i forhold til omsorgsevnen i hjemmet.

Konstruktioner i stil med familieklasserne kan være en god løsning for børn/unge, der har meget svært ved at komme i skole, og afventer en udredning hos børne- og ungdomspsykiatrien. Muligheden for at følges med en forælder, kan betyde, at unge er i stand til at være i skolen nogle dage om ugen.

SOCIALFAGLIGE MEDARBEJDERE

Brugen af socialfaglige medarbejdere på skoler udbredes mere og mere såvel nationalt som internationalt. I Aarhus Kommune har en række skoler et samarbejde med Socialforvaltningen omkring skolesocialrådgivere. Skolesocialrådgiverne har et særligt fokus på fravær og fremmøde. De har bl.a. været med i udviklingen af Godmorgenlæsningen (beskrevet ovenfor).

En skolesocialrådgiver har i kraft af sin faglighed evnen til at se bredere på en problemstilling ved at inkludere familiesfæren. De er eksperter i den svære samtale og kan (sam-) arbejde særligt intensivt med familien. De har desuden et indgående kendskab til arbejds-gange, procedurer og relevante tilbud i Socialforvaltningen. De kan også hjælpe med at kvalificere en underretning, således at tiden fra at et problem spottes, til en indsats igangsættes, formindskes.

En socialrådgiver kan på den grønne bane hjælpe skolens lærerkollegium med generel sparring, men adskiller sig fra læreren ved mere eksplicit at have fokus på den individuelle elev og dennes problemer. Socialrådgiveren er altså som oftest en aktør i trekantens gule og røde felt med et fokus på individet og individets familiære omstændigheder.

Der er i Aarhus Kommune også eksempler på samarbejder mellem Børn og Unge og Socialforvaltningen, hvor en skole eller et område medfinansierer en socialrådgiver, der så står til rådighed i forbindelse med netværksmøder, generel eller specifik sparring.

Skolerne er systematisk blevet spurgt til behovet for denne type socialfaglige medarbejdere. Svarene varierer fra, at det er et eksplicit behov, til at behovet slet ikke er til stede. Flere pædagogiske ledere understreger, at det er en stor hjælp, at skolen kan samarbejde med den samme sagsbehandler. Det gør det lettere at samarbejde med familiekontoret, og socialrådgiveren kan hurtigere sætte sig ind i sagerne, fordi han/hun kender skolens praksis mere indgående.

På skoler og i områder, hvor behovet for socialfaglig sparring er mindre, kan man med fordel benytte sig af en mindre ressourcekrævende samarbejdsløsning. På skoler, hvor sociale sager hører til sjældenhederne, giver en stor del af de adspurgte skoleledelser udtryk for, at et oplæg fra en skolesocialrådgiver på et pædagogisk rådsmøde, vil være dækkende for skolens behov. (se også afsnit vedrørende implementering af ressourcepersoner nedenfor)

Et samarbejde med Socialforvaltningen starter ofte med en underretning. Skoler uden en skolesocialrådgiver kan have behov for hjælp til udformningen af underretningen for at sikre, at samarbejdet får et godt udgangspunkt.

Det kan dog være svært at pege på, hvordan en god underretning ser ud. Dette fordi alle sager er forskellige. Der kan dog opstilles et sæt huskereglere:

- › Beskriv barnet.
- › Hvad er den præcise grund til, at du underretter?
- › Hvorfor underretter du netop nu?
- › Hvad har vi allerede gjort?
- › Hvad er du bekymret for kunne ske?
- › Hvordan fungerer samarbejdet med forældrene?
- › Skriv hvad du (underretter) ved, ikke hvad du tror.
- › Formulér dig kort og præcist.

SHIP

SkoleHjem-IntegrationsProjekt (SHIP) er et projekt, som har kørt på tolv skoler i Aarhus Kommune i skoleårene 2009-'10 og 2010-'11.

Som led i projektet har udvalgte skoler med en høj andel af elever med dansk som andet sprog haft en vejleder tilknyttet skolen. Vejlederen har haft tre nært beslægtede fokusområder; skole-hjem samarbejdet, fravær og overgangen til ungdomsuddannelse.

Skolehjemvejledernes indsatser sigter i høj grad på at understøtte forældres i deres evne til at støtte op om deres børn skolegang, så de i højere grad profiterer af skolens tilbud. Det handler dels om familiens støtte til at gå i klub, til sport eller andre aktiviteter. Sådan aktiviteter styrker børns sociale kompetencer såvel som familiens eget netværk og sociale kompetencer.

Nøgleordet for skolehjemvejledernes indsatser er aktiviteter, der skaber uformelle rammer, at mødes i. Mødrecafeen på Sødalskolen er for en gruppe arabisktalende mødre. Her kan skolehjemvejlederen introducere mødregruppen for ressourcepersoner som f.eks. skoleso-

cialrådgiveren eller tandplejeren. Man tager på tur eller laver mad sammen, mens der tales om det at være forældre til et skolebarn. Det handler om at opbygge tillid i fredstid, så man kan stole på hinanden, når freden er udfordret.

Søndervangskolen er en af de skoler, hvor SHIP-vejlederen har haft rigtigt meget fokus på fravær. Sæmmenspillet mellem et meget tydeligt fokus på fravær på hele skolen og en resourceperson, der mere eller mindre eksplicit arbejder med fravær, er ifølge vejlederen og skolelederen den primære årsag til, at skolens fravær faldt 24% mellem skoleåret 2009/10 og 2010/11.

Der ses på skolerne med en fuldtids-SHIPvejleder en tydelig forbedring i elevernes fremmøde. Om denne udvikling alene skal tilskrives vejlederen er tvivlsomt, men på baggrund af skolens egen vurdering kan dele af elevernes forbedrede fremmøde tilskrives indsatsen. Yderligere ni skoler deltog i projektet og var fælles om at dele to vejledere. Her ses samme tendens med fald i skolernes fravær – kun i ét tilfælde ser vi en stigning. Det bør også tilføjes, at det gennemsnitlige fravær på tværs af samtlige skoler i kommunen i perioden faldt med cirka 7,5%.

Søndervangsskolens skolehjemvejleder samarbejder med skolens UU-vejleder om at inddrage forældrene i den unges erhvervs- og uddannelsesvejledning. I uformelle mødefora, som beskrevet ovenfor, italesættes uddannelse sammen med forældrenes håb, drømme og forventninger til deres barn. Når forældrene er motiverede og trygge ved at tale om uddannelse, formidler skolehjemvejlederen et møde mellem forældre og UU-vejleder.

En skolehjemvejleder fortæller, hvordan det kan føles, når man som forældre ikke kan indgå ligeværdigt i samarbejdet med skolen om sit barns læring og trivsel på grund af sproglige, kulturelle eller uddannelsesmæssige barrierer:

”Forældre er ofte flove over ikke at kunne klare det sproglige. De andre forældre taler sammen, men de kan ikke være med. De vil også gerne vise, at de er gode forældre og måske give læreren en lille besked om barnet om morgenen... Det smitter af på børn, hvis deres forældre ikke kan være med i det sociale fællesskab.” (skolehjemvejleder).

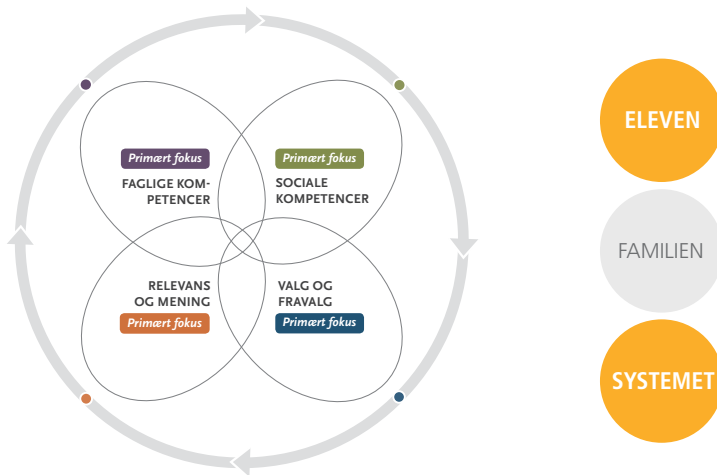
IMPLEMENTERING AF RESSOURCEPERSONER

Aarhus Kommunes erfaringer med skolesocialrådgivere og skolehjem-vejledere peger i retning af, at der med fordel kan arbejdes med lærergruppens kendskab til denne type resourcepersoner, deres faglighed og funktion. Flere projekter har vist en tendens til en længere indkøringsperiode, før skolens lærergruppe bliver opmærksom på den nye resource og alsidigheden i den sparring, en socialfaglig medarbejder kan levere. Den socialfaglige medarbejder er uddannet til at agere i familiesfæren og vil derfor kunne være en stærk sparringspartner for læreren i forbindelse med den svære samtale.

Det kan derfor anbefales, at man arbejder aktivt med at udbrede kendskabet til sådan resourcepersoner, allerede før personen engageres.

INDSATSER MOD MOBNING

”Mobning er nok den eneste gode grund til at pjække.” (elever i 8. klasse)
Som beskrevet under afsnit omhandlende årsager til fravær fremhæver eleverne selv mobning som en af de væsentligste årsager – om ikke den mest væsentlige – til fravær.

Ofte kan skolens AKT-lærere hjælpe klasser med mange konflikter og mobning. De kan give kollegial supervision for at støtte klasselærerteamet i deres arbejde med klassens rummelighed. AKT-læreren kan også arbejde direkte med klassen, som er en ressource, når fravær skal vendes til fremmøde.

Pædagogisk afdeling i Børn og Unge har også en bred palet af indsatser og beredskaber, som skolerne kan trække på i forbindelse med mobning. Materialet er samlet på hjemmesiden. (www.aarhuskommune/mobning)

UNGESAMTALER

”Teenagere har brug for lige så meget støtte og hjælp som mindre børn – bare til noget andet [...] Pigeverdenen er for svær for pigen. Der er ikke tale om decideret mobning, men piger kan være modbydelige! Nogen lukkes ude – andre vælger det selv. Det er for tidligt at vurdere, hvorfor denne pige er udenfor, men det står klart, at jeg skal tale med hende om hygiejne, kropsholdning og påklædning, når vi får en bedre fortrolighed.”
(AKT-medarbejder)

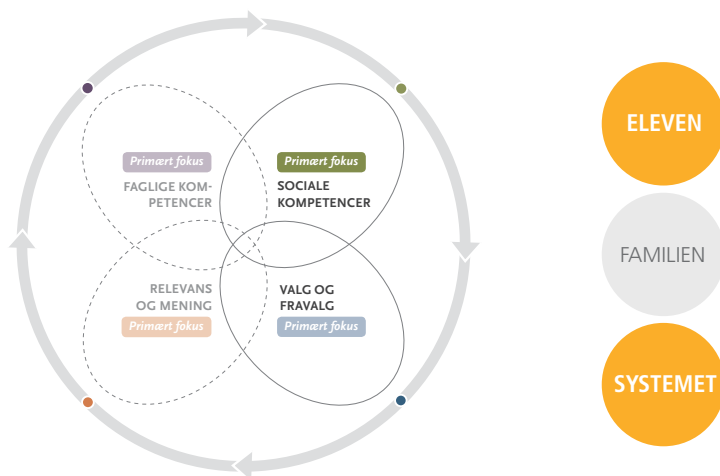
Bakkegårdsskolen tilbyder i AKT-regi ungesamtaler til piger og drenge, der har brug for en voksen at dele hverdagens succeser og nederlag med. Samtalerne øger elevernes robsthed og giver dem mod på at komme i skole igen dagen efter.

Indsatsen bæres i høj grad af en af skolens ansatte, som har en særlig interesse i børnesamtaler. Hun har fået tildelt nogle få AKT-timer. Eleverne kan sms hende, når de lige har brug for lidt ekstra.

Engdalskolen har en lignende indsats kaldet rådgivningscenter. Elsted Skole og Krage-lundskolen tilbyder også samtaler til børn, som pludselig virker triste, begynder at komme for sent eller have fravær.

PITTEN, PUSTERUM OG VENTILER

Mange skoler har indbygget muligheder for pusterum ind i organisationen. Når elever ikke fungerer i klassen, kan de i en periode gå helt eller delvist i Pitten, Pusterummet eller hvad en skole vælger at kalde den type ordning, som oftest varetages af AKT-medarbejdere. Tilbuddet aflaster læreren og klassen, men primært giver det eleven et pusterum og mulighed for at arbejde intensivt med de forhold, der ligger til grund for behovet.

Hasle Skole har pusterumsordninger til elever, der i en periode ikke trives i klassen eller ikke har det godt med at komme i skole. Et forløb i Pusterummet betyder tæt voksenkontakt og fokus på løsninger. Det virker ikke altid, men skolens pædagogiske leder fortæller, at hun har oplevet flere børn, der begynder at komme i skole igen, efter at de har fået mulighed for at komme i Pusterummet.

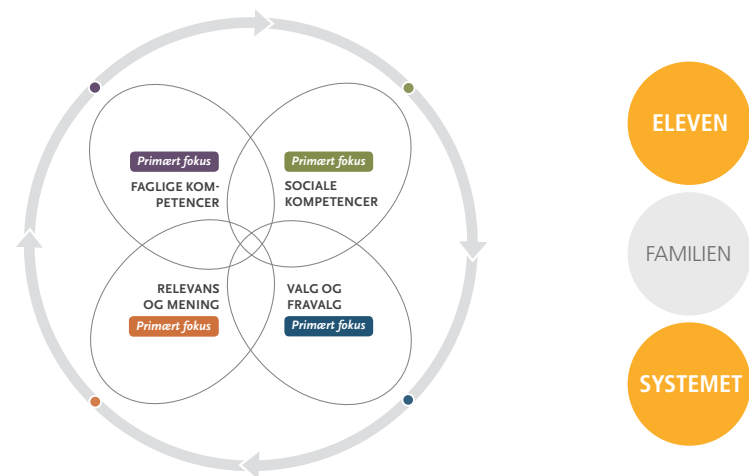
Hasle Skole har "Ventilen", som er et her-og-nu-tilbud til børn, der akut har brug for mere rolige omgivelser et par timer. Det kan være børn med ADHD eller børn, som har det svært derhjemme.

Bakkegårdskolen har AKuTten. Elever med svage sociale kompetencer oplever oftere at komme i konflikt i frikvartererne og når det sker, er risikoen for fravær resten af dagen meget høj. For at forebygge konflikter går AKT-lærerne ture i frikvartererne, og sørger for at runde de elever, som erfaringsmæssigt let kommer i konflikt. Når eleverne føler sig set, formindskes risikoen for konflikt.

Skulle der opstå konflikter, som frikvarterstilsynspersonen (gårdvagten) ikke kan nå at løse inden næste time begynder, kan man ringe til AKuTten, så kommer en af AKT-lærerne og overtager. På den måde bliver der arbejdet i dybden med konfliktløsning og de sociale kompetencer, som det kræver at løse en konflikt.

KOMBINERET ARBEJDE OG UNDERVISNING

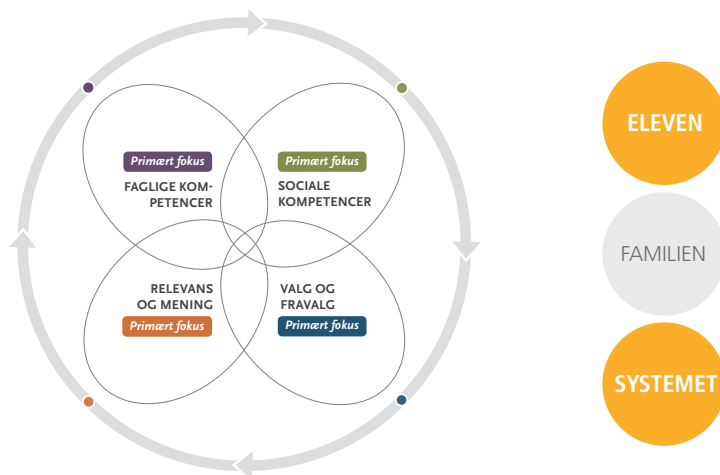
Nogle elever har så svært ved at få skolens form, indhold og mål til at give mening og føler sig så udstødt fra skolen, at man i et samarbejde mellem forældre, skole og UU vælger en alternativ skoleform i en periode."Der er ingen grund til at give dem mere af det, de ikke kan. Måske bliver de ikke så gode til ligninger, men det handler jo også i første omgang om at skabe livsduelige væsner!" (Pædagogisk leder).

KOMBINERET ARBEJDE OG UNDERVISNING ▶

MENTORORDNINGER

Tovshøjskolen, Søndervangsskolen og Sødalskolen er blandt de skoler, der deltager i "Ung-til-Ung mentorordningen". Mentorordningen retter sig specifikt mod en udvalgt gruppe af elever med dansk som andetsprog, der vurderes at have behov for særlig støtte og vejledning for at blive i stand til at gennemføre folkeskolens afgangsprøve og efterfølgende en ungdomsuddannelse.

MENTORORDNINGER ▶

Mentorordningerne har primært et forebyggende sigte og rettes mod elever fra 6.-7. klasse til 10. klasse, der ud fra faglige, pædagogiske og personlige forudsætninger vil profitere af en særlig tilrettelagt støtte og vejledning for at kunne gennemføre skolegangen tilfredsstillende. Ordningen drives af Mercuri Urval og er forankret i Pædagogisk Afdeling.

En erhvervspraktik eller et fritidsjobs kan give unge et perspektiv på skolen, der giver en forståelse for, at læsning og matematik er praktisk anvendeligt. Skolen nu ses som et middel mod et mål. Det kan gøre det meningsfyldt at deltage i undervisningen. Mødet med erhvervslivet kan også være med til at skabe drømme eller bygge bro mellem den sommetider abstrakte læring og den praktiske hverdag som tømrer.

Fritidsjobs kan således være forebyggende, foregribende og indgribende over for fravær afhængigt af, hvor i et fraværforløb den unge befinder sig. Aarhus Kommune har en målsætning om, at der skal etableres 500 kommunale fritidsjobs inden udgangen af 2014.

PRAKTIKKLASSER

Praktikklasser eller individuelle aftaler om erhvervspraktik kombineret med ti timers almindelig skolegang benyttes på mange skoler og fremhæves som et vigtigt alternativ til unge, der har svært ved at se meningen ved at gå i skole. Praktikklasser er en gul-rød indsats, som kan bruges til at gribe ind over for elever, der har fravær eller foregribe, at et begyndende fravær, som bunder i "skoletræthed", bliver massivt. Når det går godt, får eleverne et nyt perspektiv og bliver motiverede til at vende tilbage til skolen.

” HAN BEGYNDTE AT LAVE URO, DRILLE OG MOBBE TIDLIGT OG BLEV EKSKLUDET AF DE ANDRE BØRN. HAN PJEKKEDE MERE OG MERE, INDTIL HAN FAKTISK IKKE KOM I SKOLE. NU HAR HAN VÆRET I JOBPRAKTIK OG ER KOMMET TILBAGE, FORDI HAN SELV HAR OPDAGET, AT DET ER SMART AT KUNNE LÆSE.

(Pædagogisk leder)

ARBEJDSPRAKTIK OG DEN SOCIALE ARBEJDSPLADS

I Arbejdspraktikken arbejder den unge hos en privat arbejdsgiver i en periode, hvor Socialforvaltningen betaler en arbejdsdusør til den unge.

Arbejdspraktik er en indsats, der ligger meget tæt på trekantens røde felt. Tilbuddet henvender sig til unge, som har haft længerevarende fravær fra skolen, begået kriminalitet, har et misbrug, svære indlæringsvanskeligheder der gør, at de giver op over for skolemæssig indlæring og/eller unge med behov for opbakning fra voksne for at kunne passe en praktik, evt. i kombination med skolegang. Tilhører den unge målgruppen, kan de gennem Socialforvaltningen visiteres til en arbejdspraktik eller en "social arbejdsplads".

Ungeteamet i Socialforvaltningen har udviklet "Den sociale arbejdsplads", som er en slags udvidet arbejdspraktik. Foruden en praktikplads, får den unge en kontaktperson, som også er tilknyttet praktikstedet. Kontaktpersonen hjælper den unge med at få styr på de basale ting: have et sted at bo, komme i seng, komme op, komme på arbejde.

Arbejdsmarkedsstyrelsens nationale ungeenhed vurderer, at Den sociale arbejdsplads og Arbejdspraktikken har været en succes for en gruppe af unge, der ikke har kunnet trives i skolesystemet eller i andre kommunale tilbud, men som kan trives i den virksomhed, der er rigtig for dem. (<http://www.bmunge.dk/Unge15-17/AarhusU18Arbejdspraktik.aspx>)

INDGRIBENDE INDSATSER

– DET RØDE FELT

Indsatser i det røde felt er karakteriseret ved at have en meget smal målgruppe – som oftest enkelte individer. Indsatserne er målrettet problemstillinger med en betragtelig tyngde. I relation til fraværsområdet vil der ofte være tale om indsatser, som skal afhjælpe de problemer, der forhindrer barnet/den unge i overhovedet at være til stede i skolen.

Som nævnt tidligere er det vigtigt at pointere, at en rød indsats ikke (succesfuldt) kan stå alene.

Individuelt tilrettelagt undervisning er en ekstrem udgave af differentieret undervisning. Det er en rød indsats, som i en begrænset periode kan være løsning på nogle specifikke problemstillinger.

INDGRIBENDE INDSATSER ▶

● FOREBYGGENDE

● FOREGRIBENDE

● INDGRIBENDE

INDIVIDUALISERET UNDERVISNING

”... Jeg har fået en af pigerne, som havde 100 procent fravær, tilbage til eneundervisning. Først kom hun her og fik eneundervisning af mig, men skolelederen har nu arrangeret et samarbejde med naboskolen om eneundervisning. Pigen er nu oppe på at komme hver dag... Samtidig er hun i et forløb på børnepsykiatrisk afdeling.” (Udskolingslærer).

I Viby har to skoler indgået samarbejde med socialforvaltningen om et projekt, der bl.a. giver mulighed for at lave små hold og give eneundervisning til de elever, der ellers ikke ville komme i skole. Det kan bl.a. være elever med psykiatrinære problemstillinger, ADHD, kronisk sygdom eller lav intelligens, som kan have brug for undervisning i alternative rammer for at kunne lære. Tilbuddet bruges også til elever, som er i gang med afklaringsforløb eller venter på en diagnose fra psykiatrien.

En sådan indsats sikrer, at ventetiden bruges aktivt og modvirker derved, at eleven ikke også kommer massivt bagude fagligt.

BELØNNING

Nogle skoler har også haft gode erfaringer med brugen af belønning. På Jellebakkeskolen havde man en lille gruppe elever meget fravær. Man lavede her en midlertidig undervisningsløsning, hvor eleverne modtog mere idrætsundervisning. Belønningen for at deltage aktivt var en tur til La Santa. Ifølge skolen har indsatsen medvirket til at elevernes fravær blev mindsket. Som andre eksempler fra skolerne kan nævnes en skitur eller et jagttegn.

”Belønningspædagogik” har traditionelt været et omdiskuteret emne - bør man belønne fåtallet for at leve op til det, man tager for givet hos flertallet?

Belønning bruges dog både bevidst og ubevidst af de fleste som en motivationskilde i dagligdagen. ”Du må få dessert, når du har spist dine ærter.” eller ”Hvis jeg løber en tur senere, så må jeg godt liiige tage et ekstra stykke kage.”

Brugt som en "indsats" med det formål at få børn og unge til at komme mere i skole er det vigtigt, at belønningen ikke bliver målet, men blot en motivationskilde – altså et middel på vej mod et (andet) mål.

Hvis belønningen bliver målet, vil man have opbygget en incitamentsstruktur, hvor det at gentage "afvigelsen" belønnes. Dette er selvsagt ikke hensigtsmæssigt. Det er også vigtigt, at der indtænkes et læringsperspektiv om end ikke i selve præmien så i den proces, der udløser præmien. Her man der arbejdes med de(t) forhold, som gør at barnet/ den unge ikke kommer i skole. Hvor dette er "røde indsatser", kan man også arbejde med belønning og motivation mere generelt – i forebyggelsestrekantens terminologi i det grønne og gule felt.

Der findes eksempler fra skoler, hvor konkurrence og belønning kombineres. En skole udlovede eksempelvis et festmåltid til den klasse, som havde mindst fravær igennem en given periode.

I denne type indsatser, hvor en gruppe får stillet en præmie i udsigt, er det vigtigt at overveje, om indsatsen kan have den utilsigtede konsekvens, at en enkelt elev risikerer øget eksklusion ved at afholde gruppen fra at få præmien. Den enkelte må altså gerne kunne "tjene ind" til hele gruppen, men den enkelte bør ikke kunne afholde gruppen fra en belønning.

I spilverdenen arbejdes der med incitamentsstrukturer i fra fire dimensioner:

1. Status (status)
2. Access (adgang)
3. Power (magt)
4. Stuff (materielle ting)

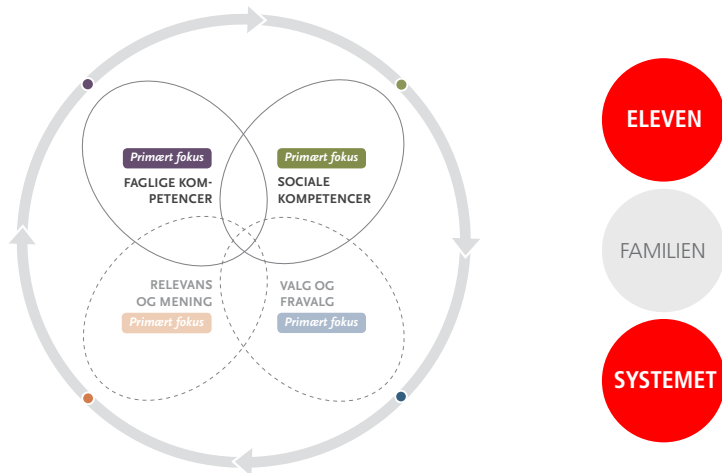
Med status kan man i et pædagogisk perspektiv tale om anerkendelse. I relation til fravær kunne man tildele elever diplomer blot for at møde frem. Hermed bliver diplommet eksplicit udtryk for noget positivt og individorienteret. Anerkendelse er det stærkeste af de fire incitamenters. Med adgang kunne i et pædagogisk perspektiv forstås det at få lov at tage en iPad med hjem i en dag, eller få lov til at slippe for at lave en dansk stil.

Magt i et pædagogisk perspektiv handler om "ret til at (selv)bestemme(lse)". Man kunne tænke, at en elev gjorde sig fortjent til at bestemme, hvilken bog klassen skal beskæftige sig med, eller om der skal spilles fodbold, badminton eller håndbold i idræt.

Materielle ting kunne være en klassefest som i eksemplet ovenfor eller fredagsflødebolle til hele klassen. Der er altså i alle fire dimensioner en grad af eksklusivitet – følelsen af at have noget andre ikke har.

KOMPASSET

Katrinebjergskolen, Skovvangsskolen og Vorrevangskolen har i samarbejde udviklet et særligt skoletilbud til elever med svage sociale og faglige kompetencer, som har behov for ekstra fokus og støtte i en kortere periode.

Kompasset er altså også en faglig catch-up indsats, men er placeret her, da eleverne typisk har længere fraværsløb bag sig, som bunder i bredere og tungere problemstillinger som ensomhed, manglende selvværd og/eller isolation. I Kompasset arbejdes der målrettet med elevers selvværd og selvtillid, så eleverne får øje på deres egne ressourcer, og hvad de kan bidrage med i et fællesskab.

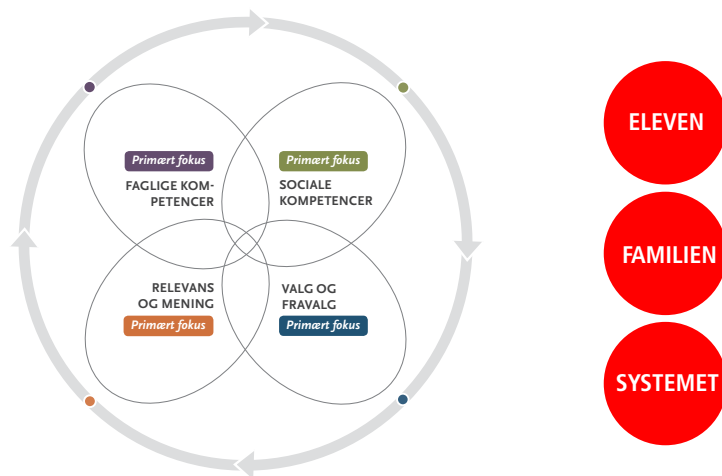
Et forløb i Kompasset varer tre måneder, hvor eleverne har dansk og matematik, historie og samfundsfag, madlavning og bevægelse. Der er også stort fokus på det sociale i Kompasset og eleven får fastsat mål i forhold til sine specifikke vanskeligheder, som kan være at komme for sent, slet ikke møde frem eller have for højt sygefravær. Hver uge evalueres målene med hver enkelt elev, og der fastsættes nye mål for næste uge.

Kompasset har en god effekt på nogle elever, der nedbringer deres fravær markant. Andre elever fortsætter deres fravær i Kompasset, hvorfor tilbuddet har svært ved at have effekt.

FAMILIESKOLE

Familieskolen er inspirationskilden til familieklasserne, som er beskrevet ovenfor, og er på mange måder en udvidet udgave af familieklasserne.

På Familieskolen bringes forældre og børn sammen ind i en familieskole, hvor familierterapi, læring med deltagelse af forældrene og konsulentstøtte vedr. familiens forløb i familieskolen integreres

En mor fortæller, hvorfor hun har haft gavn af familieskolen:

” **DET ER NOK EN IDEBANK... FORDI, NÅR JEG HELE TIDEN HAR FÅET DEN PEGEFINGER I HOVEDET [AF SKOLEN], SÅ BLIVER JEG HELT FASTLÅST I, AT 'JEG KUNNE JO IKKE SAMARBEJDE'. [...] SÅ DET AT FÅ SAT ORD PÅ OG SNAKKE OM DET, DET SYNES JEG HAR HJULPET RIGTIG MEGET. [...] DET AT MAN OGSÅ SOM FORÆLDRE KAN BRUGE HINANDENS REDSKABER: VI MÅ IKKE KORRIGERE, MEN GIVE HINANDEN IDEER, DER OGSÅ KAN VIRKE FOR ANDRE.**

(Mor til 7.klasses dreng med massivt fravær)

En familieskoles formål kunne være, at:

- bevare barnet i dets normalklasse.
- sætte fokus på barnet og forældrenes ressourcer.
- forebygge anbringelse og eksklusion af barnet.
- understøtte og etablere forældrenes kompetencer i forhold til deres barn via familiebehandling - forældreinddragelse.
- understøtte skole-hjemsamarbejdet
- involvere lærere og klassekammerater i problemløsningen, således at det udsatte barn fastholdes i klassen.

Målgruppen er børn i 0.-6. klasse (indskoling og mellemtrin) med sociale, faglige og / eller følelsesmæssige problemer, der kan resultere i: ustabil fremmøde, koncentrationsbesvær, urolig eller uhensigtsmæssig adfærd, problematiske relationer til klassekammerater, angst, skyldfølelse og / eller manglende selvværd.

Strukturen for en familieskole er, at forældrene deltager maksimum 4 dage om ugen i skoletiden sammen med deres barn fra kl. 8.15. til 12.15. Barnet er altid i egen klasse én dag om ugen. Dette justeres løbende i forhold til barnets udvikling og ændring af behov, når barnet

efterhånden deltager mere og mere i normalklassens liv. Desuden deltager forældrene i møder eksempelvis mellem barnets lærere i hjemklassen og Familieskolen.

Metodeelementerne i det daglige på Familieskolen:

- Lektiehjælp, hvor forældrene er aktive omkring barnets skolearbejde.
- Undervisning, hvor forældrene sidder sammen med deres børn i undervisningstiden og skal lægge mærke til, hvad der lykkes for barnet
- Fællesaktiviteter med familierne og børnene
- Familierunde, hvor forældre og børn forholder sig til et på forhånd udfyldt målskema
- Voksengruppe, hvor forældrene udveksler erfaringer, får og giver råd til hinanden

Der er tale om et intensivt forløb på maksimum 12 uger med max. 8-10 familier. Forløbet bagefter følges bagefter op i forhold til familiens liv og skole/hjem samarbejdet. Der arbejdes bevidst med et målskema, hvor forældre og børn i fællesskab kan følge barnets udvikling på punkter, som forældrene har været medformulerende på.

På familieskolen og i familieklasserne arbejdes der i ligeså høj grad med sociale kompetencer som med faglige. På familieskolen er fokus på det, der optager familien. Både barn og forælder spørges hver morgen, hvad de gerne vil øve sig på. En skal lære dansk og engelsk, en anden skal måske lære at sidde stille i fem minutter, og en tredje skal lære at sige enten til eller fra.

Samspelet mellem forældre og barn er i centrum, lige som forældrenes sociale kompetencer også kan gøres til øvepunkter. Forældrene sparrer både med hinanden og med de ansatte på familieskolen. Gennem samtaler med en familierapeut på familieskolen har en af de interviewede forældre blandt andet lært at rose sin pige mere og at lytte mere til hende. Hun lærte også at sige nej og holde fast i det.

Samtaler, flerfamiliegrupper og konkret instruktion og indøvelse af nye praksisser er de metoder familieskolerne bruger til at klæde forældre på til at hjælpe deres barn begå sig fagligt og socialt i skolen.

Et forløb på Familieskolen må kategoriseres som en rød indsats, men befinder i dele af sit virkningsfelt i nærheden af det gule felt. Der er fokus på hele barnet og hele barnets netværk. Altså berøres alle fire kompetence-cirkler både for barnets og for familiens vedkommende.

Familieskolens medarbejdere oplever, at familieskolen skaber gode resultater for familierne. Forældrene får ordnet nogle af de ting, som fylder i hverdagen, og får redskaber til at sætte rammer for deres børn. Familieskolen er ikke en mirakelkur og familierutiner er svære at ændre permanent. Derfor må familierne ofte tilbage på et genopfriskningskursus.

SKOLESKIFT

Skoleskift kan være en løsning på nogle typer af problemstillinger såsom eksempelvis mobning. Et skoleskifte kan dog også blive risikofaktor – en pointe som Ken Reid er enig i (Reid, 2002, s. 42). Hvor dette er tilfældet, er i situationer, hvor skiftet ikke er forårsaget af et ønske om at forbedre barnets/den unges situation.

Fleere skoleledere taler om en gruppe af forældre, der gentagende gange finder en ny skole til deres barn af årsager, der bunder mere i familiære problemstillinger. Den type forældre kaldes "shoppere" og "zappere". Skolerne er enige om, at det, der forårsager forældrenes ønske om skoleskift, er, at skolen begynder at blive opmærksom på en problemstilling – en problemstilling som familien ikke ønsker en opmærksomhed på.

Henvendelsen om skoleskift vil typisk ske til den nye skole (modtagende skole). Afgivende skole får således ikke anden besked om skoleskiftet, end at eleven per en dato er indskrevet på en ny skole. Denne type forældre krydser typisk heller ikke det felt af i skoleskifteskemaet, der tillader, at modtagende skole og afgivende skole udveksler oplysninger. Det gør det svært for "systemet" at reagere.

En måde at imødekomme denne udfordring på er at være opmærksom på, om en ny elev har en handleplan. En handleplan, der er en aftale mellem familien og skolen, følger nemlig

barnet. Det betyder, at modtagende skole kan se, at der hos afgivende skole har været en fraværsproblematik. Hvis forældrene ikke har givet tilladelse til, at der udveksles oplysninger mellem afgivende og modtagende skole, er dette givetvis ikke en mulighed. Til gengæld er der nu al grund til, at modtagende skole er ekstra opmærksom på den pågældende elev i en periode. Bliver man dernæst bekymret, bør næste skridt være et netværksmøde. På mødet kan man invitere elevens gamle skole.

Det er vigtigt, at netværksmødet ikke bliver en fast procedure i sager, hvor forældrene har sat kryds i "nej" til oplysningsudveksling. I sager, der involverer mobning, kan der være situationer, hvor samarbejdet mellem skole og forældre er kørt op i en spids grundet deres gensidige bekymring for barnet, men forskellige syn på løsningen. Her kan det være hensigtsmæssigt at såvel elev, som skole og forældre for en "frisk start" på samarbejdet.

Det er bare også vigtigt, at dette hensyn til "en frisk start" ikke overtrumfer en reell bekymring og bliver en forhindring i arbejdet med barnets trivsel.

► HAR VI AT GØRE MED EN NY ELEV, SOM HAR EN HANDLEPLANS-MARKERING, OG HVOR FORÆLDRENE HAR KRYDSET AF I "NEJ-FELTET", SÅ SØRG FOR AT VÆRE EKSTRA OPMÆRKSOM PÅ ELEVEN DET FØRSTE STYKKE TID.

BILAG

RELEVANT LOVGIVNING

I Danmark reguleres arbejdet med elevfravær af henholdsvis:

- Folkeskoleloven
- Bekendtgørelse(r) om elevers fravær fra undervisningen i folkeskolen (BEK nr. 768; nr. 773; nr. 822)
- Bekendtgørelse om en lov om børne- og ungeydelse

Ansvar for at barnet/den unge møder frem til undervisningen påhviler dennes forælder/forældre (§35 og tilhørende noter).

Skolens leder skal dagligt påse, "at elever, der er optaget på skolen, herunder børnehaveklassen, deltager i undervisningen" (tilsynsforpligtigelsen). Tilsynsforpligtigelsen indtræffer 10 minutter før, undervisningen begynder og ophører, når eleverne forlader undervisningen.

Fraværet skal registreres under én af tre kategorier:

1. Fravær på grund af elevens sygdom eller lignende.
2. Fravær med skolelederens tilladelse (ekstraordinær frihed)
3. Ulovligt fravær.

Ad1) I tilfælde af sygdomsfravær over to uger kan skolen forlange en lægeerklæring.

Ad2) Ved ekstraordinær frihed kan skolelederen give tilladelse til, at en elev holder fri uden for skolens planlagte ferier. Al ekstraordinær frihed over én dag skal godkendes af skolelederen, der skal foretage en konkret vurdering af den pågældende elev på baggrund af elevens individuelle behov samt hensyn til undervisningen i øvrigt (§5, stk. 2, BEK 822, 26. juli 2004).

Ad3) I tilfælde af ulovligt fravær "skal skolen straks tage kontakt til elevens forældre med henblik på at afdække årsagen til fraværet."

Desuden skal skolen straks give meddelelse til kommunen "hvis denne får oplysning om, at en elev opholder sig eller formodes at opholde sig i udlandet", og senest "når en elev har

været fraværende i en uge, herunder hvis en elev ikke er mødt i skole den første uge efter sommerferiens afslutning, og fraværet ikke skyldes sygdom eller ekstraordinær frihed med skolelederens tilladelse (§6 stk. 4).

ULOVLT FRAVÆR OG UDLANDSOPHOLD

Skoler og daginstitutioner skal give meddelelse til Familieydelsen om børns ulovlige fravær i forbindelse med børns ophold i udlandet; men først når skolen og Børn og Unge har undersøgt årsagen til barnets fravær via den daglige registrering i protokollen hos den enkelte lærer.

Et barns fravær - på grund af udlandsophold - er ulovligt, hvis skolen enten ikke har givet skriftlig tilladelse til det, eller hvis barnet ikke starter i skolen, den dag det er aftalt.

Hvis det viser sig, at barnet har et ulovligt skolefravær og opholder sig i udlandet, indberettes dette til Udbetaling Danmark. Såfremt skolen eller daginstitutionen får konkrete oplysninger om et barns eller en families udrejse/udlandsophold, gives der straks besked til Udbetaling Danmark.

Hvis barnet udebliver fra skole uden grund og ikke møder op senest en uge efter skoleferien, skal skolen undersøge årsagen hertil og kontakte barnets forældre. Kontakten til forældrene kan have karakter af et spørgeskema, som forældrene udfylder, underskriver og returnerer til skolen inden 14 dage.

Hvis barnet fortsat ikke møder i skole, og/eller forældrene ikke reagerer, sender skolen besked til Udbetaling Danmark. Møder eleven frem til undervisningen efter at skolen har indberettet eleven til Udbetaling Danmark, orienterer skolen straks Udbetaling Danmark herom.

Børn og Unge følger primo/medio september måned yderligere op på skolernes indberetninger til Udbetaling Danmark om ulovligt fravær den 1. uge efter sommerferien (undervisningspligtskontrollen). Skolerne skal i denne forbindelse rette henvendelse til Pladsanvisningen og Udbetaling Danmark, hvis en indberettet elev viser sig at have skiftet skole, være flyttet/udrejst eller andet.

Indberetningen skal indeholde følgende oplysninger:

- Mors og fars navn samt elevens navn og CPR. nr.
- Start og slutdato for ulovligt fravær i forbindelse med udlandsophold

På baggrund af indberetningerne træffer Udbetaling Danmark afgørelse om, at ydelserne inddrages. (Bekendtgørelse om en lov om børne- og ungeydelse]

Derfor er det vigtigt, at Udbetaling Danmark får oplysninger om start og slutdato for det ulovlige fravær.

Hvis barnet efterfølgende starter i skole igen efter udlandsophold/ulovligt fravær, skal skolen til Udbetaling Danmark oplyse datoen for skolestarten samt, hvilken skole barnet er startet på igen.

GENOPDRAGELSESTREJSE – ET SÆRLIGT FOKUS

Hvis der er mistanke om, eller hvis skolen har konkret viden om, at et barn befinder sig i udlandet på genopdragelsestrejse, skal Socialforvaltningen underrettes.

► HUSK, AT EN INDBERETNING TIL UDBETALING DANMARK IKKE ER DET SAMME SOM EN UNDERRETNING TIL SOCIALFORVALTNINGEN.

NÅR FRAVÆR GIVER ÅRSAG TIL BEKYMNING: EN HANDLEPLAN

Når en elevs fravær vurderes at give anledning til bekymring, skal der udarbejdes en handleplan med det formål at nedbringe elevens fravær.

Om en elevs fravær betragtes som bekymrende, hviler således eksplicit på en vurdering fra skolens ledelse. Skoleledelsen er dog forpligtet til aktivt at foretage en sådan vurdering, når en elev har haft enten:

- 4 eller flere fraværstilfælde den seneste måned
- 10% ulovligt fravær den seneste måned

- 11 eller flere fraværstilfælde det seneste skoleår
- 10% samlet fravær det seneste skoleår

Der leveres månedligt en rapport til skolens ledelse med en oversigt over, hvilke elever som har haft et fravær indenfor ét eller flere af disse parametre. Da mindre fravær sagtens kan være bekymrende hos nogle elever, skal lærer og ledelse desuden løbende foretage en vurdering af, om en elevs manglende fremmøde giver anledning til bekymring. Vurderes en elevs fravær at give anledning til bekymring, skal der udarbejdes en handleplan. Dette skal markeres i elevadministrationssystemet.

Handleplansmarkeringen kan bruges proaktivt. Modtager en skole en ny elev som følge af et skoleskifte, er det en god ide at undersøge, om der skulle være en handleplansmarkering på den pågældende elev. Det anbefales derfor at gøre dette til en fast procedure på skolen. Nederst i LIS-monitoreringsrapporten findes en "boks" med navnene på alle de elever, som den pågældende måned har en handleplansmarkering, men som ikke har haft nok fravær til at slå ud på et af de fire parametre. Modtager skolen således en elev med en handleplansmarkering, bør skolen undersøge om forældrene har givet tilladelse til, at der udveksles oplysninger mellem afgivende og modtagende skole (afkrydsning findes på skoleskiftsskemaet). Har forældrene ikke givet tilladelse til en sådan udveksling bør modtagende skole være ekstra opmærksom på elevens trivsel og fremmøde.

► FRAVÆR ER, SOM LOVGIVNINGEN AFSPEJLER, I SIN SIMPLESTE FORM EN MÅLING AF AT VÆRE FYSISK TILSTEDE. FRAVÆR ER DOG MEGET MERE END DET.

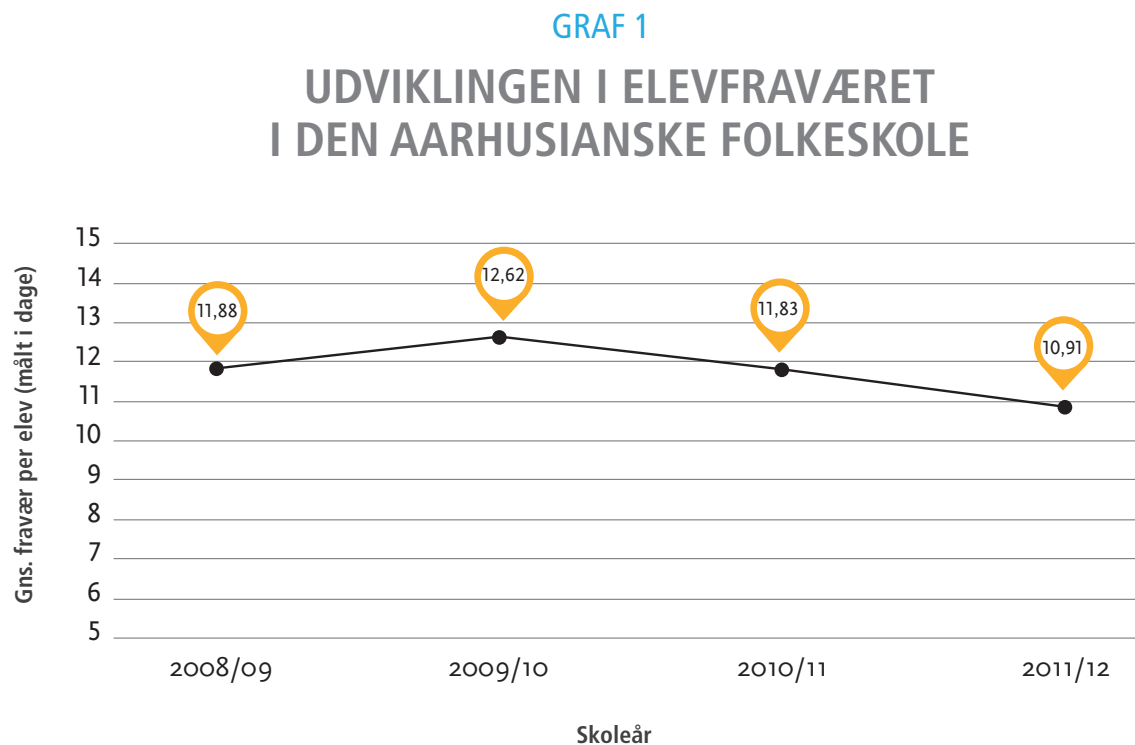
FRAVÆR - OMFANG OG UDVIKLING

I dette bilag findes en oversigt over udviklingen af elevfraværet i de århusianske folkeskoler gennem de seneste fire skoleår.

Igennem de seneste fire år skoleår har fraværet udviklet sig fra at være opadgående til i skoleåret 2010-2011 at falde med 6,3% og i skoleåret 2011-12 igen at falde med 7,8%.

De største fald i elevfraværet registreret på enkelte skoler mellem skoleårene 2010/11 og 2010/12 er 33% mens i alt fem skoler kan udvise et fald på over 20% (en liste over udviklingen på de individuelle skoler findes bagerst)

GRAF 1

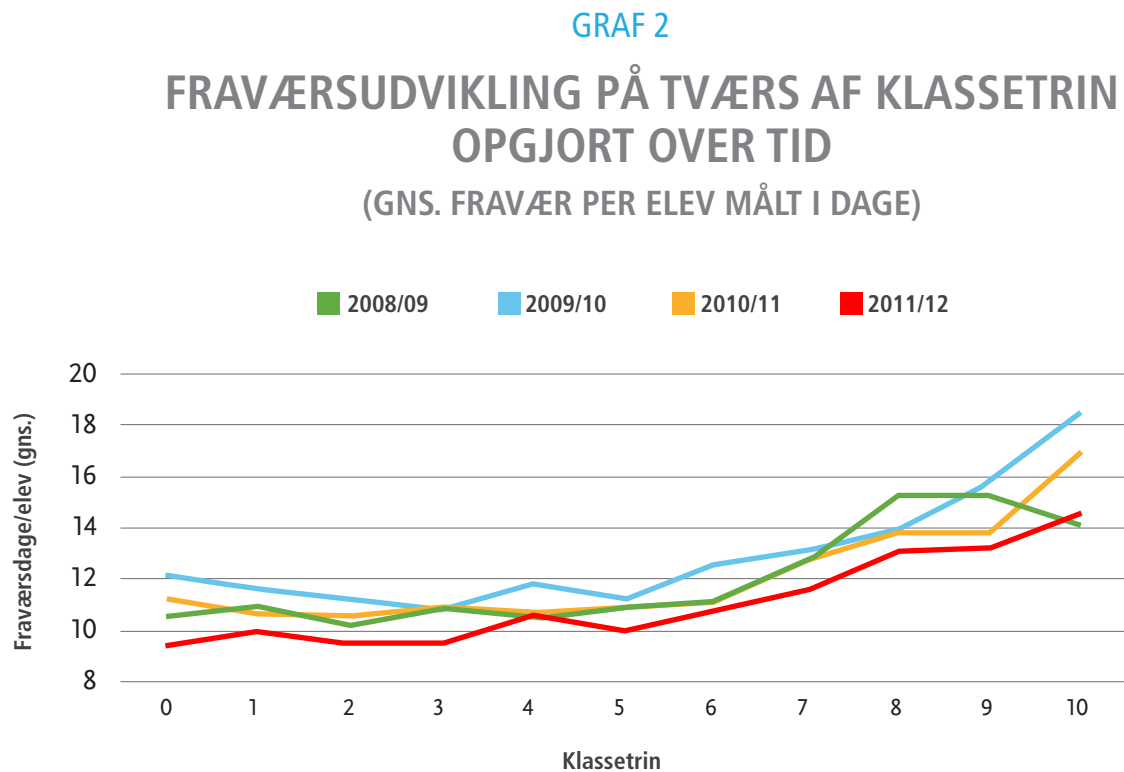

Læseforklaring: viser udviklingen i elevfraværet i de århusianske folkeskoler i skoleårene 2008/09 – 2011/12.

Splittes fraværet op på klassetrin, ses den tendens, at elevernes fravær øges i kraft med, at de bliver ældre (graf 2).

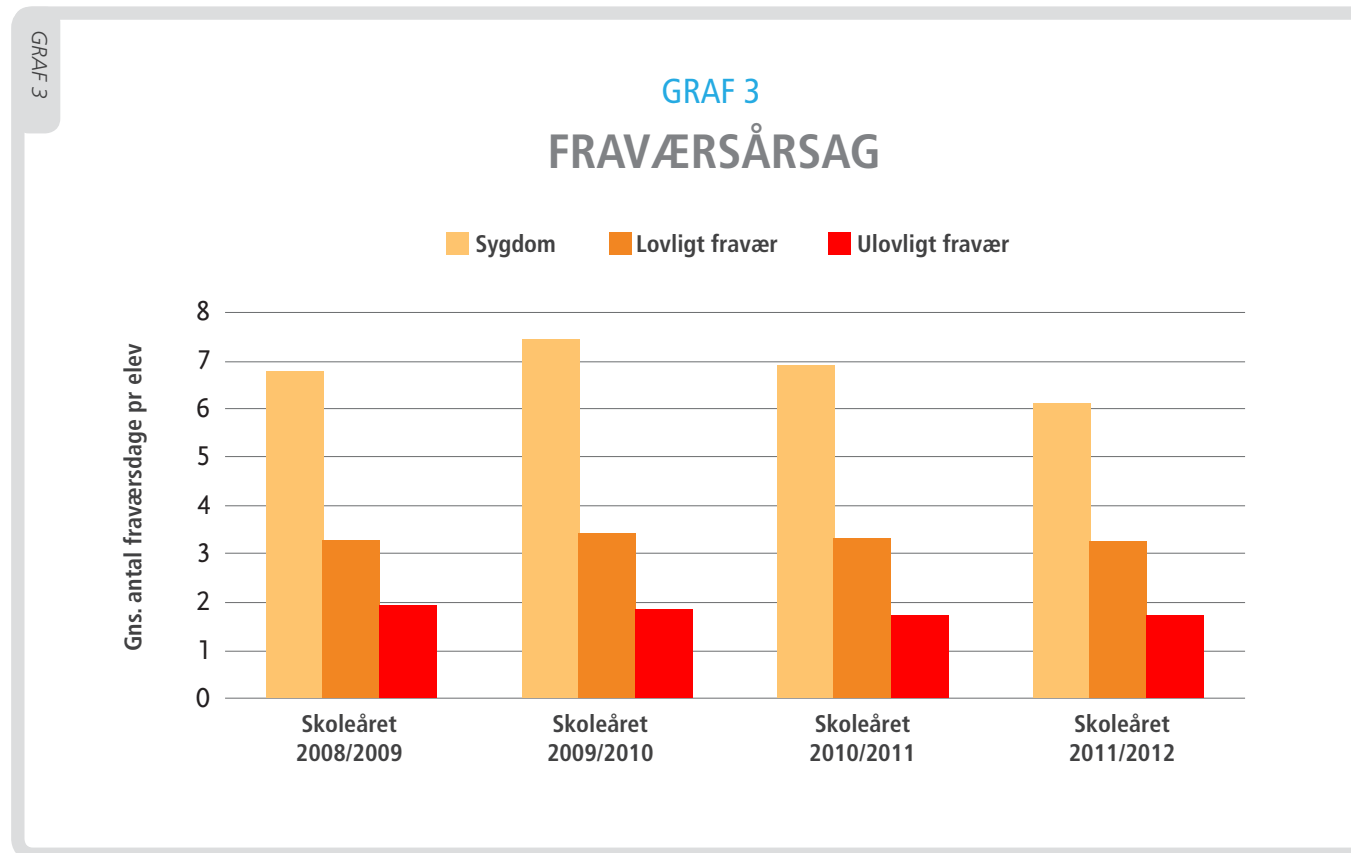
Indskolingsårene adskiller sig ved, at vi ser et fald fra 0. til 3. Klasse.

GRAF 2

Læseforklaring: viser udviklingen i elevfraværet i de århusianske folkeskoler i skoleårene 2008/09 – 2011/12 opgjort på klassetrin.

Ser man på fordelingen af fraværet på de tre fraværskategorier sygdom, lovligt og ulovligt fravær, viser grafen overfor følgende fordeling:

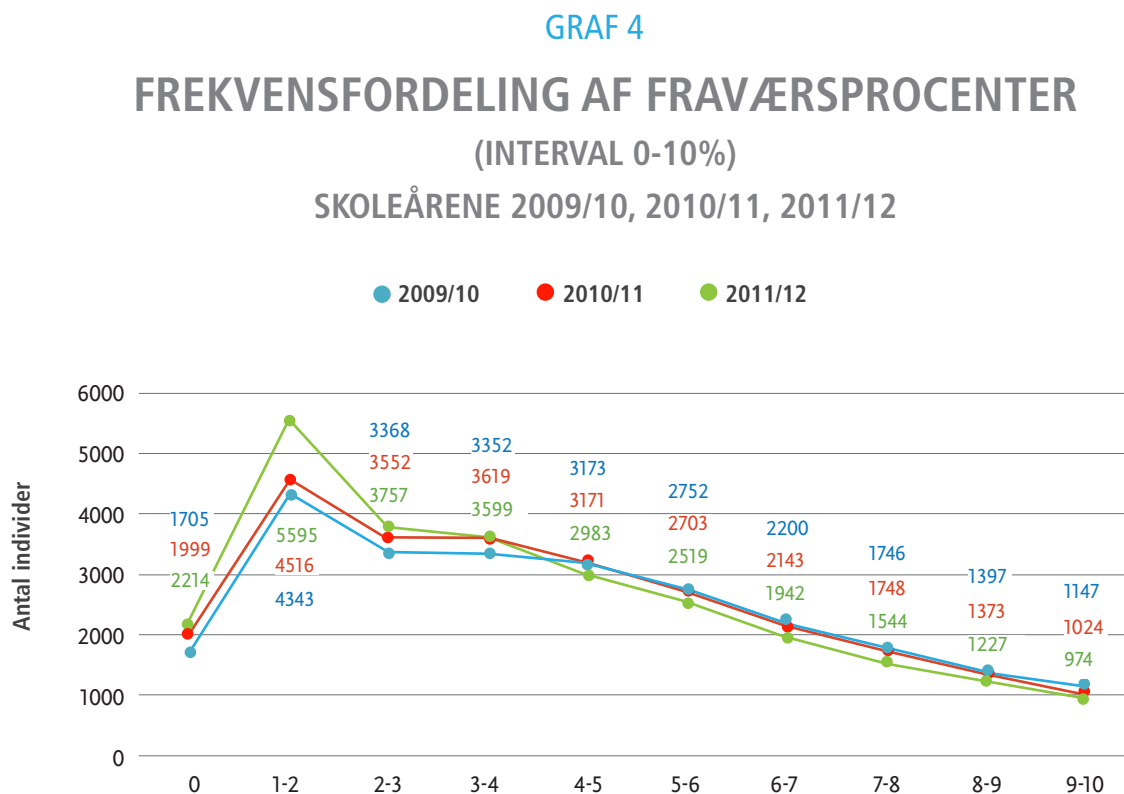
Læseforklaring: viser fordelingen af fraværet på fraværskategorierne sygdom, ekstraordinær frihed og u lovligt fravær gennem skoleårene 2008/09 – 2011/12.

Sygdomsfravær tegner sig for klart størsteparten af fraværet efterfulgt af lovligt fravær og sidst ulovligt fravær. Det er også i sygdomsfraværet den primære forklaring på faldet i elevernes gennemsnitlige fravær skal findes.

I graf 4 er eleverne fordelt efter en frekvensfordeling på baggrund af deres fraværspocent. Spredning sker på tværs af to kontinuerlige intervaller 0-10% og 10-100%.

Der er tale om et generelt fald på tværs af størsteparten af elevpopulationen. Ser man på udviklingen blandt den elevgruppe med mindst fravær (graf 4), ses den mest positive udvikling i intervallerne 0% og 1-2%. Grafen kunne indikere, at disse elever har flyttet sig fra 4-10% gruppen, hvor der ses færre elever i skoleåret 2011/12.

GRAF 4

Læseforklaring: viser en frekvensfordeling af individer med et årligt fravær indenfor procentværdien angivet på X-aksen.

Dog kan man, som graf 5 nedenfor viser, se en mindre stigning i det helt "tunge" interval (>90% fravær), men der er her tale om meget små tal (en stigning fra 4 til 8 elever – og fra 12-20 elever i intervallet 70-100%).

Den største positive udvikling ses i antallet af elever med mellem 10-20% fravær.

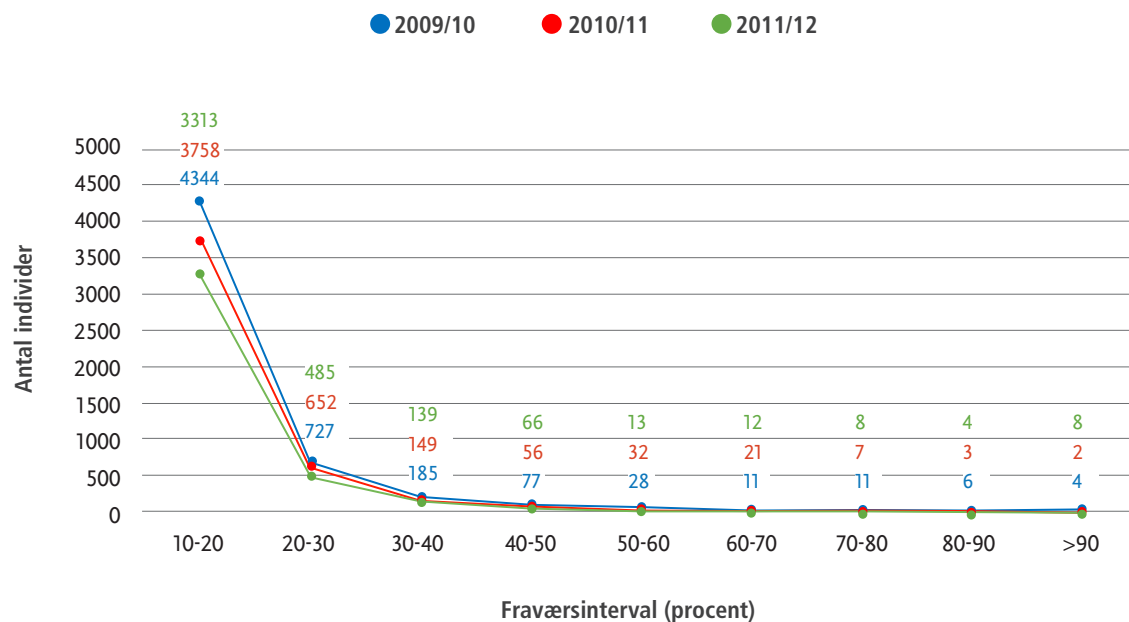
I lyset heraf vurderes det, at faldet finder sin primære forklaring i et generelt fald blandt eleverne med mellem 0-20% fravær – tilsyneladende nogenlunde jævnt fordelt. Faldet fortsætter kontinuerligt op til og med intervallet "[30-40%[". Dette samlede interval ([0-40%]) udgør omtrent 99,5% af den samlede elevpopulation. Der vil selvfølgelig på individ ses store individuelle spring i både positiv og negativ retning.

Der kan på tværs af de 54 undervisnings-tilbud, der er inkluderet, ses et fald i det gennemsnitlige elevfravær på henholdsvis 6,27% i skoleåret 2010/11 og 7,81% i skoleåret 2011/12.

38 af de 54 skoler tegner sig for et fald i skoleåret 2010/11 og 36 i skoleåret 2011/12.

GRAF 5

GRAF 5
FREKVENSFORSDELING AF FRAVÆRSPROCENTER
(INTERVAL 10-100%)

TABEL 1

Skole	2008/09	2009/10	2010/11	2011/12	Udvikling 2008/09 til 2009/10 (%)	Udvikling 2009/10 til 2010/11 (%)	Udvikling 2010/11 til 2011/12 (%)
Bakkegårdsskolen	10,76	13,29	11,63	10,95	23,51	-12,49	-5,85
Beder Skole	11,31	10,57	10,92	8,31	-6,54	3,31	-23,90
Center-10, Århus	-	14,21	11,14	11,76	-	-21,60	5,57
Elev Skole	8,51	9,77	9,95	9,69	14,81	1,84	-2,61
Ellekærskolen	19,31	20,64	19,53	20,14	6,89	-5,38	3,12
Elsted Skole	12,02	11,52	12	11,2	-4,16	4,17	-6,67
Engdalskolen	10,86	10,78	11,55	10,65	-0,74	7,14	-7,79
Gammelgaardsskolen	11,98	12,24	11,18	11,24	2,17	-8,66	0,54
Grønløkkeskolen	9,6	10,38	10,18	11,61	8,13	-1,93	14,05
Hasle Skole	15,91	17,65	16,49	13,24	10,94	-6,57	-19,71
Hasselager Skole	11,8	13,42	13,06	13,17	13,73	-2,68	0,84
Holme Skole	12,34	10,15	9,14	12,65	-17,75	-9,95	38,40
Højvangskolen	10,81	12,41	11,02	10,14	14,80	-11,20	-7,99
Hårup Skole	10,24	10,36	10,51	8,55	1,17	1,45	-18,65
Jellebakkeskolen	10,39	10,82	8,85	8,75	4,14	-18,21	-1,13
Kaløvigskolen	17,08	13,56	16,54	18,26	-20,61	21,98	10,40
Katrinebjergskolen	15,28	16,43	15,51	11,92	7,53	-5,60	-23,15
Kolt Skole	8,02	9,89	9,52	6,38	23,32	-3,74	-32,98
Kragelundskolen	10,07	10,38	9,61	10,31	3,08	-7,42	7,28
Langagerskolen	11,38	39,22	44,26	18,61	244,64	12,85	-57,95
Lisbjergskolen	10,81	8,7	10,14	8,69	-19,52	16,55	-14,30
Lystrup Skole	12,01	12	11,44	10,28	-0,08	-4,67	-10,14
Læssøesgades Skole	13,24	14,07	14,66	12,98	6,27	4,19	-11,46
Malling Skole	9,34	9,83	8,21	7,9	5,25	-16,48	-3,78
Møllevangskolen	13,28	15,05	14,4	13,3	13,33	-4,32	-7,64
Mårslet Skole	9,9	11,01	11,04	10,09	11,21	0,27	-8,61

N.J. Fjordsgades Skole	10,38	12,36	11,57	10,31	19,08	-6,39	-10,89
Næshøjskolen	11,1	12,18	10,73	9,9	9,73	-11,90	-7,74
Risskov Skole	10,24	11,48	9,45	9,49	12,11	-17,68	0,42
Rosenvangskolen	9,68	9,77	9,73	8,29	0,93	-0,41	-14,80
Rundhøjskolen	15,12	14,27	9,74	12,07	-5,62	-31,74	23,92
Sabro-Korsvejskolen	13,06	13,44	11,58	8,9	2,91	-13,84	-23,14
Samsøgades Skole	13,7	13,84	11,91	12,17	1,02	-13,95	2,18
Skjoldhøjskolen	12,33	12,02	13,14	10,8	-2,51	9,32	-17,81
Skovvangskolen	13,04	12,55	14,73	11,47	-3,76	17,37	-22,13
Skæring Skole	9,21	10,59	10,05	8,66	14,98	-5,10	-13,83
Skødstrup Skole	8,92	9,49	9,92	8,45	6,39	4,53	-14,82
Skåde Skole	12,06	12,63	11,93	11,97	4,73	-5,54	0,34
Solbjergskolen	9,72	11,05	10,42	8,78	13,68	-5,70	-15,74
Stensagerskolen	13,52	15,74	16,77	15,11	16,42	6,54	-9,90
Strandskolen	9,75	9,68	8,76	8,93	-0,72	-9,50	1,94
Sødalsskolen	20,86	18,51	15,93	15,52	-11,27	-13,94	-2,57
Sølystskolen	12,48	10,94	10,53	9,76	-12,34	-3,75	-7,31
Søndervangskolen	17,29	19,06	14,47	12,36	10,24	-24,08	-14,58
Tilst Skole	11,96	12,92	11,92	11	8,03	-7,74	-7,72
Tovshøjskolen	21,44	22,32	16,75	16,84	4,10	-24,96	0,54
Tranbjerg Skole	11,43	12,62	11,02	11,05	10,41	-12,68	0,27
Vejlby Skole	17,95	18,29	15,78	16,69	1,89	-13,72	5,77
Vestergårdsskolen	15,3	16,59	15,77	16,18	8,43	-4,94	2,60
Viby Skole	9,48	11,88	11,42	9,87	25,32	-3,87	-13,57
Virupskolen	10,78	11,97	9,84	10,41	11,04	-17,79	5,79
Vorrevangskolen	14,27	15,86	15,58	14,09	11,14	-1,77	-9,56
Åby Skole	9,44	11,35	11,63	10,94	20,23	2,47	-5,93
Århus Ungdomskole	22,49	50,36	57,69	19,16	123,92	14,56	-66,79
Aarhus Kommune	11,88	12,62	11,83	10,91	6,26	-6,27	-7,81

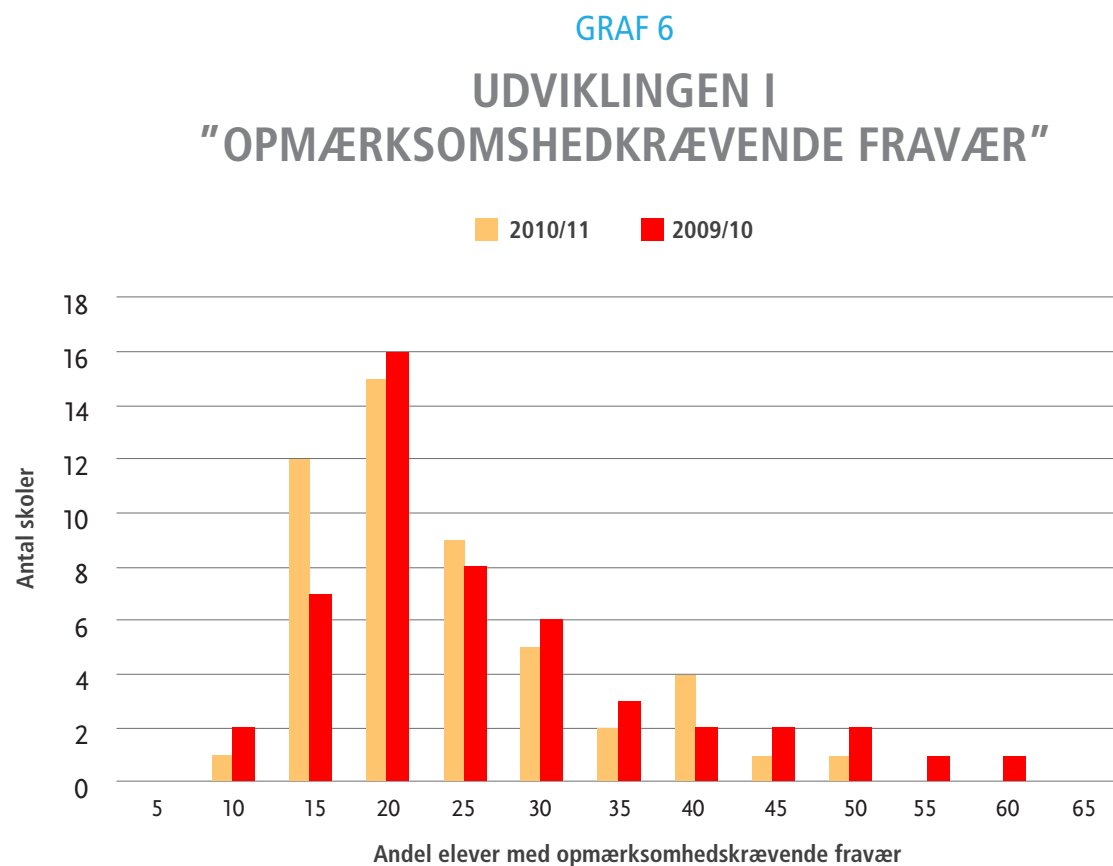
Læseforklaring: viser udviklingen på de individuelle skoler på tværs af skoleårene 2008/09; 2009/10; 2010/11; 2011-2012. Kolonnerne, der viser fraværet på skolerne, er angivet i gennemsnitligt antal fraværsdage per elev.

Udviklingen (til højre) angives i procent.

Ser man på udviklingen i det "opmærksomhedskrævende fravær", som indgår Børn og Unges målarbejde fra B2012, får man følgende billede.

Grafen viser et fald i antallet af skoler med en (meget) høj andel elever med "opmærksomhedskrævende fravær". Samtidigt ses en stor stigning i andelen af skoler, der ligger i 15-20% intervallet.

GRAF 5

Læseforklaring: viser udviklingen i det "opmærksomhedskrævende fravær" (andelen af elever med 11 eller flere fraværstilfælde og/eller 10% samlet fravær indenfor skoleåret).

YDERLIGERE BILAG – EKSEMPEL PÅ MONITORERINGSREDSKAB

Således ser den tabel ud, som skolelederen modtager månedligt.

Elevoversigt (fiktive elever)

CPR	Navn	Handleplan (start)	Handleplan (slut)	Fraværskriterier
Klassetrin 0				
XXXXXX-YYYY	Ida Jensen			4 fraværstilfælde seneste måned
Klassetrin 1				
XXXXXX-YYYY	Jens Nielsen	aug-11	sep-11	13 fraværstilfælde seneste skoleår, 14% fravær seneste år
XXXXXX-YYYY	Mohammad Kwar			13% ulovligt fravær den seneste måned
Klassetrin 2				
XXXXXX-YYYY	Per Bentsen			11% fravær seneste skoleår
Klassetrin 3				
XXXXXX-YYYY	Marie Jensen			10% fravær seneste skoleår
XXXXXX-YYYY	Arnold Hougaard			13 fraværstilfælde seneste skoleår
XXXXXX-YYYY	Thomas Hansen			5 fraværstilfælde seneste måned
XXXXXX-YYYY	Ahmed Karzoun	aug-11	dec-11	5 fraværstilfælde seneste måned, 20% ulovligt fravær
XXXXXX-YYYY	Pei-peï Cheng			12% fravær seneste skoleår
XXXXXX-YYYY	Emilie Mogensen	sep-11	dec-11	15 fraværstilfælde seneste skoleår, 10% ulovligt fravær seneste måned

Ved at trykke på CPR-nummeret dirigeres brugeren videre til et kalenderbillede af den pågældende elevs fravær.

Eksempel på halvårlig elevfraværsrapport (fiktive elever)

Den visuelle oversigt gør det nemmere at lokalisere mønstre og tendenser. En udskrift af elevens fraværskalender kan med fordel medbringes til skolehjem-samtaler, specialcenter, netværksmøder og lignende.

2011											
Januar	Februar	Marts	April	Maj	Juni	Juli	August	September	Oktober	November	December
L 1	T 1	T 1	F 1	S 1	O 1	F 1	M 1	T 1	L 1	T 1	T 1
S 2	O 2	O 2	L 2	M 2	T 2	L 2	T 2	F 2	S 2	O 2	F 2 SY
M 3	T 3	T 3	S 3	T 3	F 3	S 3	O 3	L 3	M 3	T 3	L 3
T 4	F 4	F 4	M 4	O 4	L 4	M 4	T 4	S 4	T 4	F 4	S 4
O 5	L 5	L 5	T 5	T 5	S 5	T 5	F 5	M 5	O 5	L 5	M 5 UL
T 6	S 6	S 6	O 6	F 6	M 6	O 6	L 6	T 6	T 6	S 6	T 6
F 7	M 7	M 7	T 7	L 7	T 7	T 7	S 7	O 7 SY	F 7	M 7 SY	O 7
L 8	T 8	T 8	F 8	S 8	O 8	F 8	M 8	T 8	L 8	T 8	T 8
S 9	O 9	O 9	L 9	M 9	T 9	L 9	T 9	F 9 SY	S 9	O 9	F 9 SY
M 10	T 10	T 10	S 10	T 10	F 10	S 10	O 10	L 10	M 10	T 10	L 10
T 11	F 11	F 11	M 11	O 11	L 11	M 11	T 11	S 11	T 11	F 11	S 11
O 12	L 12	L 12	T 12	T 12	S 12	T 12	F 12 SY	M 12	O 12	L 12	M 12 UL
T 13	S 13	S 13	O 13	F 13	M 13	O 13	L 13	T 13	T 13	S 13	T 13
F 14	M 14	M 14	T 14	L 14	T 14	T 14	S 14	O 14	F 14 SY	M 14	O 14
L 15	T 15	T 15	F 15	S 15	O 15	F 15	M 15	T 15	L 15	T 15 SY	T 15
S 16	O 16	O 16	L 16	M 16	T 16	L 16	T 16 SY	F 16	S 16	O 16	F 16
M 17	T 17	T 17	S 17	T 17	F 17	S 17	O 17	L 17	M 17	T 17	L 17
T 18	F 18	F 18	M 18	O 18	L 18	M 18	T 18	S 18	T 18	F 18 SY	S 18
O 19	L 19	L 19	T 19	T 19	S 19	T 19	F 19	M 19	O 19	L 19	M 19
T 20	S 20	S 20	O 20	F 20	M 20	O 20	L 20	T 20	T 20	S 20	T 20
F 21	M 21	M 21	T 21	L 21	T 21	T 21	S 21	O 21	F 21	M 21	O 21
L 22	T 22	T 22	F 22	S 22	O 22	F 22	M 22	T 22	L 22	T 22	T 22
S 23	O 23	O 23	L 23	M 23	T 23	L 23	T 23	F 23 SY	S 23	O 23	F 23
M 24	T 24	T 24	S 24	T 24	F 24	S 24	O 24	L 24	M 24	T 24	L 24
T 25	F 25	F 25	M 25	O 25	L 25	M 25	T 25	S 25	T 25	F 25	S 25
O 26	L 26	L 26	T 26	T 26	S 26	T 26	F 26	M 26	O 26	L 26	M 26
T 27	S 27	S 27	O 27	F 27	M 27	O 27	L 27	T 27	T 27 SY	S 27	T 27
F 28	M 28	M 28	T 28	L 28	T 28	T 28	S 28	O 28	F 28	M 28 SY	O 28
L 29		T 29	F 29	S 29	O 29	F 29	M 29	T 29	L 29	T 29	T 29
S 30		O 30	L 30	M 30	T 30	L 30	T 30	F 30	S 30	O 30	F 30
M 31		T 31		T 31		S 31	O 31		M 31		L 31